

DE SYCOMORE BIJ DEN VIJVER

Van denzelfden schrijver verscheen :

CHNUMHOTEP, DE SCHATBEWAARDER

Een vertelling uit het oude Egypte

DE SYCOMORE BIJ DEN VIJVER

EEN VERTELLING UIT HET OUDE EGYPTE

DOOR

L. H. VAN LENNEP

P. N. VAN KAMPEN & ZOON — AMSTERDAM

Gedrukt bij Meijer's Boek- en Handelsdrukkerij, Wormerveer

IN het vierde jaar van de regeering van Sesostris II¹⁾ geschiedde het, dat de schrijver Hamu de schoone Merit, dochter van den priester der voorlezingen in den tempel van Ptah te Memphis, tot meesteres van zijn huis maakte; zij werd Hamu tot een wijze gade, zoodat hij de goden dankte en haar volgens de voorschriften van Ptah-hotep behandelde. Hij beminde haar met geheel zijn hart, vulde haar maag en schonk schoone kleederen alsmede zalven en oliën, die medicijn zijn voor de ledematen. Hij twistte niet met haar, wetende dat een vrouw voor geweld terugdeinst en zich dan in zichzelf opsluit.

Hamu steeg gestadig in aanzien bij zijn heer en meester, den machtigen gouvvrst Sebek-hotep, en bij den schatbewaarder Antef, daar hij verstandig en werkzaam was en zijn hoofd boog voor hen, wien hij zijn leeftocht dankte; als hij bij Antef at, stelde hij zich tevreden met de spijzen die hem voorgezet werden. Hij trachtte niet door zijn blikken de aandacht van den gastheer op zich te vestigen, maar keek bescheiden voor zich, wachtend tot hij aangesproken werd.

¹⁾ Koning van de twaalfde dynastie (± 1900 voor Chr.)

Wie zou zulk een dienaar niet prijzen?

De eerste huwelijksjaren brachten Hamu en Merit dan ook vreugde, maar toen vele maanden verstreken en de echt kinderloos bleef, daalde de droefheid in het huis, zooals wanneer de klaagvrouwen weenen om hem die naar de overzijde is gegaan.

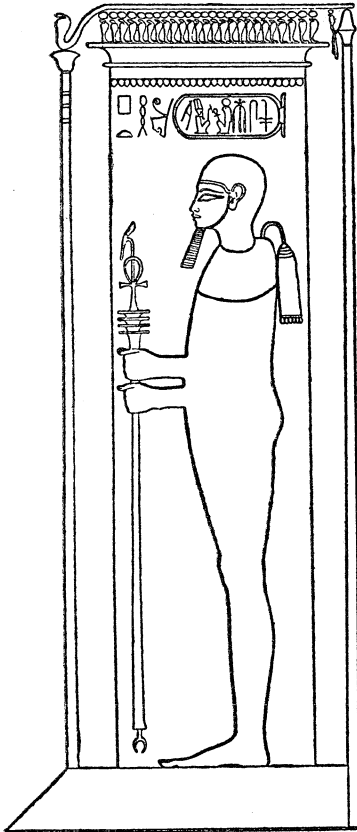
Wie zou hun tot steun zijn, wanneer de oogen dof en de armen zwak werden, en wie zou na hun sterven offeranden aan hun zielen brengen? Zouden zij hongerig en dorstig in de onderwereld ronddolen?

Merit schaamde zich voor de andere vrouwen en had moeite zich te beheerschen als zij jonge kinderen zag. Amuletten noch tooverspreuken brachten uitkomst. Op een keer, toen Hamu naar ver afgelegen velden was gereisd om op de inzameling van den oogst toezicht te houden, ging Merit naar haar geboortestad en bracht offeranden in den tempel van Ptah.

En zie, in den droom verscheen haar de groote god en sprak de volgende woorden: „Zijt gij Merit, de huisvrouw van Hamu, en wilt gij door mij vertroost worden? Waarlijk, ik zeg u: al wat gij vraagt, zal ik u geven. Bij uw thuiskomst zult gij zien, dat een meloenplant in uw tuin is opgeschoten en reeds vruchten draagt. Breek een tak af, waaraan een vrucht zit, en kook hiervan een pap, die u en uwen man tot spijs zal strekken, wanneer hij van zijn werk terugkomt. Indien gij alles stipt volbrengt gelijk ik het u openbaar, zal ik uwen echt zegenen.”

Zoo sprak de god tot Merit in den droom en toen zij ontwaakte, waren alle woorden in haar hart; geene had zij verloren; zij deed alles zooals Ptah gezegd had en de god was haar genadig zoodat haar vurige wensch in

vervulling ging. In het hart van haar echtgenoot was verheuging zooals in dat van den boodschapper des konings, die door de woestijn trekt en de oase bereikt, waar hij schaduw en water vindt.

De God Ptah

Hamu kocht vele amuletten, die zijn vrouw voor onheilen moesten behoeden. Aan een sierlijken gouden halsketting bevestigde hij een speksteen boomkikvorsch; wanneer zijn vrouw die amulet droeg, zou Heqit, de godin der geboorten, haar zeker genadig zijn. Verder moest zij beeldjes van Taürt en Bes dragen en spreuken te hunner eere opzeggen.

Toen de ure der geboorte naderde, legde hij haar op de gewijde steenen en bracht offeranden aan Renenit, Mesehent en de drie zoeven genoemden. Bes verdreef de booze geesten met zijn grappen en zijn lach en de godinnen verleenden Merit bijstand in de beslissende ure.

Zij schonk haar man een zoon, schoon van gestalte als Ré bij zijn opgang, en gaf hem den naam Ptahmes, zeggende: Waarlijk, Ptah heeft hem voortgebracht.

Merit voedde haren zoon drie jaren en de melk werd

door Ptah gezegend, zoodat de zuigeling groot werd en de menschen zeiden: „Zie hij is twee jaren oud,” toen hij slechts een jaar op de aarde was. Hamu was trotsch op zijn zoon, meer dan op eenig ding dat hij bezat, en had hem zeer lief, zoodat hij uren naar hem keek, ook al was hij moe van den arbeid terug gekomen. Fraai speelgoed maakte hij voor hem en als Ptahmes met andere kinderen speelde, wees hij hun met fier gebaar de dieren, die zijn vader kunstig uit hout gesneden had: een krokodil wiens bek open en dicht ging, een klapwiekenden vogel en een ezel, die zijn pooten kon buigen en een bundel stroo droeg. Merit ging met Ptahmes vaak naar haar bekenden, die in de nabijheid woonden en prees dan de kinderen die vrouwen opdat omgekeerd deze op haar zoon loftuitingen zouden doen hooren.

Toen Ptahmes vijf jaren oud was, bracht zijne moeder hem naar het huis der onderwijzing. Moest hij niet later het eervolle ambt zijns vaders bekleeden? De eerste maanden waren niet gemakkelijk, want Ptahmes was speelsch en kon zich niet aan stilzitten en opletten gewennen. Maar de onderwijzer zeide steeds: „een jongen heeft een rug en gehoorzaamt, wanneer daarop geslagen wordt.” Ook Ptahmes ondervond dit en toog dan weer met nieuwen ijver aan het nateekenen van de hieroglyphen, die de meester aan de jongens toonde. Welk een vreugde, wanneer het rustuur was aanbroken en zijn moeder hem zijn dagelijkschen maaltijd bracht: drie brooden en bier, in kruiken heerlijk koel gehouden. Nimmer bleef zij weg, ja zij was zelfs nooit te laat, zooals met andere moeders vaak het geval was. De leerlingen mochten naar huis als de zon de helft

van haar dagreis volbracht had en konden dan in de heete middaguren rusten.

Toen Ptahmes ouder werd, begon hij de school minder vervelend te vinden. Nu teekende hij niet meer woorden na, maar schreef geheele verhalen over: dat van Koning Cheops en den tovenaer, de geschiedenis van den schipbreukeling en natuurlijk de spreuken van Duauf. Deze laatste boeiden Ptahmes meer dan eenig ander verhaal; was het niet alsof zijn vader tot hem sprak, wanneer hij de wijze woorden van Duauf, den zoon van Chete, las?

Want de wijze sprak aldus: „Ik heb den man gezien, die geslagen is, ja geslagen; hij was ongeletterd; zet dus uw hart op de boeken; ik heb dengene gezien, die heeren-dienst verricht heeft; waarlijk niets gaat boven de boeken.

„Voor den schrijver staat iedere betrekking in de residentie open, en hij zal nooit arm zijn, maar wie op het verstand van een ander moet afgaan, zal het geluk niet vinden. Ach, mocht ik er in slagen u er toe te brengen de boeken zelfs meer dan uwe moeder lief te hebben; mocht ik u hunne schoonheid doen aanschouwen!”

Neen, peinsde Ptahmes, dit zou mijn vader nooit tegen mij zeggen; de vrouw van Duauf is ongetwijfeld slecht en verkwistend geweest. — En dan schreef hij verder, want de meester dulddeniet, dat de jongens te lang peinsden. Was de school er niet om te leeren schrijven?

„Reeds als kind wordt de toekomstige schrijver eerbiedig gegroet en met opdrachten uitgezonden; wanneer hij thuis komt, ligt niet een voorschoot van den werkman voor hem gereed. Wordt ooit een beeldhouwer

een gewichtige opdracht of een goudsmid een belangrijke zending toevertrouwd? Zie den man, die het metaal uit het erts afscheidt. Hoe gloeit de geopende oven! De huid van des werkmans handen is ruw en hard als die van de krokodil, en hij stinkt meer dan afval van visch.

„De steenhouwer bearbeidt de harde steenlagen. Aan het einde van den dag zijn 's mans armen als gebroken en is hij doodmoe; in de avondschemering voelt hij pijn in rug en dijbeen.

„De barbier knipt tot laat in den avond en holt van de eene steeg naar de andere om klanten te zoeken. Zijn armen zijn gestaag in beweging om leeftocht te verzamelen zooals een bij, die tijdens haar werk eet.

„De tuinman draagt zware lasten, waaronder zijn nek gebukt gaat; 's morgens begiet hij zijn prei en 's avonds den wijnstok. Ook zijn beroep is zeer slecht.

„De landbouwer! Aan zijn afrekening met den landheer komt nooit een einde. Zijn stem is zwaar en luid als die van den vogel Abu. Ook hij is onzegbaar moede en het gaat hem zoo goed als het iemand temidden van leeuwen gaan kan; hij is veel ziek en 's avonds bij zijn thuiskomst op van de lange afstanden.”

Hier rustte Ptahmes wederom; de landbouwers over wie zijn vader toezicht hield, hadden natuurlijk een heel ander bestaan. Hun meester was rechtvaardig en mild! Als Ptahmes ouder was, zou hij met zijn vader meegaan en trots zou hem vervullen, als hij de dankbaarheid der landbouwers zou aanschouwen. — Plots schrok hij op; de stok van den meester was op zijn rug neergedaald en sarrend klonk hem tegen: „de ooren van een jongen zijn op zijn rug; als hij daar geslagen wordt, zal hij

luisteren! Wie luiert zal nooit in de gunst van zijn heer staan." En voort schreef Ptahmes:

„Wie pijlen vervaardigt, lijdt ellende, wanneer hij in de woestijn trekt om vuursteen voor de punten te zoeken. Veel kost hem de ezel, veel het voeder; 's avonds is hij doodmoe.

„De boodschapper trekt door de woestijn na zijn bezittingen aan zijn kinderen te hebben vermaakt, daar hij de leeuwen en de bedoënen vreest.

„Wie sandalen maakt, moet eeuwiglijk bedelen. Hij krijgt niets dan leer om op te bijten.

„De waschbaas staat aan den oever en is buurman van de krokodil.

„Waarlijk geen beroep is als dat van den schrijver, die geen leider noodig heeft, daar hij zelf kan leiden.

„Op den dag zijner geboorte is de zegenbrengende godin Renenit op den arm des schrijvers afgebeeld; nooit zal hij gebrek lijden, steeds zal hem het koren uit 's Konings huis spijzigen.

„Mesehent, de geboortegodin, doet den schrijver gedijen; hij staat aan de spits van alle beambten.”

De taak was af, maar Ptahmes had hier en daar wel wat overgeslagen — de meester had toch geen lust alles na te gaan — en het was drukkend heet. Deden trouwens de andere leerlingen niet desgelijks? Maar Hamu keek het werk na en zijn toorn was als die van Ré, toen de menschen hem ongehoorzaam waren en hij besloot hen te verdelgen.

„O zoon,” zoo sprak Hamu, „mijn hart is bedroefd nu het ziet, dat waarheid en rechtschapenheid niet in u wonen. Waarlijk, in dit leven is eerlijkheid profijtelijker dan bedrog, en na den dood zal Osiris rekenschap

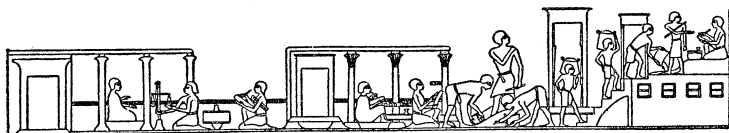
van uw handelingen vragen. Het monster Ammit zal u verslinden.”

Ptahmes was beschaamd en wist niet meer op welke plaats hij zich bevond. Zijn vader strafte hem niet, maar veel liever had hij slaag gekregen; de vermanende woorden waren hem als de messteken, waarmee Ré bij zijn opgang de slang Aäpep doodt.

Toen 's avonds de wind om het huis gierde, vreesde hij dat booze geesten hem kwamen halen en met bevende stem zeide hij tooverspreuken op, die zijn moeder hem geleerd had. Gelukkig droeg hij de scarabee die vroeger aan zijn vader behoorde. Al deze dingen hielpen wonderbaarlijk, zoodat geen geesten hem naderden. Maar den eersten tijd verkortte hij zijn afschriften niet.

EENIGE jaren later bracht Hamu zijn zoon bij Antef, schrijver en schatbewaarder van den gouvorst, opdat hij bij dezen machtigen ambtenaar verder in wijsheid toenemen en tegelijk den dagelijkschen arbeid van een beambte leeren zou.

De reis naar de groote stad, waar Antef woonde, maakten Hamu en zijn zoon in het snelvarende schip: „De Nijl is ons genadig”, dat dank zij den gunstigen

Het kantoor van een schrijver

Noordenwind, van den stroom weinig hinder ondervond. De tocht duurde lang en Ptahmes verveelde zich weldra; de oevers der rivier veranderden nooit; alleen wanneer ze langs een dorp voeren, was hij door de bedrijvigheid der bewoners geboeid. Men riep elkaar toe en uitte heilwenschen voor de reis en den volgenden oogst. Soms bleek de bemanning het bierhuis meer te beminnen dan het schip; het oponthoud in de dorpen

werd daardoor lang. Hamu was dan zeer toornig tegen de matrozen, maar bereikte er weinig mee en gebruikte de ledige uren tot het geven van wijze lessen aan zijn zoon: „Hoor naar mij, o Ptahmes,” zoo sprak hij, „want de zoon, die naar de vermaningen van zijn vader luistert, is den dienaar van Horus gelijk en zal het goede ontvangen. Wanneer gij zelf oud zijt, zult gij uw kinderen alles oververtellen en zoo de woorden van uw vader doen voortleven. Hoe schoon is het iemand te aanschouwen, die de leer zijns vaders naspeurt.

„Een moeilijke tijd wacht u; hoe licht maakt iemand door een kleinigheid op vreemden een ongunstigen indruk die nooit meer geheel weggenomen wordt. Wanneer gij in de wachtkamer van den machtigen Antef zijt, hetzij staande of gehurkt, verneder uzelf van den eersten dag af aan. Dring niet naar voren, opdat gij niet teruggezet wordt. Let nauwkeurig op den vertrouwden bediende, die u moet aankondigen. In een wachtkamer van een hooggeplaatsten ambtenaar speelt voorrang een groote rol en alles wat er geschiedt, is sinds onheugelijke tijden geregeld. Door krachtmisbruik bereikt men nooit een hoogen rang.

„Wanneer gij met kleine luiden omgaat, moet gij zwijgzaam zijn als de landbouwer. De man, die zijn gedachten verbergt, staat goed aangeschreven en behoeft niet zijn woorden na te loopen; hij wordt zijn eigen meester en beheerscht elken toestand door zijn wijs overleg. Woorden zijn niet noodig om uw goeden naam te vestigen.

„Mocht gij iemand ontmoeten, die stoutmoediger en beter toegerust is dan gij, trek dan uw arm terug en krom uw rug; laat u niet door uw hartstocht mee-

sleepen, maar maak uzelf klein. Zelfs wanneer hij booze dingen zegt, moet gij niet trachten hem te doen ophouden; laat uw walging niet blijken; hij zou er zich aan ver zadigen.

„Zijt gij tegen uwen tegenstander opgewassen en spreekt hij slechte woorden, toon dan door zwijgen uw grootere wijsheid. De luisteraars zullen hem toejuichen, maar uw naam zal door de aanzienlijken met eere genoemd worden.”

Zoo sprak Hamu tot zijn zoon, die vol eerbied luisterde en met ontzag vervuld werd. Welk een voorrecht zulk een vader te bezitten. Maar zijn hart beefde, wanneer hij aan de komende dingen dacht. Hoe zou de machtige Antef hem bejegenen? Zou hij een goeden indruk op hem maken? Wie zou hem brood en bier brengen? Zooals de twijfelingen over het leven na den dood ouderen uit den slaap houden, beslopen de zorgen over de toekomst den jongen Ptahmes.

Belangwekkend begon Ptahmes de reis te vinden, toen hij den Nijl verliet en westwaarts trok. Over een lagen bergrug bereikten de reizigers, die door stoere mannen in stoelen gedragen werden, de vermaarde stad Schedet, het doel van hun tocht. Opgetogen was Ptahmes, de schoone gebouwen aanschouwend. Overal was groote bedrijvigheid, zooals in zijn dorp alleen ten tijde van het oogstfeest. Schedet stond in de bijzondere gunst van den Koning — Hem zij leven, gezondheid en voorspoed! — Aangezien zij het heiligdom was van Sebek den Krokodilgod, breidde hij den tempel uit, zoodat de stad bloeide.

In het tweede regeeringsjaar van den Koning — zoo

vertelde Hamu zijn zoon — had een ambtenaar, Amenemhat genaamd, met honderden handwerkslieden en slaven veel steenen gehaald uit het dal van Hammamat ten oosten van den Nijl; en later had de Koning zelf uitgravingen geleid en de plaatsen aangewezen, waar de steen moest worden uitgehouwen, onder andere ter vervaardiging van een beeld van hemzelve; zes ellen hoog moest het worden en weldra hoopte men met de vervaardiging gereed te zijn.

Ptahmes luisterde slechts met een half oor en volgde dus de raadgeving zijns vaders ditmaal niet op; hij was echter moede van den langen tocht en de nieuwe dingen, welke zich in zijn geest verdrongen. Ook was hij angstig, denkende aan de zoo nabijzijnde ontmoeting met zijn nieuwen meester.

Eindelijk hield de stoet voor het huis van Antef stil. Eenige slaven snelden toe en geleidden de reizigers door de poort naar de binnenplaats, waar de inmiddels gewaarschuwde heer des huizes hun tegemoet trad en hen met passende woorden ontving.

„In gezondheid, goede vrienden, in gezondheid in mijn huis! Welkom zijt gij mij als de zonsopgang na donkeren nacht, waarin schrikbeelden den geest onrustig maken. O Hamu, moge uw verblijf hier zijn als dat van een hoveling in de residentie, nadat hij teruggekeerd is van een verren tocht. En gij, jongeling, moge Thot, de God van het woord, u wijsheid schenken, zoodat uw ouders trotsch op u kunnen zijn. Ik zal u naar uwe vertrekken doen geleiden en wacht u na een uur voor den avondmaaltijd.”

Hamu en Ptahmes genoten van het bad, dat zij lang ontbeerd hadden, trokken hun feestgewaden aan en

zalfden het hoofd, zoodat zij de vermoeyenissen der reis niet meer voelden. Ptahmes was zeer onder den indruk van hetgeen hij zag: het deftige huis met het grootte aantal vertrekken, de tallooze bedienden, de fraaie bedden met bewerkte pooten, de beschilderde kleerenkisten. Hij voelde zich als een bedoeien, die voor het eerst in een Egyptische stad komt. Antef was vriendelijk jegens zijn gasten geweest, maar gold dit niet alleen zijn vader?

Aan tafel was Ptahmes zeer verlegen; hoewel hij honger had, waagde hij het niet veel te nemen, opdat men hem niet voor gulzig zou houden. Hij gaf nauwkeurig acht op hetgeen zijn vader deed en evenals deze hield hij zijn oogen op de tafel gericht en sprak uit zichzelf niet.

De meesteres van het huis was een statige vrouw, die rustig alles bestierde. Een zoon van Ptahmes' leeftijd zat mede aan. Hij bekeek den nieuw aangekomene met nieuwsgierigheid en trachtte hem tot spreken te bewegen. Dit gelukte niet, zoodat hij hem minachtte.

Den volgenden ochtend droeg Antef zijn zoon Mentuhotep en Ptahmes op, een bevelschrift van den gouvvrst over te schrijven en liet hen verder den geheelen dag aan henzelfen over, daar hij vele dingen met Hamu te bespreken had betreffende de onder zijn beheer staande landerijen. Er waren eenige malen misoogsten geweest en de landheer was niet tevreden. Hamu beefde voor den toorn zijns meesters en overwoog met zorg wat hij te zijner verdediging kon spreken, indachtig zijnde aan des wijsgeers woorden: „Bewaar uwe tong, wanneer gij uwen meester antwoord geven moet; beschimp hem niet; en laat hem niet zijn

woorden om u strengelen als een lasso, die gij door een antwoord moet losknoopen. Indien gij tot hem spreken moet, doe het dan door inlichtingen en opdrachten te vragen, zooals het een ondergeschikte betaamt, die in radeloosheid verkeert. Maar bovenal: weersta hem niet.”

En dus boog Hamu diep het hoofd en beloofde beterschap, in zichzelf overleggende, dat hij met behulp van een tiental soldaten den boeren gemakkelijk meer koren kon afnemen.

Zooals het groote, groene water na den storm nog vele uren onrustig is en de schepen heen en weer slingert, zoo was het hart van Hamu na het onderhoud nog lang bewogen, maar zijn gelaat verried geen aandoening. Zijn voorhoofd was rimpelloos als de poel in de woestijn en zijn oogen schitterden als de onvergankelijken¹⁾ in stille nachten, wanneer de nieuwe maan nog niet geboren is. Te gemakkelijker viel hem deze houding, toen de machtige Antef het werk van zijn zoon geprezen had. Zooals de ziel van den overledene met vreeze het oordeel der goden in de onderwereld afwacht, hadden Hamu en Ptahmes de uitspraak van den heer en meester verbeid, en eerstgenoemde putte zich uit in betuigingen van dank. Ptahmes streelde het beeldje van Thot, dat zijn moeder hem als amulet gegeven had. Waarlijk, de god der wijsheid had zijn hand geleid en schoone teekens doen schrijven.

Toen Hamu weer in den draagstoel gezeten was en van zijn zoon afscheid nam, scheen het dezen, dat de zon verduisterd werd. De menschen, dieren en huizen waren er nog, maar verloren glans en kleur. Ptahmes kon geen woorden tot afscheid spreken.

¹⁾ De sterren die nooit ondergaan.

Ook Hamu was bewogen, maar de herinnering aan het onderhoud met Antef en het verlangen naar de schoone Merit, zijn eenige gemalin en meesteres van zijn huis, temperden zijn droefheid. Moest hij trouwens niet dankbaar zijn, Ptahmes in de hoede van een machtig heer wetend? Wanneer hij hem over een jaar weer ontmoette, zou Antef over den vader ongetwijfeld even tevreden zijn als thans over den zoon. De landbouwers waren tot dusverre te veel verwend. En zooals een zwerm sprinkhanen den geheelen hemel verduistert, vervulde die gedachte het hart van Hamu, zoodat hij zijn dragers booze woorden toeriep en ze tot steeds sneller gang aanspoorde.

IN een zeer belangrijk tijdsgewricht zijt gij hier gekomen," sprak Antef tot zijn beide leerlingen Mentuhotep en Ptahmes. „Immers de Koningen, sinds eenige tientallen van jaren over Egypteland regeeren, hebben hun residentie in de nabijheid van de stad onzer inwoning gevestigd, en gelijk in vele andere dingen handelen zij ook hierin zeer wijs; geene landstreek toch is belangrijker dan die waarin het groote meer¹ gelegen is. Reeds in oude tijden gaf dit vruchtbaarheid aan de omliggende landouwen en in het vervolg zullen nog veel meer akkers door het zegenrijke water bevrucht worden. De Koning — Hem zij leven, gezondheid en voorspoed — heeft bevolen sluizen te bouwen in de rivier die zich ten noorden van Siut van den Nijl afscheidt en na vele omzwervingen door het groote meer opgenomen wordt. Deze sluizen zullen den wisselenden stand van het water ten voordeele van het merenland²) aanwenden; duizenden aroeren³) vruchtbaar land zullen aan reeds bestaande toegevoegd worden en de bewoners dezer gouw zullen juichen en Sebek, den god dezer plaats, zegenen, die den Koning wijsheid

¹) Het meer „moeris". ²) Fayum. ³) Vlake-maat.

schenkt. De offeranden zullen zich vermenigvuldigen en mijn heer en meester, de opperpriester van den Tempel, zal zich verheugen, wanneer de offerdieren langs hem geleid worden.

„Dit alles verklaar ik ulieden, opdat gij den arbeid, die u te wachten staat, beter moogt begrijpen; niet tot domme, blindelings bevelen opvolgende, beampten wil ik u opleiden, maar tot menschen, die het hun opgedragene met oordeel en verstand uitvoeren en zelf later leiding geven.

„Niet den bouw der sluizen wil ik u leeren, — dit toch is een werk dat gij vermoedelijk in uw verdere leven niet meer zult ontmoeten, — maar wel de wijze, waarop men landerijen op rechtvaardige wijze verdeelt. Gij weet dat weinig daden meer afkeuring verdienen dan het verzetten der grenspalen; nooit mogen deze van de hun eens toegewezen plaatsen verwijderd worden. Maar dan zorg men er ook voor dat die toewijzing met groote zorgvuldigheid geschiede en de berekeningen geen fouten bevatten.

„De rekenkunst en al wat daarmee samenhangt zal ik u derhalve onderwijzen. Aanvankelijk moge zij u wellicht zwaar en moeilijk toeschijnen, na eenigen tijd zal de inspanning u loonen, zooals de bestijging van den berg de beenen moe en de oogen dof maakt, maar is zij volbracht, dan schenkt het wijde uitzicht honderdvoudige vergoeding.

„Immers nog vele andere dingen leert u de rekenkunst, zooals een juiste verdeling van den korenvoorraad, de inhoudsmaat van een graanschuur, een telling van de dieren van den landheer, de ruilverhouding van twee artikelen, bijvoorbeeld brood en bier, het

gewicht van een obelisk en meer dergelijke zaken.

„Recht ingewikkeld zijn vaak de vraagstukken; weest dus ijverig en vraagt Thot u wijsheid te schenken.”

Mentuhotep had deze woorden zijns vaders met gefronst voorhoofd aangehoord; het ambt van schrijver beminde hij niet; het teekenen van letters en woorden was hem een gruwel en het vooruitzicht ook de rekenkunst te moeten bestudeeren ontnam hem alle nog overgebleven arbeidsvreugde.

Hij wilde in de legers van den machtigen Koning Sesostris vechten en door krijgshaftige daden roem verwerven. Hij zou den ellendigen Syriërs en bewoners van het land Kusch toonen, dat Egypte het machtigste rijk onder de zon is.

Waarlijk, niemand zou ontkomen, wanneer hij bevelhebber was. Duizenden slaven en slavinnen zou zijn heir meevoeren; en honderden handen van verslagenen zou hij voor den Koning doen opstapelen; dan zou Zijne Majesteit hem in den voorhof van het grootte huis eeren en hem den gouden keten geven, ja hem wellicht tot gouwvorst benoemen.

Deze toekomstdroomen droomde Mentuhotep, terwijl hij moeizaam op de papyrusrollen teekende en de zonnehitte zijn gedachten onbestemd en zwevend maakte, gelijk het vuur de lucht erboven.

Verachtelijk vond hij den ijver van Ptahmes, die niet van zijn werk opkeek en alleen begeerig was naar lof. Deze zoon van een nederig schrijver was blijkbaar eerzuchtig. O, hij zou niet met hem wedijveren, integendeel door luiheid zijn vader overtuigen, dat hij voor het schrijversambt niet deugde.

Ptahmes bemerkte niets van wat in Mentuhotep's geest omging, maar was als de boodschapper, die door de woestijn trekt en het einddoel voor oogen houdt zonder op de rivieren of bergen te letten.

Hij verdiepte zich in de sommen, die zijn meester hem opgaf. Eerst leerde hij optellen, maar aangezien zijn vader hem de grondbeginselen hiervan reeds had onderwezen, kon hij weldra tot het zooveel moeilijker vermenigvuldigen overgaan. Als voorbeeld wees Antef hem de oplossing van het vraagstuk: wat is negen maal zeven?

„Eerst,” zoo verklaarde hij, „nemen wij tweemaal het getal zeven, hetgeen met een optelling van twee getallen gelijk staat. Zeven en zeven zijn tezamen. . . .”

„Veertien,” riep Ptahmes uit.

„Juist; thans doen wij hiermede hetzelfde: Dan zullen wij viermaal zeven krijgen. Tweemaal veertien is gelijk aan veertien en veertien, dus. . . .?”

Na eenig nadenken gaf Ptahmes het juiste antwoord: „acht en twintig.”

Mentuhotep keek naar de slavin, die met levensmiddelen van de markt terug kwam.

Antef ging voort: „met acht en twintig doen wij dezelfde handeling nog eens; het getal zes en vijftig dat wij krijgen is dan acht maal zeven. Om negen maal zeven te vinden, behoeven wij er slechts eenmaal zeven bij op te tellen. Het gevraagde getal is dus drie en zestig.”

En daarna schreef hij het geheele vraagstuk in getallen voor hen op:

— 1	7
2	14
4	28
— 8	56

„De streepjes beduiden, dat wij die getallen noodig hebben.”

Toen Ptahmes tientallen sommen van deze soort maakt en Mentuhotep eenige van hem overgeschreven had, gaf Antef de uitlegging van het vraagstuk: met welk getal moet men 6 vermenigvuldigen om 42 te vinden. Hij schreef op:

$$\begin{array}{r} - 1 \quad 6 \\ - 2 \quad 12 \\ - 4 \quad 24 \end{array}$$

Ptahmes begreep dat het gezochte getal $1+2+4=7$ moest zijn.

Maar daarna kwamen de breuken! Dat was on-eindig veel moeilijker en zelfs Ptahmes vergiste zich aanvankelijk maar al te vaak.

Antef vroeg: „met welk getal moet men 6 vermenigvuldigen om 29 te krijgen?” en schreef op:

$$\begin{array}{r} 1 \quad 6 \\ 2 \quad 12 \\ - 4 \quad 24 \\ - \frac{1}{2} \quad 3 \\ - \frac{1}{3} \quad 2 \end{array}$$

Het antwoord was dus: met 4 en $\frac{1}{2}$ en $\frac{1}{3}$.¹⁾

Het was alles heel ingewikkeld. Gelukkig had Antef een papyrusrol, waarop veel voorbeelden en tabellen voorkwamen, onder andere oplossingen van alle sommen, waarbij gevraagd wordt met hoeveel men de oneven getallen tot honderd moet vermenigvuldigen om twee te krijgen. Die lijsten mochten Ptahmes en Mentuhotep gebruiken, want Antef vond het dwaas-

¹⁾ Met uitzondering van de breuk $\frac{2}{3}$, kenden de Egyptenaren alleen breuken met het cijfer $\frac{1}{3}$ in den teller.

heid reeds verrichten arbeid nog eens te doen uitvoeren.

Tusschen het rekenen door moesten de leerlingen nog telkens brieven voor Antef over den veestapel en de voortbrengselen van den landbouw aan ondergeschikte schrijvers zenden. Wonderlijk was het Ptahmes te moede, wanneer zijn meester hem een brief aan zijn vader opgaf. Wel zeer machtig moest Antef zijn, die op bevelenden toon aan Hamu kon schrijven, en deze antwoordde altijd zóó onderdanig, dat het Ptahmes verdriet deed. Maar dan werd hij de houding indachtig, die men tegenover hoogereren in rang moet aannemen, en zooals de zon bij haar ondergang de wolken kleurt, overtoog de schaamte zijn wangen met een rooden gloed.

Hij verlangde dikwijls naar huis; met Mentuhotep kon hij geen vriend zijn, zoomin als een Syriër en een bewoner der Delta één van hart en geest kunnen worden. En de meesteres van het huis gaf alleen acht op haar gemaal en haar zoon. Waarlijk, zij was een voortreffelijke vrouw, die de huishouding met zorg bestierde en de rimpels van het voorhoofd van haar echtgenoot wegstreek, zoodat het effen werd als het meer, wanneer de zon in het westen is weggezonden en de wind is gaan liggen.

En daar zij een zoon bezat, was haar leven volmaakt. Zij die gelukkig zijn, denken niet aan anderen; wie peinst over de verschrikkingen van den nacht wanneer de zonnegod het aardrijk door zijn stralen doet leven?

Evenals een Egyptenaar in den vreemde zich eenzaam voelt, zoodat zijn geest niet tot de andere menschen uitgaat maar in het lichaam blijft en altijd dezelfde dingen

overpeinst, zoo werd Ptahmes eenzelvig. Wanneer de arbeid achter den rug was, liep hij door de straten van Schedet of droomde onder de doempalmen in den tuin bij Antef's huis. Had hij den Nijl maar kunnen zien, dan zou hij zich dichter bij zijn ouders gevoeld hebben, die immers aan de rivier woonden.

HET geschiedde op een ochtend, dat Antef zijn zoon en Ptahmes beval zich reisvaardig te maken.

„De zaaitijd is thans aangebroken,” zoo sprak hij, „en ik wil in het gebied van mijn landheer nagaan of de schrijvers het zaad op rechtmatige wijze onder de landbouwers verdeelen. Gij beiden zult mij

Landbouwers bij hun arbeid

vergezellen en nauwkeurig aanteekening houden van alles wat ik u mededeel; na mijn terugkomst zal ik dan zonder veel moeite mijn bevindingen op schrift kunnen stellen. Voor u zal het nuttig zijn in aanraking te komen met het landvolk, welks tribuut een groot deel van de inkomsten des landheers uitmaakt. En vergeet op dezen tocht nooit de woorden die de wijze Ptah-hotep schreef:

Wees niet opgeblazen vanwege uw kennis noch hooghartig door hetgeen u geleerd is. Ga niet alleen met geleerden om, maar ook met onwetenden. Niemand is in zijn beroep volmaakt. Schoone woorden zijn dieper verborgen dan parelmoer en toch bij de vrouwen te vinden, die het graan tusschen molensteenen malen. Breng geen verschrikking onder het volk, want gij richt er niets mee uit. Slechts dat wat God beschikt, zal geschieden."

Verheuging was in de harten der jongelieden, dankbaar voor eenigen tijd van de inspannende lessen verlost te zijn en uit de warme, stoffige stad naar het koelere land te trekken. Zij maakten snel hun toebereidselen, verzorgden hun gewaden en verzamelden den leeftocht. Mentuhotep nam afscheid van zijn moeder en van de slavin, die levensmiddelen op de markt haalde, en weldra bestegen Antef en de leerlingen de draagstoelen, wier stokken stoere slaven op de schouders namen. Met snellen tred vertrokken zij, zingend: „Wij, dragers van den draagstoel, zijn tevreden. Wij zien hem liever vol dan leeg."

Weldra waren de poorten der stad achter hen en strekte de vruchtbare vlakte van het land der meren zich voor hen uit. In zachte glooiing daalde de weg tusschen de akkers, waarop plassen aan het kort te voren weggevoelde water der overstroming herinnerden. Zwart was de aarde, vol geheime beloften als de donkere nacht; zooals deze de zon in zijn schoot ontvangt en, zichzelf ten doode offerend, haar weder aan Egypte schenkt, zoo duldt de aarde de voren, die het kouter diep in haar snijdt, opdat straks het tarwegraan de menschen spijzige.

Het groote meer lag in het midden der landouwen, wien het met zijn wateren nieuwe kracht geschonken had. „Ja waarlijk,” peinsde Ptahmes, „het meer is uitverkoren door Sebek en bemind door den god van het koren. De menschen zijn verblijd als het de droge akkers overstroomt. Het vult de schuren met koren en zorgt voor armen en behoeftigen.”

De weg was zwaar, immers nog modderig na de overstrooming, zoodat de dragers zeer moede werden en alleen door harde woorden en bedreiging tot verder gaan konden gedwongen worden.

Toen de zon reeds lang in het rijk der dooden was neergedaald, bereikte de stoet het einddoel van den dag. Op de uiterste punt van het schiereiland, dat ver in het meer uitliep, stond een landhuis, dat door een weduwe en haar dochter werd bewoond. Hier namen zij hun intrek.

Den volgenden morgen stond Ptahmes vóór den dage-raad op. Eerst dwaalde hij door den tuin, die op den land-tong aangelegd was, en later zette hij zich bij een vijver neder, de oogen naar het oosten gewend. Grauwig en troosteloos was het aardrijk als het aangezicht van hem, die den dood ziet; de bloemen hielden de warmte van den vorigen dag met haar bladen omvangen, maar Ptahmes had het koud, hoewel hij een deken had omgeslagen. Ré, de zonnegod, streed met de slang en toen hij haar geheel vernietigd had, rees hij aan den horizon in zijn gedaante van Chepera, zegen brengend aan het aardrijk. Schitterend als een pectoraal van robijnen en turkooizen zond hij zijn stralen over geheel Egypteland, en de menschen juichten hem toe:

Ontwaak in vrede, gij die in vrede zijt gereinigd.
Ontwaak in vrede, o oostelijke Horus in vrede.
Ontwaak in vrede, o oostelijke ziel in vrede.
Ontwaak in vrede, Horus van den horizon in vrede.
Gij slaapt in Uwe avondboot
En Gij ontwaakt in Uwe morgenboot.

Gij zijt de eenige, o Horus van den horizon,
Geen ander is aan U gelijk.
Want Gij beschermt millioenen en redt honderdduizenden
Gij zijt een beschermer voor hen die U aanroepen.

Kom tot ons, Ré, als Horus van den horizon.
Gij zijt toch de eenige, die alles hebt gewrocht.
Er is geen ander; Gij helpt ons met daden
En and'ren helpen slechts met woorden.

Gij luistert, als wij tot U bidden;
Gebeden die wij tot U zenden, worden steeds verhoord;
Den lofzang zongen wij in nachtelijke uren
En onze smeeking neemt gij aan in d'ochtendstond.

De bloemen die den koesterenden gloed van den
vorigen dag niet meer noodig hadden, openden haar
kronen en keerden zich tot de bron van licht en warmte.
Zooals de slavin zich siert om genade te vinden in de
oogen haars heeren, zoo pronkten de bloemen met felle
en met teere kleuren.

De doempalmen en sycomoren werden zacht bewogen
door den koelen wind, die den dageraad verzelt. Zij
bogen zich voor Ré, den schepper van 't heelal.

De vijver lag nog roerloos; de duisternis heerscht

lang in de waterdiepten. Eindelijk kwam een kikvorsch naar boven en sprong op een lotusblad, dat onder den druk heen en weer wiegde en strepen in den vijver trok; zonnestralen grepen zich aan die lijnen vast en gleden daar langs over de watervlakte voort, zoodat deze een met goud doorweven gewaad gelijk werd.

Ptahmes tuurde droomerig in den vijver, maar schrok op toen hij geritsel hoorde; aan de overzijde bewoog zich een gedaante. Het was een meisje, dat een kruik op het hoofd droeg en water uit den vijver kwam putten. Hare gestalte was rank als die van den palmboom, haar huid lichtgeel als de kleur der asphodelosbloemen en haar oogen fonkelend zwart als de onyx. Ptahmes, haar ziende, wist niet meer waar hij zich bevond. Toen het meisje water geput had, stond hij op om tot haar te gaan, maar zij ontstelde en snelde door een zijweg naar haar huis. Ptahmes wilde haar volgen toen hij Antef's stem hoorde: „Ptahmes, waar zijt gij? Wij moeten aan den arbeid.”

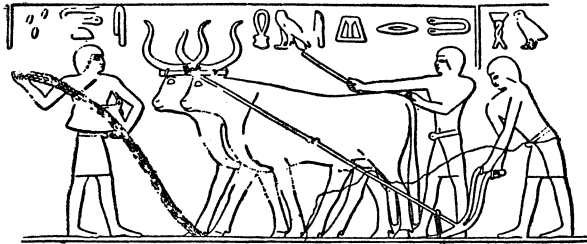
De geroepene haastte zich beschaamd naar huis en liep weldra achter Antef over den smallen dijk, die het meer van de akkers scheidde. Bij het eerste huis hielden zij stil. De bewoners kwamen naar buiten en bogen zich in 't stof: „Wees welkom, o heer, wees welkom. Sebek zegene u. Het landvolk wacht op uw bevel om met de ploeg voren in de akkers te trekken.”

Antef knikte genadig en droeg den lieden op snel aan het werk te gaan.

De landman en zijn zoon haastten zich naar den stal, maakten de touwen los, waarmee de runderen aan de palen vastgebonden waren, liefkoosden de glanzende nekken en fluisterden vleierende namen in de ooren der

trouwe dieren: „lieveling van den stier” en „krachtig zijn mijne pooten.” Groot waren de koeien met sterke schoften en ze droegen lange horens in de gedaante van den maansikkel.

De lieden legden de jukken op de nekken der runderen, spanden ze voor de ploeg en leidden ze naar de akkers. Anderen waren reeds aan den arbeid en riepen

Ploegen en zaaien

hun toe: „schoon is de dag; het is koel en de koeien trekken flink; de hemel is zooals wij hem wenschen.”

En de toegesprokenen antwoordden: „Ja, gaarne gaan wij aan den arbeid; het zal een voorspoedig jaar worden, zonder gebrek, rijk aan kruiden; een jaar waarin de kalveren voorspoedig zullen gedijen.”

De vader bestuurde den ploeg en de zoon dreef de koeien met een stok tot harder trekken aan.

Dankbaarheid was in de harten der landlieden over den goeden toestand der akkers; de overstroming had nuttig werk verricht, want de kluiten, die de ploeg keerde, waren zwart en vet en beloofden honderdvoudige opbrengst van het zaad.

Het zware werk verlichtten de mannen door het zingen van liederen die een grijsaard op de fluit begeleidde. Meestal hieven zij den lofzang op den Nijl aan,

die bij het feest der overstroming gezongen wordt:

Heil u o Nijl, die uit de aarde oprijst om Egypteland te vinden. Uw wezen is verborgen, een raadsel als een duistere vlek bij helder licht. Gij, die alle landen vochtig maakt, werdt door den zonnegod geschapen om 't vee te drenken en te spijzigen.

Gij schenkt ons gerst en tarwe in overvloed, zoodat de tempels feesten vieren. Maar zijt gij traag, dan lijden alle menschen; de offeranden aan de goden worden kleiner en millioenen wezens sterven.

Gij geeft den wasdom aan de boomen; de schepen die gij draagt, zijn door uw kracht gemaakt. Met hout en niet met steenen bouwt men booten.

Men speelt voor u op harpen en begeleidt de liederen met handgeklap. Ook kinderen verheugen zich en juichen luid u toe.

Is d'overstroming bij de stad der koningen gekomen, dan weten wij, dat veel ons deel zal zijn. „Ik zou graag lotusbloemen krijgen” zegt de kleine, . . . en „allerhande dingen” roept de machtige, . . . en „vele kruiden”, wenschen zijne kinderen.

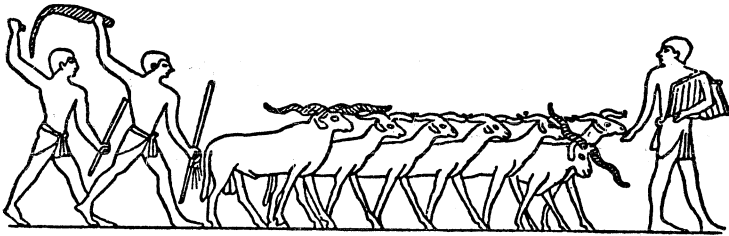
Wanneer gij onze landen overstroomt, vereeren wij u vele offeranden, want vogels mesten wij voor 't groote feest en antilopen vangen wij in 't dal van de gazellen. Wij zullen u het goed vergelden, dat g'ons schenkt. —

Zoo zongen de mannen en het rythme gaf den spieren telkens nieuwe kracht.

Antef trok verder en bereikte akkers, die reeds omgeploegd en met houweelen nog dieper bewerkt waren. Hier wachtte de dorpschrijver die het zaad moest uitdeelen. De landlieden stonden in een lange rij en ont-

vingen ieder op zijne beurt de voor hem bestemde hoeveelheden. Daar Antef tegenwoordig was, geschiedde de toewijzing op rechtvaardige wijze. De weegschaal wees het juiste gewicht aan en de aantekening op de rollen was in overeenstemming met de werkelijkheid. Verbaasd en dankbaar waren de landbouwers over de hoeveelheden, die zij kregen, en in hun harten prezen zij Antef, den machtigen schrijver, den vertrouwde des landheeren.

Met geoeffende hand zaaiden zij, geen zaad viel buiten den akker en de korrels werden regelmatig over de velden verdeeld. Achter de zaaiers dreven jongens

Rammen trappen het zaad in den grond

kudden schapen, die het zaad in de aarde traptten, opdat vogels het niet zouden vinden.

En wederom speelde de grijsaard op de fluit, maar ditmaal waren het weemoedige melodieën; want Osiris Chentamenti, de god van het westen, werd met het zaad begraven. De landlieden hadden hun hoofden met bloemkransen versierd en zongen van dezen god:

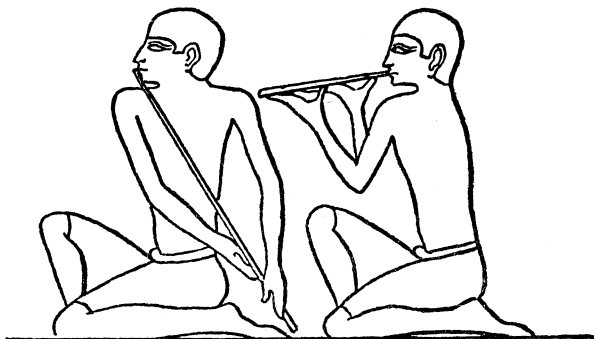
De herder is in 't water met de visschen.

Hij groet den meerval en met d'oxyrhynchus spreekt hij.

O Westen, waarvandaan komt deze herder?

Hij is een herder uit het westen! —

Na het zaaien was de taak der menschen afgeloopen en begon de zon haar arbeid. Zij doet het zaad ontkiemen en de aren rijzen. Zoo welig schieten zij op, dat ze langer worden dan de menschen en haar hoofden tot hen moeten nederbuigen om hun in te fluisteren, dat zij bereid zijn tot den offerdood die den bewoners van Egypte spijszal brengen.

Fluitspelers

Ptahmes had met groote aandacht alles gadegeslagen en telkens aan de tochten gedacht, die hij onder geleide van Hamu door de landen gemaakt had, waar zijn vader toezicht uitoefende. Het wekte verlangen naar huis, maar heviger zou dit geweest zijn, wanneer hij niet in den ochtend het meisje gezien had. Zooals de oogen, die de opgaande zon aanschouwen, haar beeld vasthouden en, gesloten, dit als een fonkelende smaragd tegen een zwarten hemel doen herboren worden, zoo had Ptahmes' geest de gestalte der jonge maagd in zich opgenomen, en telkens, wanneer zijne gedachten van de aanschouwde dingen wegzwierven, werden zij tot die

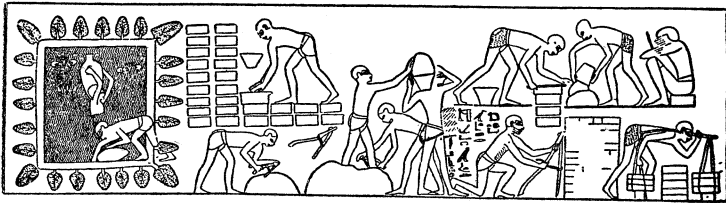
gestalte getrokken en was het alsof zij weder voor Ptahmes stond; dan was hij niet meer eenzaam.

Antef en zijn stoet overnachtten ditmaal in de woning van den schrijver. Voor Mentuhotep en Ptahmes was geen plaats in huis, zoodat zij met des schrijvers' zonen op rustbanken sliepen, die tegen de buitenmuren waren geplaatst. Ptahmes had dit vroeger in warme nachten vaak gedaan en klaagde dus niet, hoewel de muskieten zeer hinderlijk waren. Hij dacht aan het meisje, dat hij bij den vijver gezien had, en was gelukkig; in het eerste tijdperk der liefde wordt het verlangen door denken bevredigd.

Na een uur rondgewoeld te hebben, verklaarde Mentuhotep dat hij het niet langer uithield; dan ging hij nog liever wandelen; hij verdween in de richting van het meer, aan welks oever de woningen der slaven en slavinnen waren.

Den volgenden dag bereikten Antef en zijn reisgenooten de plaats, waar de rivier in het meer vloeit. Niet ver vandaar deed Sesostris een groote stad bouwen. Op een afstand zag Ptahmes reeds de muren, die de stad tegen vijandelijke aanvallen zouden beschermen. Honderden slaven brachten rivierslib, dat eerst met stroo vermengd en gekneed werd; kundige lieden vulden houten bakken met de juiste hoeveelheid leem en streken de zijden met stokken glad. Tienduizenden bakken lagen aan weerszijden van den weg, die tot de stad voerde, en de zon droogde het leem, zoodat het zeer hard werd. Verderop zag Ptahmes vele stapels gedroogde steenen; hoe langer ze gelegen hadden, hoe lichter van

kleur ze waren. Slaven zochten de oudste uit en, gebogen onder hun volgetaste jukken, torsten zij ze naar de muren. Zooals geboorte en dood strijden, daar de tweede de uitgedroogde menschen meeneemt en de eerste steeds voor aanvulling zorgt, zoo was ook wedijver tusschen de slaven, die steenen stapelden en hen, die ze naar den muur sleepten. Want zwaar kastijdden de opzichters de tragen; het was bij den avond en velen

Het maken van tichelsteenen en het metselen

waren moe, zoodat de stok vaak op de ruggen der slaven neerdaalde. De ellendige Syriërs en Lybiërs, die de Koning op zijn veldtochten had gevangen genomen, moesten dankbaar zijn, dat hij hun leven gespaard had en hun thans vergunde aan zulk een grootsch werk mede te helpen. Een geheel nieuwe stad in een luttel aantal jaren uit het niet te doen verrijzen, desgelijks deed geen Koning sedert de goden over Egypteland heerschten. Toch murmureerden de slaven, klagende over te zwaren arbeid en te weinig voedsel. Toornig was hun blik en onbeschaamd de uitdrukking van hun gelaat. Antef, wien de gouwvorst opgedragen had een onderzoek in te stellen, begreep, de slaven ziende, dat zijne taak zeer zwaar zou zijn, maar zijn gelaat bleef onbewogen, toen de dragers met fieren tred door de

rijen saamgeschoolde slaven schreden. Mentuhotep genoot en riep zijn vader toe, dat het thans schoon zou zijn een heirmacht aan te voeren, maar Ptahmes was bevreesd en durfde zijn oogen bijkans niet opslaan. Eerbied was in zijn hart voor Antef en zijn zoon. Er waren in 't geheel niet meer dan dertig Egyptenaren; als die dreigende slaven eens wilden. . . .

In den oostelijken muur was een poort, welke een sterke wacht bezet hield. Toen de dienstdoende soldaten Antef zagen naderen, riepen zij de anderen en weldra stonden allen in gelid aan den ingang geschaard.

„Welkom, o machtige Antef, welkom in de stad die Zijne Majesteit Sesostris tot glorie van geheel Egypteland doet bouwen. Welkom, moge Sebek u behoeden en de krokodil u genadig zijn.” Aldus sprak de officier en zijne manschappen juichten.

Ptahmes was dankbaar zich binnen de sterke wallen en onder bescherming der soldaten te weten en had nu rustig den tijd al het nieuwe in zich op te nemen. Vóór hem lag een breede straat, die zonder einde leek. Heel in de verte stak een wal boven de huizen uit en daarachter was de groote stadsmuur. Zoo was er alleen de stad; verder bestond niets meer.

Ook in de straat liepen slaven af en aan, want veel tichelsteenen waren voor den bouw der huizen noodig.

Terwijl Antef met den officier een gesprek voerde, waagde Ptahmes zich door den nauwen ingang van een statig huis, dat reeds bijna gereed was. Eerst begaf hij zich naar links, maar spoedig bemerkte hij, dat daar de keukens en de vertrekken der bedienden zouden komen; teruggaande vond hij rechts van de poort een lange gang, die hem naar een groote binnenplaats bracht.

Hierop kwamen de meeste vertrekken uit. Koel zou het daar zijn, want aan drie zijden van de binnenplaats was een door pilaren gestut afdak, dat de bewoners tegen zengende zonnehitte zou beschermen. Aan de noordzijde voerde een trap naar het dak; Ptahmes klom naar boven en bemerkte dat hij met geringe moeite op den stadsmuur kon komen.

Wonderschoon was daar het uitzicht: vóór hem lag het door bergen omzoomd meer; de zonnegod daalde in de avondboot naar het westen en, beseffend, dat straks de dood hem wachtte, goot hij al zijn licht over de aarde en den hemel uit. Roodgekleurd waren de bergen, in purpergloed brandde de westelijke hemel en steeds minder werd de glans van den zonnegod. Hij verloor stervend zijn verschrikking, zoodat Ptahmes hem ten afscheid aan kon zien. Toen hij zijn oogen sloot, verscheen Rè hem in groene kleur; de hoop op een nieuwen dag werd hem gegeven.

Den oostelijken oever van het meer volgde zijn blik, tot hij den landtong vond. Zou het meisje nu weer water scheppen?

De arbeid der slaven was ten einde en Ptahmes zag hen in langen optocht naar hun woningen gaan; zij liepen gebukt na hun zware dagtaak en hun voeten woelden zand los, dat als een net met nauwe mazen bleef hangen en hen van zon, licht en water scheidde. Uit het slavenkwartier klonken scheldwoorden; men twistte over de verdeling van de brooden en het bier. Barbaarsch was de klank der stemmen en grommend vochten de mannen als de leeuwen in de woestijn bij de verdeling van den jachtbuit. Plotseling klonk een

krachtige, heldere stem boven alles uit en, zooals het volk stom wordt bij de nadering van de Majesteit des Konings, werden de slaven heel stil. Een rijzig man met langen zwarten baard klom op het dak van een woning en sprak de menigte toe. Ptahmes kon de woorden niet verstaan, maar bemerkte wel, dat de rede grooten indruk maakte. Toen de spreker ophield, hieven allen de handen hemelwaarts en juichten hem toe. Zijn gelaat werd nog door de ondergaande zon beschenen — alles beneden hem was reeds in den nacht opgenomen — en zijne oogen waren extatisch op de roode zonneschijf gericht. Wijd strekte hij zijn armen uit, als wilde hij de laatste goddelijke stralen opvangen.

Soldaten gingen in snellen pas naar het slavenkwartier, maar de man op het dak werd gewaarschuwd en verdween in de richting van de rivier. Meer dan honderd mijlen bracht de duisternis scheiding tusschen hem en zijn vervolgers.

Ptahmes toefde nog eenigen tijd op den muur maar begreep, dat hij niet langer van zijn meester weg kon blijven. Na eenig zoeken vond hij hem en den officier in een huis aan het einde van de straat, grenzende aan het paleis des konings. Antef was in diep gesprek met zijn gastheer en bemerkte de komst van zijn leerling zelfs niet. Ptahmes zette zich stil aan het einde van de tafel en nam van het geraad en de vruchten tot zich. Zooals hij, die uit den droom ontwaakt, aanvankelijk geen scheiding weet tusschen gedachte en werkelijkheid, zoo aanschouwde Ptahmes' geest de gedaante van den onbekenden redenaar, terwijl zijn oogen Antef zagen, zoodat hij ze vereenzelvigde.

Langzamerhand drong tot hem door, waarover de anderen spraken. Het was over de houding der slaven; de officier bleek den toestand niet ernstig in te zien: „Hebben wij, Egyptenaren, niet sinds vele tientallen perioden van honderdtwintig jaren groote bouwwerken door slaven doen uitvoeren? En nimmer hebben opstanden plaats gehad. Let op de pyramiden bij Memphis en Itht-Tauï, op de tempels van Sebek, Ré en Amen en uwe vreeze zal verdwijnen. Schrijvers vergeten, dat het leger sterk is en moedig.”

„Geenzins vergeet ik dit,” antwoordde Antef. „Machtig is de Koning — Hem zij leven, gezondheid en voorspoed — en krachtig zijn heir; in alle landen worden zijn daden geprezen, maar evenmin vergeet ik, wat eenige perioden van honderdtwintig jaren geleden in dit land geschied is. Vaak heb ik den klaagzang van den wijzen Ipuwer gelezen en zij is in mijn hart gegrift als de letterteekens in het graniet der obelisksen. Luister naar die woorden:

Waarlijk aldus is het: de armen hebben thans alle rijkdommen; wie vroeger zonder sandalen liep, bezit thans vele schatten.

De pest waart door het land en overal is bloed.

Weeklacht uit en de aanzienlijken; wie vroeger slaven waren, juichen; elke stad zegt: Komt laten wij de sterken uit ons midden jagen.

De Nijl is rood geworden; de dorstige, die daaruit drinkt, deinst achteruit; hij wenscht geen bloed voor water.

De krokodillen zijn verzadigd door het vleesch der menschen, die vrijwillig tot hen komen; men roept hun toe: „Ach loopt niet verder,” maar zij luist'ren niet; als

waren zij slechts visschen, zoo zinneloos zijn de vreesachtigen.

Voorwaar: het is toch zoo, den zoon van den aanzienlijke herkent men niet; het kind der wettige huisvrouw kan men niet van dat der slavinnen onderscheiden.

Veel andre volken zijn over het geheele land verspreid; de vreemdelingen zijn in Egypte doorgedrongen.

Voorwaar: het is toch zoo; goud en lapislazuli, zilver, malachiet, karneool en brons zijn om der slavinnen halzen; de edele vrouwen trekken bedelend door 't land en de wettige huisvrouwen klagen: „ach, hadden wij toch iets te eten.”

Het is toch zoo: de edelvrouwen treuren, daar zij lompen dragen; zij schamen zich wanneer zij een bekende ontmoeten.

Niemand lacht meer; door het land trekt rouw; de weeklacht begeleidt hem.

Het is toch zoo: slavinnen kunnen zeggen wat zij willen; wanneer de meesteressen spreken, mishaaft dit haar die vroeger dienaressen waren.”

„Houd op met deze droeve taal,” riep de officier uit. „Hoe zwak moet in dien tijd de macht des Konings zijn geweest. Hem ontbrak ongetwijfeld een krachtig leger; waarlijk de Majesteit van Sesostris — Hem zij leven, gezondheid en voorspoed — heeft in de oorlogen tegen de bewoners van Nubië, Syrië en Lybië bewezen, dat niemand het heir der beide Rijken kan weerstaan.

Antef glimlachte en antwoordde: „Gij spreekt voortreffelijke woorden; den lof van den Koning en zijn leger zong ik reeds, maar gij vergeet dat in deze stad het garnizoen slechts honderdvijftig man telt; wat zijn zij

naast de duizenden, die onzen dood wenschen? Indien zij zich van deze stad meester maken, beheerschen zij het geheele land der meren. Naar ik hoorde, is een leider onder hen opgestaan. Kunt gij mij over hem inlichten?"

„Ongetwijfeld; die ellendige bewoner der woestijn! Moge Sebek hem verdelgen en de heilige krokodil hem verslinden. Over groote redenaarsgaven beschikt hij, zoodat allen naar hem luisteren, maar hij zal ons niet ontsnappen. Ach, had ik nog een tweetal afdeelingen te mijner beschikking; hij zou reeds lang in onze handen zijn. Nu durf ik mijn manschappen niet te ver van de stad zenden om zijn schuilplaats op te zoeken.”

„Met belangstelling luisterde ik naar uwe uiteenzetting;” sprak Antef. „Kent gij het doelwit van den woestijnbewoner? En hoedanig is zijne afkomst?”

„Hoe zou ik zijn oogmerk kennen? Zou ik ooit hem spreken? Maar 't is licht te gissen. Hij wil natuurlijk de slaven van gansch Egypteland in een opstand tegen het Koninklijk gezag vereenen. Het zal hem niet gelukken!”

Antef peinsde langen tijd en zeide tenslotte: „Vele uren zijn verstreken, sinds de zonnegod in zijn naam van Atum aan den westelijken horizon onderging, en ik was hedenochtend reeds vroeg aan den arbeid. Veel is geschied; nieuwe dingen heb ik gehoord; moge Thot mij in den slaap wijsheid geven. Waarlijk, Ptahmes zit in gindschen duisteren hoek. Zijn hoofd behoorde reeds vele uren op den houder te rusten.”

Ptahmes kon den slaap niet vatten; ditmaal stoorden hem niet de muggen, die een gaas buiten het vertrek hield, maar hij beleefde opnieuw alles wat in de afgelopen uren gebeurd was. Zooals de vogels, die door

den ichneumon vervolgd worden, angstig rondfladderen en geen rust kunnen vinden, zoo dwaalden de gedachten door den geest van Ptahmes; de vergetelheid nam ze niet in haar schoot op. Waarom had hij zijn meester niet medegedeeld, wat hij, op den muur staande, gezien had? Verdedigde hij in het diepst van zijn hart het optreden van den onbekenden redenaar? Ptahmes schaamde zich. Waar zou Mentuhotep dien avond zijn geweest? Was de toestand werkelijk ernstig? Zou voor het meisje in het eenzame landhuis gevaar dreigen? Als hij haar mocht verdedigen, zou hij sterk zijn als Ré, die in zijn gedaante van Horus aan den horizon de slang Aäpep vermorzelt. Wat baatte de kunst van lezen en schrijven?

Den volgenden morgen beval Antef bekend te maken, dat hij bereid was een vertegenwoordigende groep van de slaven te ontvangen. De onbekende mocht hen aanvoeren; hem werd vrijgeleide beloofd. Den officier was deze opdracht als bittere gal.

Toen de zonnegod in de avondboot onderging en met zijn taak die der menschen ten einde was, naderden zeven mannen de muren der stad. Tot de wacht sprak de leider: „Vertrouwende op de woorden van den machtigen Antef, schrijver van den vorst dezer gouw, komen wij. Gelieve ons tot hem te leiden.”

Fier was de gestalte van den spreker. Een zwarte baard was zijn gelaat tot een masker, dat gemoedsbeweging verborg. Zooals een heerscher, tot wien de menschen opzien, over hen heen in de oneindige verten staart, zoo hield de onbekende zijn half geloken oogen opwaarts gericht.

Als stond de Koning voor hen, zoo haastten zich de

soldaten, Ptahmes roepend, opdat hij zijn heer zou waarschuwen. Antef bevond zich op de binnenplaats van het huis welks muren aan die van het paleis grensden. Daar ontving hij de mannen; de zes slaven bogen zich en kusten het stof; de op den grond liggende kale schedels deden Ptahmes aan ballen denken, waarmee hij in zijn jeugd gespeeld had.

De leider groette Antef als zijn gelijke en zeide: „Gij hebt doen weten, dat gij ons wilt ontvangen. Hier zijn wij, wat wenscht gij?”

Antef sprak de volgende woorden: „Inderdaad heb ik die mededeeling doen verspreiden. Het is den Koning ter oore gekomen, dat de slaven murmureerden, en Zijne Majesteit heeft mij opgedragen een onderzoek in te stellen. Niet willende oordeelen, zonder beide partijen te hebben aangehoord, geef ik u gelegenheid uwe grieven te uiten. Waarlijk, goedertieren is mijn hart geweest, toen het dit besluit nam; maar toornig als het hart van Ré, wien de menschen ongehoorzaam werden, zal het mijne zijn tegen hen, die de oorzaak zijn van deze moeilijkheden. Spreek thans en openbaar mij uwen naam; wie treedt een huis binnen en houdt zijn wezen verscholen? Waarom mengt gij, die lange haren draagt, u onder de kaalkoppen en treedt gij op als hun woordvoerder?”

„Mijn naam blijve verborgen als die van Ré; moge geen Isis hem ontdekken. Uit het land, dat gijlieden het roode noemt, — waar zandstormen verstikking brengen en geen boomen schaduw schenken, — uit de streek ten oosten van het groote, groene water heeft mijn God mij hierheen gevoerd opdat ik bijstand biede aan de onderdrukten en het recht doe zegevieren.”

„Gij spreekt boud.”

„Wetende wie gij zijt, en uwe rechtschapenheid kennende, waag ik het u de waarheid te zeggen.

, Machtige Antef, opperschrijver van den gouvvrst, gij die aan het hoofd staat van wat is en wat niet is.¹⁾ Moge de wind u gunstig zijn wanneer gij tot het meer der waarheid afdaalt. Nimmer worde het zeil van uw schip van den mast afgescheurd; nimmer breke de mast af of worde uw vaartuig door den stroom meegesleurd, zoodat de bemanning u verschrikte gezichten toont.

„Moge uw naam welluidender en lieflijker zijn dan de wetten des lands. Bij u is bedrog noch onrecht. Handel naar gerechtigheid, o geprezene dien de geprezenen prijzen; doe het onrecht voor uw oogen weg. Zie hoe de slaven lijden en hongeren.”

Toornig riep Antef uit: „Heeft de Koning — Hem zij leven, gezondheid en voorspoed! — hen niet in den krijg gevangen genomen? Hij had hen kunnen doodden; nu hij hun leven gespaard heeft, mag hij er ook vrijelijk over beschikken.”

De ander boog het hoofd: „Ik weerspreek uwe woorden niet, maar ken de wijsheid en den edelen zin van den Heer der beide Rijken. Waarlijk, hij kan geen behagen scheppen in den dood zijner slaven; welk voordeel zou hem dit brengen? Indien gij aandacht aan mijn woorden wilt blijven schenken, zal ik u een getrouw beeld van den toestand teekenen. Moge de God der wijsheid onzen geest verlichten.

„De slaven zegenen Sesostris, den machtigen koning, en prijzen zijne rechtvaardigheid. Hij is den zonnegod gelijk, die het heelal regeert; als de Nijl verspreidt hij

¹⁾ Egyptische zegswijze voor : alles.

welvaart onder de bewoners. Maar daarvoor heeft hij kanalen noodig; wee het land, wanneer deze niet goed werken! Dan is dijkbreuk hier en overstrooming daar. Verspild wordt het levenbrengende water, verderf woedt onder de bevolking, ziekten teisteren vrouw en kinderen. Weeklachten gaan op tot den god der plaats, maar de offeranden worden niet aangenomen. Het volgend jaar rijzen uit de akkers geen aren op; zij, die langs trekken, roepen uit: „ziet hier zijn sprinkhanen neergestreken, niets dan stoppels zijn achtergelaten.” Hongersnood zal den landman vergezellen, ja dichter bij hem zijn dan zijne huisvrouw. De hem geliefde runderen vinden nergens voedsel en weenend drijft hun eigenaar hen in den dood.

„Waarlijk, ik schilderde u deze vreeselijke dingen; maar angstwekkender is wat aan deze plaats gebeurt; zooals bij den grijsaard het leven geleidelijk wegvloeit en ieder weet, dat geen redding is uit den dood, zoo hebben de slaven hun laatste levensvreugde in de afgeloopen maanden zien verdwijnen en met haar de hoop, zonder welke het leven zwaarder is dan de dood.”

De spreker hield even op, om den hoorders rust te geven en hunne aandacht gespannen te houden. Ptahmes keek de zaal rond. Antef, voorover geleund in zijn statigen met leeuwenpooten versierden zetel, stutte zijn hoofd met den linkerarm. Zijn gedachten trokken voren inz zijn voorhoofd; welke daden zouden bij hem ontkiemen? Ptahmes kon het niet gissen. Zooals de meerval en de oxyrhynchus in de moerassen hun eigen bestaan leven en niemand hen door het zwarte water heen ontdekt, totdat ze aan de oppervlakte komen om de laatste stralen der zon op te vangen, zoo verborg Antef zijne

gedachten in het diepst van zijn hart, totdat hij ze door zijn woord aan het licht zou brengen.

De officier beheerschte zich niet; hij mocht niet schelden en toonde dus door wenkbrauwfronsen en het ballen zijner vuisten hoe onjuist hij de woorden van den onbekende vond. Antef's houding was hem een gruwel. Waarlijk, de hoogheid van het Rijk werd aangetast, wanneer men vertegenwoordigers van slaven rustig hun grieven liet uiten. Met zwaard en zweep regeerde hij tien-duizenden kaalkoppen.

Mentuhotep stond naast den officier; één geest ver-eende hen. Rechttuit wilden zij gaan; maar Antef was gelijk aan den Nijl, die voorzichtig de laagste landouwen zocht en bergen mijdt. Ptahmes' geest zoch ook steeds moeilijkheden te ontwijken; bereikte niet de schipper zelfs tegen den wind zijn doel door eerst naar links, en dan naar rechts te varen? Op den duur won de schrijver steeds het pleit tegen den soldaat en daardoor werd Egypte groot en machtig.

Des sprekers oogen staarden weder over de menschen heen; koninklijk was zijn houding, al droeg hij barbaarsche kleedij en miste hij eereteekenen van den vorst. Zooals de slouguis den meester volgen en hun oogen trouw en eerbied toonen, zoo hingen de slaven aan den leider.

De onbekende ging voort:

„Het goede wordt vernietigd en niemand kan er zich op roemen, dat hij den leugen op den rug gelegd heeft.

Zie, wanneer gij jaagt, zijt gij opgewekt; met vreugde werpt gij den boemerang, slingert gij den harpoen naar het nijlpaard, schiet gij wilde stieren. Maar dan is er geen tijd om aan de zorgen der nooddruftigen te denken.

„Weet gij wat de beambten in hun schild voeren; kent gij hun geheime roerselen?

„Gij zijt de stuurman; let op het schip en de bemanning; Uwe taak is een ander dan die der matrozen. Uw blik speurt verder en bespiedt de kleur der golven, ziet uit naar riffen en blinde klippen. Gij geeft op de wolken acht, aanschouwt de voorboden van den storm, die uw schip uit elkaar zal slaan, indien het niet tijdig in veilige haven is geloodst.

„Gij zijt door den koning hierheen gezonden om tusschen twee partijen te richten. Moge de zon, die ons beiden tot een god is, uw geest verlichten en u woorden der gerechtigheid doen spreken.

„Mijn hart is vol en mijn geest bezwaard. Zooals de waterstroomden den dijk verbreken en zich over het land storten, zoo dringen mijne gedachten door mijn mond naar buiten.

„De leugen volgt niet de getrokken vore; hij dwaalt langs ongebaande wegen en bereikt zijn doel niet. Nooit komt hij in vrede aan de stad in het westen. Maar op aarde sticht hij verderf; wee den mensch, die hem niet tegenstaat.

„De Koning der beide Rijken is rechtvaardig. De werktijden en rantsoenen der slaven heeft hij naar de wetten van den god der wijsheid vastgesteld. Ach, zijn ambtenaren doen niet desgelijks en het blijft den Koning verborgen.

„Zij berooven de slaven van hun geringe have en van het hun toegedachte voedsel. Is dit hun niet even onmisbaar als de adem, die den neus in- en uitgaat? Maar de ambtenaren worgen de slaven, zoodat hun keel dichtgesnoerd en hun adem verdreven wordt.

„Endesoldaten, die onder leiding hunner officieren de orde moeten handhaven, laten de boosdoeners handelen naar welgevallen. Ja waarlijk, zij zijn helers van de dieven geworden. Een dam moesten zij zijn, die het kwaad van de nooddruftigen keerde, maar zie, zij zijn tot een meer geworden, waarin een iegelijk verdrinkt.

„Kreten stijgen op ten hemel, des daags hoort de zon ze en des nachts luisteren de onvergankelijken, die eeuwiglijk boven ons wentelen en het lot der menschen als een lichtend mysterie bewaren.

„Maar wie hoort de kreten op deez' aarde? Ja de dieven hooren ze, in wier handen de bedriegelijke weegschaal is, die den behoefligen en armen te kort doen; die veel koren, op ezelsruggen gelast, naar de stad doen voeren en daar duur verkoopen. Onjuiste cijfers geven zij den schatmeester des Konings op. Het aantal slaven is geringer dan men in de residentie meent. Velen zijn verkocht of gestorven, maar het koren komt in onverminderde hoeveelheden herwaarts. Ook hier schuilt winst voor de ambtenaren. En opdat men geen achterdocht krijgje, worden de slaven tot harder werk gedwongen; tachtig moeten de taak van honderd volbrengen. Diefstal is een slechte daad, maar wie den armen iets ontnemt, overtreedt het gebod der goden. De beambten zijn verzadigd van brood en dronken van bier; zij verheugen zich met slavinnen.

„De gerechtigheid is uit hare plaats verdreven; de leiders beramen snoode plannen en verheffen het onrecht tot god; de zon schijnt zooals zij eeuwen geleden geschenen heeft en onveranderd zijn de jaargetijden.

„Ja, ik weet het, na den dood zullen de goden naar recht en gerechtigheid oordeelen. En zij zullen niet mild

in hun oordeel zijn, wanneer zij de hun opgelegde taak moeten volbrengen. Vreeselijk is het voor den man, die zijn zonden kent, de aanklacht te hooren. De boozen zijn niet bevreesd, want vele jaren liggen nog vóór hen, maar den goden is de duur van een geheel leven als één uur. De dwazen zijn vol vertrouwen; zij werpen de gedachte aan den dood verre; maar eens zal de dag der vergelding komen en dan zullen de slaven en verdrukten zonder zonden voor het aangezicht des rechters staan. Zij zullen den goden gelijk zijn, en in eeuwigheid gelukzalig wandelen.

„O Antef, groote schrijver van den gouwvorst; hoe zult gij na den dood geoordeeld worden? Zal men van u kunnen zeggen: Zie, hij was over duizenden gesteld; het lot der armen, der hulpbehoevenden, was hem toevertrouwd, maar hij zag niet naar hen om; hij was als de schipper, die het roer aan anderen overliet en zich in de kajuit terugtrok?

„Neen, zoo zal men niet spreken; men zal u prijzen om uw juist oordeel, uw rechtvaardig bestuur. Waarlijk, zóó zal men uitroepen: zijn tong was als die van de zuivere weegschaal, nooit uitte zij onjuiste dingen; zijn oogen waren als die van Nechbet en Uatchit, die, in vogelgedaante boven dit rijk zwevend, onrecht ontdekken en bestraffen.

„Wanneer gij aldus handelt, zullen duizenden u zegenen en tienduizenden uwen naam prijzen voor het aangezicht der goden. En uw Koning zal zeggen: Waarlijk deze ambtenaar is een wijs man, daar hij weet dat rechtvaardigheid het fundament is van een goede regeering.”

De onbekende had zijn rede beëindigd en Ptahmes ontwaakte uit een bedwelming; hij wist niet op welke plaats hij zich bevond. Zooals de man, die, de stem van het groote, groene water hoorend, plots achter een rots de stilte vindt, maar in zijn ooren nog het gedruisch heeft, zoo ging voor Ptahmes de rede voort. De beelden, die de onbekende opgeroepen had, stonden hem voor d'oogen, de gedachten vulden zijn geest en verdrongen al het oude. Hij had nooit geweten, dat ook onder de barbaren dergelijke menschen waren. Indien de onbekende een Egyptenaar was, zou de Koning hem gewisselijk tot vizier benoemd hebben. En dan zou voorspoed zijn in de beide rijken, koren en bier voor alle inwoners. Hij zou vragen in zijn dienst te mogen treden en Antef verlaten. Antef. . . hoe dacht deze over de rede van den onbekenden leider?

Ptahmes keek tersluiks naar zijn meester, maar deze zat nog steeds in onveranderde houding, als ware hij een granieten beeld geworden.

Zooals wanneer een boodschapper uit verre streken komt en de macht, die hem tot den Koning leidt, van verlangen verteerd wordt, maar niet naar de tijding durft vragen, zoo zwegen alle aanwezigen voor het aanzicht van Antef, maar hunne wenschen en verlangens botsten als de kolken aan den voet der watervallen.

Eindelijk sprak Antef: „Uwe rede bevat vele aantijgingen, die ik aan de waarheid wil toetsen. Ik zal, de personen niet ziende, recht spreken. En gij, onderzoekt uw hart of het u die onze taal spreekt, als waart gij een der onzen, voegt aldus te handelen.”

Dit gezegd hebbende droeg hij den officier op den onbekende uitgeleide te doen.

Ptahmes liep achter den stoet aan en klom haastiglijk naar de plaats op den muur, waar hij den vorigen avond gestaan had. Geheel donker was het reeds; uit het slavenkwartier, waar vuren brandden, kwamen wonderlijke klanken tot hem; eentonige gezangen, door barbaarsche instrumenten begeleid. Pathmes begreep, dat de slaven voor den gunstigen afloop van het bezoek der afgevaardigden baden. Spoedig zouden deze den hoek van den muur omkomen. Hoe zouden zij ontvangen worden? Ptahmes tuurde met spanning naar beneden, toen hij plotseling op de binnenplaats hoorde spreken; hij sloop naderbij en onderscheidde de stem van den officier die twee soldaten bevelen gaf: „Loop dien ellendigen zoon der woestijn voorzichtig na en ontdek waar zijn schuilplaats is. Het vrijgeleide, dat Antef schonk, moeten wij eerbiedigen, maar niemand kan ons verhinderen uit te vorschen, waar de verrader zich versteekt. Indien gijlieden de opdracht goed uitvoert, zal een ruime belooning uw deel zijn. Maar draag vooral zorg, dat niemand in de stad of daarbuiten het plan ontdekke.”

Ptahmes was ontzet, deze woorden hoorende, en wist niet meer waar hij zich bevond. Toen zijn geest weder tot hem terugkeerde, was de binnenplaats leeg. Zijn eerste aandrift was door de poort de stad uit te snellen, de zeven mannen achterna. Maar dat moest opvallen en bovendien stuitte hij dan eerst op de verspieders. Zou er geen andere poort zijn? Misschien, maar de bezwaren bleven. Als hij zich eens van den muur liet afzakken! Op de binnenplaats lag een touw, dat voor het optrekken van hout gediend had. In een oogwenk had Ptahmes het gehaald en aan een vooruitstekende punt der borst-

wering vastgemaakt; hij liet zich erlangs afzakken, maar bereikte, aan het eind gekomen, met zijn voeten den grond nog niet. Zou de afstand groot zijn? Ellendig dat de maan niet scheen; hij zag alleen de duisternis. Maar hij moest het wagen; als hij maar op zand en niet op steenen terecht kwam. Hij durfde niet, totdat hij dichtbij voetstappen hoorde en woorden in barbaarsche spraak. Toen sloot hij in angst onbewust zijn oogen en liet zich vallen. Hij kwam op zijn voorhoofd en zijn knieën terecht; wilde opstaan en voelde stekende pijn in zijn linkerbeen, zoodat hij terug viel. De zeven mannen waren nu vlak bij: „Komt hierheen,” riep hij met gedempte stem, „u dreigt gevaar.”

Na eenige aarzeling traden zij nader. „Wie zijt gij, en welk gevaar zou ons bedreigen?” vroeg de leider. „Wij hebben immers een vrijgeleide.”

Zoo beknopt mogelijk verhaalde Ptahmes hun zijn wedervaren, hij deed er niets af en voegde er niets aan toe, zoodat de godin der waarheid met welgevallen op hem neerzag.

„Waarlijk, gij zijt iemand, die het recht en de gerechtigheid bemint,” zoo sprak de leider. „De goden zullen u prijzen voor het aangezicht van den zonnegod, wiens heirweg aan den hemel is en die de daden der menschheid ziet, wanneer hij in de morgenboot vaart. Zoo min als het mogelijk is het groote, groene water leeg te putten, zoo min kunnen wij de zee uwer weldaden ooit doen opdrogen. Moge uw leven voorspoedig zijn en zonder zorgen, maar uw sterk ontwikkeld recht- en waarheidsgevoel en uw trouw aan het eens gegeven woord zullen u wellicht later in moeilijkheden brengen. Waarlijk, de wegen der vleiers zijn effen en gebaand als

de toegangen tot de tempels, maar wie waarheid wensch vindt vaak steile wanden, die den doortocht verhinderen. Mochten in komende jaren zorgen uw deel worden, mocht u, evenals mij, het verblijf in Egypte niet meer mogelijk zijn, zoek dan het roode land, dat oostelijk van het groote, groene water ligt, en tracht den berg Sinai te bereiken. Daar wonen stammen die mij kennen en eeren. Wijs hun deze amulet: zij zullen u beschermen en in veiligheid tot mij voeren. Vaarwel. De zonnegod zij u genadig, o Ptahmes, en Ptah bescherm den uit hem gesprotene. Maar hoe zult gij weder in de stad komen, daar toch uw been gewond is en het touw niet tot den grond reikt?"

„Ik zal de soldaten, die u moeten achtervolgen en weldra hierlangs komen, aanroepen, hun verklaren, dat ik, de omgeving naspeurende, van den muur gevallen ben en ze verzoeken mij in de stad te dragen. Daardoor zult gij een voorsprong erlangen, die in de duisternis u van groot nut kan zijn. Gaat thans heen; bekommert u niet om mij; uw leven is in gevaar, het mijne niet. Maar u, dien ik voor deze amulet en voor uw aanbod van hulp eerbiedig dank zeg, vraag ik nog één ding: Wie zijt gij, waar komt gij vandaan en wat is uw naam?"

„Gij vraagt veel; mysterie blijve voorloopig mijn oorsprong; mijn naam kan ik u niet openbaren. Nogmaals, vaarwel."

Ptahmes was alleen, maar hoorde in de verte de voetstappen der vluchtende mannen; uit de stad klonk gedruisch van stemmen en van den kant van het meer bracht de wind bij vlagen liederen der slaven mede. Hij begon de pijn in zijn been steeds sterker te voelen; geen gesprek gaf afleiding.

Toen de door den officier uitgezonden mannen langs hem kwamen, riep hij hen met klagende stem tot zich en wierp den inslag van leugens door de schering der waarheid. Zoo kunstig was het weefsel vervaardigd, dat de soldaten het voor volle waarheid aannamen en, hun plicht verzakend, Ptahmes naar de stadspoort droegen. Daar aangekomen, verklaarde deze zich wel verder zelf te kunnen redden; zijn dankbaarheid door de toezegging van eenige kruiken bier bewijzend, nam hij van zijn redders afscheid, die zoo snel mogelijk de zeven mannen nazetten. Ptahmes liep hinkende het huis naast de poort binnen en kroop, zijn pijnen bedwingend, naar den muur, waar hij het touw losknoopte, dat hem had kunnen verraden. Toen hij dit opgeborgen had, viel hij uitgeput door pijn in een hoek der binnenplaats neer.

Zijn linkerbeen was opgezwollen en de buizen, die het bloed uit het hart naar alle deelen van het lichaam voeren, bondsden en klopten met onstuimige snelheid. Boven zijn neus was een groote buil, die hoofdpijn veroorzaakte en Ptahmes verhinderde den slaap te vatten. Zooals bij het gericht na den dood alle slechte daden, tijdens het leven gepleegd, weder opkomen en afzichtelijker zijn, naarmate het kwaad zich aantrekkelijker en verleidelijker voordeed, zoo werd Ptahmes' geest gepijnigd door de herinnering aan hetgeen hij in de afgeloopen uren beleefd had. Zijn daden kwamen hem nu slecht en onbegrijpelijk voor; hij had een landverrader geholpen — want was de vreemde man niet zulk een? — en daardoor de gerechte straf van goden en menschen verdiend. Hoe zou het hem den volgenden ochtend voor het aangezicht van Antef vergaan?

Zouden zijn handelingen uitkomen? Zijn meester ontdekte altijd alles. Was zijn been ernstig ziek? De pijn werd ondraaglijk; misschien zou de medicijnmeester de gevreesde woorden uitspreken: „ik behandel die kwaal niet,” en dan zou Ptahmes weten, dat de dood hem wachtte. Kwam het licht maar; in het duister worden alle verschrikkingen vertienvoudigd. Zou hij om hulp roepen? Niet ver van hem liepen de soldaten der wacht heen en weer. Maar dat zou opschudding geven, die hij juist wilde vermijden. Wat voor amulet zou hij gekregen hebben? Naar den vorm kon het een scarabee zijn. Waarom was er geen licht? Eindeloos scheen de nacht; de buizen, die door zijn hoofd liepen, joegen het bloed in steeds wilder vaart; de buil scheen zoo groot als een slavenschedel. Als zijn ouders eens wisten, dat hij nu zoo hier lag. Wonderlijk, dat liefde afstanden niet overbrugde. Wat wist hij van het meisje bij den vijver? Zou zij zijn handeling goedkeuren? Alle menschen, die zijn herinnering opriep, werden tot demonen met staarten en klauwen, die om hem heen dansten en hem trachtten te grijpen. Steeds nauwer werd de kring, steeds sneller ging de dans; Antef, zijn ouders, de officier, de man met den baard, het meisje, allen waren zijn vijanden geworden en zochten zijn dood. Twintig klauwen sloten zich om zijn nek. Hij dacht te stikken, gaf een gil en opende zijn oogen.

Het was ochtend geworden en over hem gebogen stonden Antef, de officier en de medicijnmeester.

„Het leven keert weder,” riep Antef met verheugde stem uit.

„Indien wij het nu maar kunnen vasthouden,” antwoordde de medicijnmeester; „de adem des levens

komt door het rechter-, die des doods door het linker-oor binnen. Wie onderkent ze? Eerst moet ik voelen, hoe de toestand der buizen is, die het bloed uit het hart naar alle deelen van het lichaam voeren." Hij drukte zijn vingers achtereenvolgens op het voorhoofd, het achterhoofd, de polsen, de armen, de beenen en het hart zelf.

„Ja waarlijk," zoo sprak hij ten slotte, „de buizen zijn zeer verhit en jagen het bloed door het lichaam met de snelheid, waarmee de leeuw de gazelle achtervolgt. De buil op zijn voorhoofd eischt zeer zorgvuldige behandeling en het been zal vele dagen niet gebruikt kunnen worden, maar alles te zamen genomen, is het een ziekte die ik verklaar te zullen behandelen."

Antef en de officier keken verheugd op en vroegen den medicijnmeester of hij in deze onvoltooide, slechts door soldaten bewoonde, stad over goede hulpmiddelen beschikte.

„Eenige kruiden en zalven heb ik immer bij mij," was het antwoord; „zou ik niet in mijn taak te kort schieten, zoo mij niet steeds de kruiden en zalven verzelden, die tezamen met de machtspreuken de goddelijke hulp aan de zieken brengen? Waarlijk, voor de buil op het hoofd zal ik haastiglijk een middel bereiden, dat ik vele malen reeds toegepast heb en welker werking nimmer faalde. Heeft niet reeds Isis het medicament bereid, toen Ré aan hoofdpijn leed, en hem van die kwaal verlost?"

„Ik zal mengen:

een deel korianderzaad
een deel maanzaad
een deel bladeren van de sesamplant

een deel zaden van de schames-plant
een deel jeneverbessen
een deel honig.

„Dezezes deelen vermeng ik tot één geheel, waarna ik het, zacht gemaakt met honig, over het hoofd van den zieke wrijf, opdat hij spoedig soelaas vinde. Niets is voortreffelijker dan dit geneesmiddel, welks recept de eeuwen door bewaard is, met heilige letterteekens in het boek der medicijnmeesters opgeteekend.

„Voor het been zal ik andere zalven samenstellen, die verzachting brengen en de zwelling doen afnemen. Ondersteunen zal ik het been door windselen, waarop heilige spreuken over het loopen voor het aangezicht van Sebek geteekend zijn. Waarlijk, deze woorden zullen de genezing bewerken, zoodat de jonge man zijn dagtaak met vreugde volbrengen en zijn meester, den voortreffelijken en machtigen Antef, dienen zal.”

„Zal hij mij op mijn verderen tocht naar de sluizen en de akkers aan gene zijde der rivier kunnen vergezellen?” vroeg Antef.

„Geenszins; sneller dan het water bij de sluizen jaagt het bloed. Het moet tot rust komen; het hoofd is gezwollen en brengt verwarring. Het been is opgezet en verhindert iedere beweging. Ernstig zijn de kwalen; slechts gestage verzorging onder mijn beproefde leiding, liefst op een volkomen rustige plaats, kan de zoo vurig begeerde beterschap brengen. Dankbaar moest gij zijn uw leerling onder mijne hoede te weten en aanstonds vraagt gij onmogelijke dingen. Het is droevig, dat zelfs zoo ontwikkelde menschen als gij de taak en de moeilijkheden van den medicijnmeester onderschatten. Zonder

ons, die de machtige spreuken en heilzame kruiden te onzer beschikking hebben, ware de menschheid aan groote rampen ten prooi.”

„Ten onrechte verdenkt gij mij van geringen eerbied voor u en uwe ambtgenooten. Mocht zulks uit mijne woorden op te maken zijn, dan bid ik om verschooning. Het was niet de bedoeling mijns harten uwe macht en uwe kennis te misprijzen of te miskennen. Heil zij u, o machtige priester, die de eeuwige woorden der wijsheid spreekt, heil u, dienaar van I-m-hotep, den zoon van Ptah. Moge uwe kunde dezen Ptahmes de zoo dringend gewenschte genezing brengen, dan zal mijn hart u zegenen en mijn mond uw lof alom verkonden. Het vette dezer aarde zal uw deel zijn; vele ezels, met koren volgetast, zullen den weg naar uwe woning plat treden, zoodat de voorbijgangers uitroepen: Waarlijk machtig is de landheer en groot zijn de akkers, dat zoo-vele schoven naar den dorschvloer gebracht worden. Dit alles zal uw deel zijn, wanneer Ptahmes, dien ik liefheb, door uwe kunde gered wordt.”

„Mijn dank leg ik aan uwe voeten, waar hij gedijde als de myrrheboom aan den oever der levenbrengende rivier. Doch thans ijl ik huiswaarts om de kruiden voor de hoofdzwelling bijeen te zamelen. Wil middelerwijl een plaats bedenken, waar deze jongeling goed verzorgd kan worden: uit deze stad immers, welke in aanbouw is en het gedruisch vasthoudt, vliedt de genezing.”

Toen de medicijnmeester de binnenplaats verlaten had, staarde Antef lang op Ptahmes, wiens geest nog immer in andere werelden dwaalde:

„Eén val, en ver van ons is de vriend, de uitver-

korene. Vele zijn mijn zorgen en talrijk de onopgeloste raadselen; toch begon ik iederen dag met vreugde, toch begroette ik elken ochtend de zon met blijdschap, mij omringd wetend door zoon en leerling. Het was mij immer als op feestdagen, wanneer wij zelf en zuivere olie op onze neusvleugels en in de neusgaten brengen en ons tooien met kransen en lotusbloemen. Maar thans is het als stond de dood voor mij.

„Hoor naar mijne stem, o Sebek, schenk uitkomst in dit uur der droefheid; breng redding in de stonde der ellende. De zon verbergt zich; zij schijnt niet over deze rijken. De grooten roepen tot u, Sebek, en de kleinen zoeken u; de kind'ren die hunne hoedsters dragen, zeggen: geef ons uw levensadem, Sebek.

„Danzal het zijn, dat Sebek komt, dat deze groote god in vrede nadert; zoet is de lucht, die voor hem uitgaat, welriekend als de geur van myrrhe; hij brengt genezing aan den kranke en opent de geloken oogen.

„O Sebek, schenk ons heil; o Sebek, hoor naar mijne smeeking.”

Met een zucht wendde Antef zich tot den officier: „Wij moeten aan den arbeid; het onderzoek van de aanklacht, die de woordvoerder der slaven geuit heeft, mag niet langer uitgesteld worden: Het is stuitend beschuldigingen tegen landgenooten te moeten onderzoeken wanneer deze door een vreemdeling, ja wat nog erger is, door een tot Bedouienen-leider geworden oud-Egyptenaar geuit zijn. Toch mogen wij ons er niet aan onttrekken. Rechtvaardigheid is en blijft het hechtste fundament voor een goed bestuur, maar bovenal zijn wij niet in staat een opstand der slaven te dempen. Eéne zaak moet ik nu nog beslissen: Waarheen zullen wij

Ptahmes doen vervoeren? Kent gij die reeds zooveel maanden in deze stad woont, geen geschikt verblijf, waar de jongeling genezing en rust zou vinden?"

„O voortreffelijke en machtige Antef, het liefst ware het mij, indien uw onvolprezen leerling in een der gereedgekomen, geriefelijke woningen van deze plaats kon blijven. Uwe tegenwoordigheid zou hem spoedig doen aansterken en wij allen zouden ons dagelijks over zijn beterschap verheugen. En dan: telkens is er aanvoer van verse visch uit het meer, van vruchten uit de tuinen der landlieden; de huizen zijn koel en van fraaie badkamers voorzien. Op de binnenplaats zouden wij schaduwbrengende palmen doen neerzetten. Maar dit baat niet, wanneer het gedruisch blijft, en hoezeer mijn hart ook geneigd zou zijn het geheele werk voorshands te doen ophouden, het is u, o Antef, wel bekend, dat de Majesteit van Sesostris — Hem zij leven, gezondheid en voorspoed — den bouw zoo gauw mogelijk beëindigd wil zien. Het hart van Zijne Majesteit hunkert naar zijn nieuwe paleis, meer dan naar de jacht op snelle leeuwen.”

„Zulks is mij niet verborgen,” antwoordde Antef, „en geenszins heb ik u verzocht hier eene rustplaats voor dezen Ptahmes te doen inrichten. Noem mij eene woning buiten de stad waar hij genezing kan vinden.”

„O machtige Antef, zooals het zaad, aan de aarde toevertrouwd, lang verborgen blijft, zoodat de voorbijganger uitroept: „Ziet, hier is niet gezaaid,” maar eindelijk een klein blaadje oprijst, zoo waren mijne gedachten langen tijd schijnbaar onbevruucht; een passend antwoord kon ik u niet geven. Thans echter ken ik eene treffelijke verblijfplaats, die, o Antef,

u niet onbekend kan zijn. Hierheen trekkende om vreugde onder ons te verspreiden, hebt gij in een woning aan den oever van het meer overnacht. Omgeven door een fraaiën tuin met hooge palmen en sycomoren, biedt dit aan het meer gelegen landhuis alles wat gij voor uwen zieken leerling zoekt. De weduwe van een priester, die in den tempel van Sebek een beroemd medicijnmeester was, woont er; wie zou voor de verzorging beter geschikt zijn?"

„Voortreffelijk is deze gedachte, o machtige leider van het Sebekregiment, en mijn dank zal blijven leven als de ziel van den rechtvaardige. Waarlijk, ik zou mij geen beter oord kunnen denken; indien ergens, woont daar genezing. Ik zal de stoelen van Ptahmes en den medicijnmeester herwaarts doen komen. Hedenavond kunnen zij reeds daar zijn. Ik zal mijn beminden leerling missen, maar mijn hart zal zich verheugen, Ptahmes in goede handen wetend.”

Toen de jongeling in de draagbaar getild werd, keerde zijn geest op de aarde terug, maar het duurde nog geruimen tijd vóór hij besepte, wat er gebeurde. Hij was moe en had veel pijn; de zalven brachten nog geen verzachting; dit ontmoedigde den medicijnmeester geenszins; de demonen geven zich niet aanstonds gewonnen.

De dragers waren ervaren, zoodat de baar niet heen en weer geschud werd, doch zacht deinde als de boot aan den oever van het meer. Weer ging de weg langs de zwoegende slaven, doch ditmaal murmureerden zij niet; zij begroetten Ptahmes met eerbied, en dankbaarheid was in hun oogen. Hij had zich voor hun leider opgeofferd; om dezen te redden, zichzelf gewond. Tot den

hemel stegen de gebeden der slaven, die voor den jongen Egyptenaar aan hun god om genezing smeekten. Onuitgesproken bleven de woorden en de bewakers beseften niet wat in de harten der slaven omging, maar Ptahmes was het of de pijnen afnamen en de helderheid des geestes terugkeerde, zoodat de medicijnmeester met trotsch gelaat zijn weg vervolgde. Hij beval zijn dragers naast die van den zieke te gaan loopen en ving een gesprek aan. Met vreugde bemerkte hij, dat de belangstelling voor andere dingen bij den gewonde terugkeerde. Hoe zou zijn roem als medicijnmeester alom verbeid worden, ja wellicht doordringen tot het groote huis van den Koning — Hem zij leven, gezondheid en voorspoed —. Zou hij koninklijk medicijnmeester worden?

Ptahmes' vraag, wat het doel der reis was, stoorde den medicijnmeester in zijn toekomstdroomen. Lang was de weg naar het landhuis en langer die naar het hof.

„Wij brengen u naar een huis, dat door een weduwe en haar dochter bewoond wordt; het ligt aan het meer. De machtige Antef acht het beste ternauwernood goed genoeg voor u; waarlijk, gij staat in aanzien bij den schatbewaarder en hebt een schoone toekomst voor u. Het is mij een voorrecht u te mogen behandelen en ik zou den goden voor uwe verwondingen kunnen dankzeggen. Tot macht en aanzien gekomen, zult gij wellicht aan deze dagen terugdenken en dan ook den medicijnmeester voor uwen geest roepen. Misschien zit ik dan nog in een eenzame, afgelegen plaats, ver van den glans dien Zijne Majesteit de Koning — Hem zij leven, gezondheid en voorspoed — uitstraalt, en waarin ook gij u koestert. Denk dan aan de woorden van den

wijzen Ptah-hotep, die uw meester u zeker wel eens heeft doen schrijven: „Indien gij uit een nederigen rang tot macht en aanzien zijt gekomen en vele goederen hebt verworven, gij die vroeger arm waart in de stad uwer inwoning, vergeet dan de weldaden der godheid niet. Zet uw hart niet op uw goederen noch uw begeerten op uw rijkdommen: deze zijn u door God geschonken. Indien God zijn gaven voor een ander bestemd had, zoudt gij nog in armoede leven. Verhoovaardig u dus niet tegenover hen, die gij vroeger gekend hebt en thans nog nederig in rang terugvindt, maar strek uw hand uit en laat hen in uwen voorspoed deelen.”

Zoo sprak de medicijnmeester, aan de toekomst denkend gelijk de man, die schuren voltast, maar Ptahmes' geest was door den eersten zin gevangen en liet alle andere langs zich gaan, zooals het lotusblad de waterdruppels. Was het mogelijk, dat hij naar de woning van het meisje ging? Hij kende geen ander landhuis in den omtrek en dorstte naar volkomen zekerheid. Op onverschilligen toon — het veinzen valt hem, die bemint, niet zwaar — zeide hij:

„Voortreffelijke woorden spraakt gij, o wijze dienaar van I-m-hotep; na vele jaren zullen zij nog even diep in mijn hart gegrift zijn als thans. Gij zijt een kundig medicijnmeester en hebt aanspraak op mijn dank. Is het voor u niet een te groote opoffering de stad met hare bewoners achter te laten en u in een eenzaam huis op te sluiten? Of geeft de natuur vergoeding voor het gemis aan menschen. Is er een fraaie tuin? Wellicht zijn de bewoners u bekend; kunnen zij u helpen den tijd sneller te doen voorbijgaan?”

„Geenzins beklag ik mij over het vertrek uit de

stad, waar het rumoer nadenken belet en naijver de gemoedsrust stoort. Verheuging heeft zich in mijn hart woning gemaakt, daar toch ik uitverkoren ben om over uwe gezondheid te waken. Gij vraagt mij naar het huis; lieflijk is zijn ligging op een landtong, die met sycomorens en palmen dicht begroeid is. De woning kan u trouwens niet onbekend zijn, daar gij naar de inlichtingen, die de officier mij verstrekte, tezamen met Antef en zijn zoon daar een nacht hebt doorgebracht. Maar misschien herinnert gij u weinig ervan; wanneer men op reis is, zijn de indrukken te talrijk; zij beklijven niet.”

„Vaag herinner ik mij een en ander,” antwoordde Ptahmes, die door het hoofd achterover te buigen te kennen gaf een eind aan het gesprek te willen maken. De medicijnmeester, bevreesd den zieke door het lange gesprek te zeer afgemat te hebben, wenkte haastiglijk zijn dragers, weder achter Ptahmes te gaan loopen en beschouwde met welbehagen de omgeving; hij kon tevreden zijn, den jongeling met vleierij omsponnen hebbend.

Zooals de matrozen, die vele dagen op het groote, groene water gezworven en de kusten uit het oog verloren hebben, van blijdschap vervuld zijn, wanneer hun vaartuig de haven van Byblos binnenzeilt, en er in hun harten voor niets dan dankbaarheid en vreugde plaats is, zoo verging het Ptahmes, toen de woorden des medicijnmeesters in zijn ooren drongen. Over een paar uur zou hij het meisje zien, en dan niet voor enkele oogenblikken! Vele dagen zou hij in haar nabijheid blijven; hare gestalte zou vóór hem staan in den ochtend en na de middagrust; haar stem zou hij hooren, de geur van heur haren zou hem bedwelmen. Peinzend viel hij in

slaap en op zijn gelaat was de glimlach van het volmaakte geluk, dien alleen de dood en de liefde schenken.

Ptahmes ontwaakte niet, voordat der dragers sterke armen hem uit de baar hieven en in de woning droegen, waar de meesteres, door een boodschapper tijdig op de hoogte gebracht, alles gereed gemaakt had. Zijn oogen zochten maar vonden niet. De teleurstelling en wellicht ook de vermoeienissen van den tocht maakten den nacht onrustig. Weer dwaalden droombeelden door Ptahmes' brein, weer joeg de angst het bloed door de buizen, weer kwelden zorgen over de gepleegde handelingen, maar ditmaal schonk het licht der zon verheldering aan den geest. Nu voelde de zieke, dat alles goed zou worden; geen nacht bracht meer scheiding. Over luttele uren, wellicht slechts enkele minuten, kon hij de komst van het meisje verbeiden. Is niet meer geluk in verwachting dan in vervulling?

En hij zeide de volgende woorden: „Ik ben als 't brieschend paard; des daags ontvangt mijn hart niet den slaap; ver blijft hij 's nachts van mijne legerstede. Ik ben gezond maar lijd somtijds onduldb're pijnen. De bekenden zullen komen en naar mijn gezondheid vragen; als mijn zuster binnentreedt, zal zij te schande maken den priester die zalft en medicijnen geeft, want zij kent mijner ziekte diepsten grond. Ik hoor dat mijne zuster nadert, en ik jubel. Mijn armen zijn geheven, zij zullen haar omvatten. Wanneer de meesteres komt, zal mijn hart verheugd zijn als de leeuw die antilopen achtervolgt.”

Nauw had hij gesproken, of de deur werd geopend en het meisje trad binnen, een kruik op het hoofd dragend.

Ptahmes was niet verbaasd of ontzet; hij had haar verbeid; zij was gekomen en dus was alles goed.

„Eindelijk,” riep hij uit.

„Kwelde de dorst u zoozeer?” vroeg het meisje en in haar stem was medelijden.

„Ja, dorst naar wat de oogen verlicht.”

„Schoon zijn de woorden, waarmee gij het water aanduidt. Maar 't is dan ook heerlijk; zoeven putte ik het uit den vijver, die in de schaduw der sycomoren ligt.”

Zij schonk een beker vol en reikte hem aan Ptahmes. „Drink, en de genezing zal spoedig komen. Toen Sechmet nog op aarde leefde, heeft zij eens in onzen vijver gebed en daardoor aan het water genezende kracht geschonken. Moeder en ik drinken er elken dag van en zijn dan ook nooit ziek. Moeder zal u goed verzorgen; zij is ervaren in de behandeling van zieken en kent de kruiden, die kwalen verdrijven. In onzen tuin kweekt zij vele zeldzame planten, die den priesters van Sebek's tempel tot nut zijn. Ik zal moeder vragen of gij niet buiten moogt liggen; de schaduw der palmen en der sycomoren en de geur der bloemen zullen u goed doen.”

„Zijt gij zelf veel in den tuin?”

„Ja zeker; o dat vraagt gij natuurlijk, omdat gij ziet dat mijn huid meer gebruind is dan die van andere vrouwen. Ja, ik geniet buiten; liever werk ik in den tuin dan thuis aan het weefgetouw.”

„Vraag den medicijnmeester mij buiten te doen brengen; ik weet zeker dat het mij beter zal maken. In de kamer bezwijk ik van de hitte, wanneer de zon haar punt hoogste bereikt. Maar brengt ge mij aanstonds nog wat frisch water?”

Het meisje ging uit de kamer, de kruik op het hoofd, maar de geur van heur lichaam bleef, den jongeling bedwelmend.

De medicijnmeester gaf toestemming en de dragers brachten Ptahmes aan den oever van den vijver, waar de lotusbloemen onbewogen haar schoonheid toonden.

De boomen vlochten een weefsel van bladeren boven Ptahmes' hoofd en een zonnescherm ving de enkele nog doordringende stralen op. Rust was er en schaduw; de medicijnmeester bracht nieuwe zalven en zeide nieuwe tooverspreuken op, zoodat Ptahmes insliep.

Toen hij ontwaakte, was hij alleen. Waarom werkte het meisje niet in den tuin? Ptahmes riep en de moeder kwam.

„Heeft uw dochter nog haar kruiken gevuld? Zij had het mij beloofd; en ik verlang weer te drinken van het water, dat genezing geeft voor iedere ziekte.”

„Ik zal Nefrit zoeken; zij is trouw in het volbrengen harer plichten en heeft ongetwijfeld aan uw wensch voldaan. Wij beiden zijn maar al te verheugd Antef, den machtigen schatbewaarder, een dienst te kunnen bewijzen. Ach, weduwen en wezen vinden zoo zelden recht en gerechtigheid op haar weg.”

„Kwellen u zorgen?”

„Zoo dit het geval ware, zou ik geenszins u er mee willen lastig vallen. Gij zijt ziek. U mogen geen onweerswolken angst aanjagen.”

Snel liep zij naar het huis, den naam harer dochter roepend.

Zooals de man in zijn kajuit wel de beweging van het schip voelt en vele geluiden hoort, maar niet weet, waar hij zich bevindt, noch welke richting het vaarttuig kiest,

zoodat hij zich willoos aan den stuurman overgeeft, zoo verging het ook Ptahmes. Gelaten moest hij afwachten, welke toekomst voor hem ontsluit zou worden; nu was alles nog achter een muur verborgen. Hield het meisje wel van hem? Waarom wachtte zij niet aan zijn sponde, tot hij wakker werd, opdat zij hem de kruik kon geven? Of was zij juist uit schaamte weggebleven, vrezend zich te zullen verraden?

Ptahmes was niet meer tevreden met verwachting en verlangen; hij wilde zeker zijn van wederliefde. Zóó hoog stelde hij Nefrit — hoe zoet was haar naam — dat hij er aan wanhoopde ooit haar te winnen, maar dan zou zijn leven een mislukking zijn. Wat baatten hooge ambten, rijkdom, aanzien bij den Koning, wanneer de liefde niet in het leven was?

Ptahmes stilde zijn bonzend hart door in zijn geest Nefrit's voortreffelijkheden te prijzen, zeggende: „In deze jaren zal men in de beide Rijken uitgaan, maar men zal wederkeeren en uitroepen: Waarlijk, Nefrit is de schoonste onder de vrouwen van Egypteland; desgelijks is sinds de tijden van weleer, toen de goden koning waren, nimmer aanschouwd. Na vele perioden van honderdtwintig jaren zal men nog hen gelukkig prijzen, die Nefrit gezien hebben. Haar oogen schitteren als de onvergankelijken in maanloozen nacht. De lijnen harer ooren zijn door Chnum zelf geteekend. De goden zijn tevreden over haar gestalte en roemen haar lichaam; al ware Nefrit in het fijnste koningslinnen gekleed, dan nog zou het gewaad te nederig zijn. Haar zou een kleed voegen, geweven van de sterren, die den lichtenden weg aan het uitspansel vormen.

„Wanneer de geur van heur haren mij omzweeft, is het

mij als ware ik in Poent. Bedwelmd zink ik neder, en mijn geest dwaalt ver weg, zooals wanneer het lichaam krank is.

„De goden prijzen Nefrit's deugden; zij offert hun getrouwelijk wat hun neusgaten prikkelt en hun verhemelte streelt. In den tempel schraagt haar stem den koorzang der priesteressen, die als de zuil in den voorhof statig oprijst en den god genadig stemt. . . .”

„Wenscht gij te drinken?”

Ptahmes schrok uit zijn overpeinzigen wakker. Nefrit stond aan zijn zijde en reikte hem de kruik, die tot den rand gevuld was.

„Hoe zou ik niet?” antwoordde hij. „Het water brengt genezing aan het kranke lichaam en uwe aanwezigheid aan het onrustige hart.”

„Ik kende mijzelf niet als medicijnmeester,” riep het meisje lachend uit. „En het is mij niet duidelijk, waarom uw hart onrustig zou zijn. Uw ziekte is bijkans overwonnen, de slechte geesten zijn uit uw lichaam verdreven en gij hebt hier een rustig bestaan. Ik hoop toch niet, dat gij u over de verzorging door mijn moeder hebt te beklagen!”

„Integendeel. Zij is liefderijk en zorgzaam als mijn moeder. Waarlijk, haar komt lof en dank toe.”

„Verlangt gij dan naar uw meester terug en naar uw arbeid?”

„Het is wonderlijk; deze vullen mijn gedachten slechts in geringe mate. Toch bemin en vereer ik Antef, den machtigen schrijver, en boeit mij de arbeid.”

„Maar waarom is uw hart dan onrustig?”

„Tracht dit raadsel op te lossen, o schoone Nefrit.”

De maagd bukte zich om een bloem te plukken, die

zij in het haar stak en met een kam bevestigde. Was haar gelaatskleur door de inspanning donker geworden?

Zonder een woord meer te zeggen, wachtte zij totdat Ptahmes zijn dorst gelescht had, nam toen de kruik uit zijn handen aan en spoedde zich huiswaarts.

Ptahmes zuchtte; hij had Nefrit schrik aangejaagd; nu zou zij ver van hem blijven; waarom had hij zoo spoedig zijn diepste gedachten uitgesproken? Nooit zou hij gelegenheid krijgen haar liefde te winnen.

Hij staaarde voor zich uit en zijn blik viel op de plant, wier bloem door Nefrit was afgeplukt. Van haar sieraad beroofd, met afgeknotten stengel, treurde het plantje temidden van haar pralende zusters. „En toch benijd ik u,” peinsde Ptahmes, „is schooner lot denkbaar dan zichzelf voor Nefrit te offeren?”

Toen de schaduwen langer werden dan haar meesters, brachten de dragers Ptahmes weer naar huis; langs de bloemlooze plant komend, vroeg de jongeling den slaven, deze met de wortels in zijn slaapvertrek te brengen; het was hem bekend, zoo verklaarde hij, dat de sappen genezende kracht hadden.

Met de plant tegen zijn hart gedrukt sliep Ptahmes in.

Zooals steeds nieuwe golven de kust naderen en het meer zich toch niet verplaatst, zoo kwamen steeds nieuwe dagen en nachten, maar de toestanden veranderden niet. De medicijnmeester sprak op gezette tijden zijn spreuken uit en diende heulsap toe, de huisvrouw verzorgde den kranke, Nefrit putte water dat lafenis bracht, de slaven droegen Ptahmes naar den vijver en zetten zijn rustbed in de schaduw der sycomoren en doem-palmen, maar het geluk bleef verre.

De medicijnmeester betreurde het uitblijven der genezing en vreesde Antef's ongenade. Ptahmes' hart was onrustig, daar Nefrit haar blikken achter het gordijn der oogleden verborg en geen toenadering toonde. De huisvrouw werd elken dag door grooter angst gekweld. Haar oogen waren als die der antilope, welke, in het nauwe dal door leeuwen opgejaagd, geen uitweg weet.

Ptahmes had reeds eenige malen beproefd de oorzaak van die droefheid te leeren kennen, doch tot dusverre tevergeefs.

Eindelijk op een avond geschiedde het, dat Nefrit's moeder vergat het muskietengaas over het bed van Ptahmes te hangen. Toen deze haar hierover verwijten maakte, barstte zij in tranen uit, die overvloediger stroomden dan de watervallen bij Jeb, en riep uit:

„Mijn zorgen zijn te zwaar. Ach, nam de god van het westen mij tot zich in zijn rijk.”

„Welke zijn dan uwe zorgen, o vrouw? Deel mij deze mede; wellicht is hulp mogelijk en openbaring geeft in elk geval verlichting. Waarom zoudt gij niet spreken? Ik ben u en uwe dochter welgezind en voor de betoonde toewijding dankbaar.”

„Welaan dan o jongeling; indien gij mij beveelt, zal ik gehoorzamen en de oorzaken van mijn verdriet voor u schilderen. Moge het u niet terneerslaan dergelijke verhalen te hooren.

„Weet dan, o Ptahmes, dat mijn echtgenoot, de gerechtvaardigde Se-anch-en-ptah, tijdens zijn verblijf op deze aarde priester was in de heiligdommen van Sebek. Trouw deed hij zijn plichten jegens de godheid; wanneer het de periode van zijn afdeeling was, werden de offeranden op de gezette tijden gebracht, en op de

groote feesten loofde hij den god boven mate. Jong voerde hij mij als meesteres in zijn huis, en waarlijk, ik diende hem dag en nacht. Nooit ontbraken hem gewaden, nooit miste hij spijze of drank. En ik was zijn eenige huisvrouw. Nimmer ging hij naar een vrouw, die in de stad niet bekend was. En ook al zeide zulk eene tot hem: „ik ben schoon, zie mij aan,” zoo deed hij niet naar haar begeeren, maar wendde zich af en keerde naar zijn huis terug. Droefheid was in onze harten, toen na Nefrit geen andere kinderen ons geboren werden. Hoe gaarne zouden wij een zoon in ons huis hebben zien opgroeien, opdat hij ons later tot steun zou wezen en na onzen dood offeranden bij onze graven zou brengen. Edoch de goden beslisten anders. Aan een vreeselijke ziekte bezweek mijn man; trouw heb ik hem verzorgd; dagen achtereen zat ik aan zijn rustbed; medicijnmeesters ontbood ik, opdat zij door spreuken de booze geesten zouden verdrijven en door zalven de zweren genezen. Maar de geesten hebben overmocht. Toen alles voorbij was, spaarde ik evenmin kosten. Heb ik niet de voornaamste bijzetting betaald; is niet het fijnste linnen voor de doeken der omwikkeling gebruikt? Uitvoerige spreuken zijn op de wanden van de kist geschilderd. Kostbare amuletten heb ik mijn echtgenoot meegegeven. En mijn bezittingen waren waarlijk niet groot. Se-anch-en-ptah kan dan ook geen reden tot beklag hebben. En toch beschermt zijn geest mij niet tegen dien van Behesti, Se-anch-en-ptah's broeder. Uit het westen komt de booze geest en drijft Jazet, de weduwe van Behesti, en haar zoon Izezi tot slechte handelingen tegen mij. Toen Se-anch-en-ptah naar de overzijde is gegaan, ben ik in dit huis gaan wonen,

dat tezamen met de omliggende landerijen hem door zijn vader nagelaten was. Van de opbrengst der akkers konden mijn dochter en ik zonder zorgen leven, maar Jazet en Izezi betwisten ons dit bezit, valschelijk verklarende, dat het Behesti geschonken was. Om des lieven vredes wille heb ik hun reeds eenige stukken land afgestaan, maar zij zijn onverzadelijk als de sprinkhanen en eischen altijd meer. Zij hebben machtige beschermers; is niet de rechter van dit district met Jazet's zuster gehuwd? Indien geen god redding brengt, zullen wij weldra genoodzaakt zijn dit huis te verlaten. En waar moeten wij dan heen?"

De vrouw barstte wederom in tranen uit; Ptahmes wist niet wat hij op dit verhaal zeggen moest. Wat baten woorden van troost, indien de hulpbrengende daad ontbreekt?

Met gebogen hoofd ging de vrouw heen; Ptahmes voelde zich beschaamd en droef te moede. Ware hij slechts een machtig man, die invloed op den rechter kon uitoefenen! Antef zou het kunnen, maar zou hij het dan niet aan zijn meester en beschermer kunnen vragen? Lang overwoog hij de mogelijkheid, maar tenslotte deinsde hij voor den stap terug; hij wist uit ervaring dat Antef zich zeer ongaarne met de rechtspraak bemoeide; hij achtte het niet mogelijk een geding tusschen hem onbekende personen beter te beoordeelen dan de rechter, die van alle plaatselijke omstandigheden op de hoogte kon zijn. Zou hij trouwens niet den toorn van den gouvvrst door ongerechtvaardigde inmenging op zich laden? Antef bleef liever buiten dergelijke zaken. Ja, indien Ptahmes hem het gepleegde onrecht volkomen duidelijk kon maken! Maar wat wist hij er

zelf van? Al was hij in zijn binnenste overtuigd, dat Nefrit's moeder waarheid sprak, bewijzen had hij niet en zou hij ook wel niet kunnen krijgen. Bovendien, was Antef hem nog wel goed gezind? Wellicht was zijn samenspanning met den vreemden man reeds uitgelekt! Peinzend en tobbed bracht hij een groot deel van den nacht door; tegen de ochtendschemering viel hij in slaap, maar booze droomen pijnigden hem, zoodat hij vermoeid wakker werd. Het bloed joeg weder met groote snelheid door de buizen en dorst kwelde den zieke. Hij vroeg om water, hopen, dat Nefrit hem de kruik zou brengen, maar tot zijn teleurstelling kwam de moeder in haar plaats.

„Nefrit is toch niet ongesteld?” vroeg hij met bevende stem.

„Geenszins; de goden schonken mijn dochter een sterk lichaam, zoodat geen ziekten haar plagen. Zij is met de offerschalen naar het graf van Se-anch-en-ptah gegaan; trouw volbrengt zij de plichten jegens den afgestorvene en toch helpt hij ons niet. Maar misschien dwaalt hij in de onderwereld, zonder onze zorgen te kennen.”

Deze woorden hoorende, wist Ptahmes plotseling, wat hem te doen stond. Hoe was het mogelijk, dat hij daar niet eerder aan gedacht had!

„O vrouw, sinds ik uw droevig verhaal hoorde, heb ik gepeinsd en me afgevraagd hoe ik u en uw dochter, die mij zooveel vriendschap bewezen hebben, in deze zaak van dienst zou kunnen zijn. Vele uren van den nacht heb ik wakker gelegen, maar het was mij alsof ik op het groote, groene water voer en niet wist in welke richting ik land zou vinden. Grauw als de golven

waren de komende en vliedende gedachten. Maar nu zie ik licht, nu weet ik werwaarts mij te wenden. Breng mij een offerschaal; dan zal ik daarop een briefschrijven aan Se-anch-en-ptah, den gerechtvaardigde, om hem van uw zorgen op de hoogte te brengen. Waarlijk, dan zal hij u gewis te hulp komen, en dan zullen uw zorgen een einde nemen.”¹⁾)

„Heb dank, Ptahmes, voor uwe woorden en uw vriendelijk aanbod. De god zelf heeft u tot ons gezonden, u eerst ziek makende, opdat gij ons redding zoudt brengen. Zoodra Nefrit met de leege offerschalen is teruggekomen, stuur ik haar bij u. Thans moet ik den maaltijd gaan bereiden, maar mijn gedachten zullen u prijzen.”

Vol vreugde wachtte Ptahmes op de terugkomst van Nefrit. In zichzelf bouwde hij reeds de zinnen op, die den brief zouden vormen. De voorbeelden, die Antef hem had doen schrijven, bracht hij weer in zijn herinnering boven en veranderde hij naar de eischen van dit bijzondere geval. Indien de brief nu maar zijne uitwerking niet miste! Hoe dikwijls bleven de geesten der afgestorvenen doof voor klaagschriften, maar dan was wellicht de juiste toon niet getroffen. Bezield door Nefrit's tegenwoordigheid, zou Ptahmes gewisselijk de goede woorden vinden.

Na eenige uren kwam het meisje met de leege offerschalen terug. Ptahmes koos de grootste uit, want de brief zou lang worden. Nefrit bracht het schrijfgereedschap; hij mengde de zwarte en de roode verf, sleep fijne punten aan de rietstengels, plengde water uit het bakje aan I-m-hotep, den beroemden bouwmeester van

¹⁾ Zie hierover: Gardiner en Sethe, Letters to the dead.

Koning Zoser, en schreef met fraaie hiëratistische letterteekens de eerste woorden in roode en de volgende in zwarte verf. Met spanning volgde Nefrit elke beweging van den jongeling; vol eerbied zag zij tot hem op, zijn groote geleerdheid bewonderend. Telkens vroeg zij hem haar de teekens te verklaren en dan prevelde zij de woorden stil na, die immers haar smeekbede tot den geest van den gestorven vader vormden. Aldus waren de woorden van den brief, dien Ptahmes voor Anchere en haar dochter Nefrit schreef:

„Het is een zuster, die tot haar broeder spreekt; het is een dochter, die tot haar vader spreekt. Uw toestand is gelijk aan die van den man, die waarlijk leeft — dit worde millioenen malen herhaald. Moge Ha, de heer van het westen, u zegenen, naar den wensch van haar die u schrijven. Moge Anubis, heer van de bijzetting, u zegenen naar den wensch van haar, die u schrijven.

Dit is een mondelinge herinnering aan de komst van Behesti's boodschapper, die uw sponde naderde, toen ik bij uw hoofdsteen zat, u trouw verzorgende. Nefrit, Anchere's dochter werd geroepen en gij zeidet tot den boodschapper: „Zorg voor dit meisje; zoo gij deze taak verwaarloost, zal de geest van mijn vader u niet ongestraft laten. Het hout van deze legerstede zou verrotten, wanneer iemand zich erop legde, die mijn dochter van haar rechtmatig erfdeel beroofde.” Zoo hebt gij gesproken, maar zie, Jazet en Izezi zijn gekomen en hebben uwe dochter en mij alles ontnomen. Zij hebben ons van onze landerijen beroofd, zoodat ons het koren voor den dagelijkschen leeftocht ontbreekt. Ja waarlijk, Jazet wenscht haar zoon Izezi groot en rijk te maken, uw dochter Nefrit van hare bezittingen beroovende.

Zij heeft reeds alle slavinnen meegenomen, voorwendende dat uw vader deze aan haar man geschonken had. Het zijn de inblazingen van Behesti's geest, die Jazet tot het kwade verleiden. Straks neemt zij ons het huis af, dat ons tegen de koude en de booze dieren beschermt. Wat zal dan met uwe dochter geschieden? Hoe kunt gij onder dit alles koel blijven? Heb ik dat aan u verdiend? Wat heb ik tegen u misdreven? Maar gij houdt uw aangezicht afgewend, ofschoon ik geen booze plannen tegen u beraamd heb. Wat heb ik tegen u misdreven? Maar gij laat de raadslagen der vijanden gelukken. Wat heb ik tegen u misdreven? Ik heb als huisvrouw u steeds getrouwelijk gediend, zoodat de bureu u gelukkig prezen, zeggende: „Waarlijk, deze man vindt vreugde en vriendschap in zijn woning; de meesteres van zijn huis bestiert met vaste hand; nimmer is iets op de verkeerde plaats; nimmer luieren de slavinnen; vol zijn steeds de graanschuren en de kleederkisten.” Gij weet dit alles zeer wel. Waarom komt gij niet te hulp? Indien gij in deze houding volhardt, zal ik gewisselijk een aanklacht tegen u inbrengen bij den raad der negen goden van het westen en zij zullen tusschen u en mij richten. Wat heb ik tegen u misdreven? Ik heb u verzorgd, toen gij krank waart, en verpleegd toen gij hulpbehoevend op uw sponde nederlaagt. Waarlijk, de goden zullen tusschen u en mij oordeelen. Ik deed den besten medicijnmeester tot u komen; sprak deze niet spreuken, zalven en dranken toedienend? Wat heb ik tegen u misdreven? Toen gij naar het westen waart gegaan, heb ik u vele maanden beweend; de beste klaagvrouwen heb ik bij uw lichaam haar arbeid doen verrichten; schoone kisten heb ik

besteld en het balsemen van uw lijk aan zeer kundige lieden toevertrouwd. Ook na uw heengaan ben ik u trouw gebleven; nooit heb ik mijn schoonheid aan anderen getoond, hen in mijn huis lokkend. Wat heb ik tegen u misdreven? Maar gij onderscheidt niet tusschen goed en kwaad. De goden zullen uitspraak doen, indien gij ons niet redt uit onzen nood.

Roep uwe vaders ten strijde tegen Behesti, gord uzelf aan, vecht tegen den vijand aan de zijde van uw vaders, uw broeders en uw vrienden; werp Behesti en zijn trawanten terneder. Vergeet niet dat gij tot uw dochter zeydet: „Het ouderlijk huis moet gij in eere houden; van vader op kind moet het steeds overgaan”.

O Se-anch-en-ptah, mijn vader, luister naar mijn smeeken. Verdrijf Behesti en laat de booze plannen van Jazet mislukken en haar hebzucht te schande gemaakt worden.”

Al deze woorden schreef Ptahmes en toen hij zijn werk voleindigd had, las hij den geheelen brief aan Nefrit en haar moeder voor. De vrouwen bewonderden de kunde van den schrijver, die Thot, den god der wijsheid, gelijk was.

„Hoe goed hebt gij alles gezegd,” riep Anchere uit, „waarlijk de geest van mijn echtgenoot zal thans niet aarzelen, maar aanstonds te hulp snellen en Behesti's voornemens verijdelen.”

„Hoe schoon zijn de letterteekens, en hoe kunstig over de offerschaal verdeeld. Het is alsof gij bij den aanvang reeds hebt geweten, hoeveel plaatsruimte gij noodig zoudt hebben.” Aldus sprak Nefrit en voor het

eerst sloeg zij haar wimpers op. Ontroerd zag Ptahmes haar aan; zijn bloed joeg snel en haar boezem hijgde.

Hoewel het schrijven van den brief hem zeer vermoeid had, sliep Ptahmes dien nacht goed; hoop op wederliefde geeft rust.

DEN volgenden morgen was tusschen den jongeling en de maagd de verlegenheid der niet uitgesproken liefde. Zooals de onderhandelaar zijn oogmerk verbergt door het gesprek op zijwegen te leiden, zoo sprak Ptahmes over de gewone dingen des levens, den zonsopgang, den maaltijd, de dieren op het erf, en tegelijk vreesde hij dat door het scherm zijner woorden toch het licht der liefde zou schijnen. Gelijk ook op andere dagen, zeide Nefrit niet veel. Vrouwen, die goed kunnen zwijgen en luis-teren, boeien mannen meer, dan zij, die gelijk de vogels in den boom luid kwetteren en de anderen overstemmen. Stilte siert schoonheid.

Toen eenige dagen later Nefrit de beschreven offer-schaal naar het graf haars vaders gebrachten Ptahmes nog eens voor zijn hulp bedankt had, viel hij plotseling uit:

„Dank! Dank! beseft gij niet, dat het mij een voorrecht was iets voor u te doen, voor u die immers . . .”
Na een pooze ging hij met zachte stem door: „Ik moet nu wel uitspreken, Nefrit; door mijn onstuimigheid heb ik het geheim prijsgegeven, dat ik al vele weken in mijn hart verborgen hield, maar dat gij ongetwijfeld

reeds kendet. En nu moet ik mij geheel uiten. Zoals de plant lang in de aarde verborgen blijft, maar staag groeit en eindelijk zich aan de oppervlakte vertoont, zich koesterend in de zonnewarmte, zoo is het met de liefde. Ja Nefrit, ik heb u lief, meer dan de zon, die ons daaglijks haar warmte schenkt, meer dan Antef, ja zelfs meer dan mijn ouders, die met hun liefde mij van mijn geboorte af hebben gekoesterd. Wat is het wonder, dat mij al het andere doet vergeten, sinds gij mijn weg gekruist hebt? Van het oogenblik af, waarop ik u in den tuin zag, het levenwekkende water uit den vijver puttend, ben ik uw slaaf, immers afhankelijk van uw wil. Geluk kunt slechts gij mij geven. Ik besef, hoe onwaardig ik u ben, o wonderschoone Nefrit, die door de goden uitverkoren zijt. Ach ware ik de man, die uwe kleederen wascht, dan zou ik de zalven uitwasschen, die in uw kleeding getrokken zijn. Ach ware ik de zegelring, die aan uw slanken vinger is gestoken, dan zoude ik immer bij u wezen. Maar nu ben ik ver van u; luttele minuten zien mijn oogen u, en dan slaat gij den blik neer, alsof gij mij schuwt. Ware ik uw slavin, dan zou ik het fijnste linnen voor u weven, uwe legerstede met lotusbloemen sieren en met tischepes-olie besprenkelen, opdat der liefde geur uwe zinnen bedwelmen mocht. O Nefrit, spreek: Is er hoop voor hem, die u bemint? Beter is de droefheid der afwijzing dan de onzekerheid, die mij heen en weder slingert zooals de golven het schip, dat op het groote, groene water vaart."

Nefrit zweeg lang; eindelijk sprak zij, terwijl haar oogen in de verte staarden: „Verrast heeft uw bekentenis mij niet. Weinig dingen voelt een vrouw beter en sneller dan de liefde van een man. Zou ik, buiten

slapende, de eerste stralen der zon niet voelen? Nimmer tevoren beminde mij een man — hier komen weinigen, daar mijne moeder de afzondering begeert — en mij is dan ook nooit gevraagd wederliefde te schenken. Heb ik u lief? Weten gij en ik reeds, wat liefde is? Is wat ik nu voor u gevoel, de kiem van de liefde, die tot over den dood reikt? Ik ben nog jong en weet het niet. Wel besef ik, dat ik nimmer mij zóó tot iemand aangesproken voelde als thans tot u.”

„Maar dit is liefde!”

„Dooft niet vaak de liefde uit na weinig jaren? Wat weet gij van mij? Hoe ken ik u?”

„Geef mij gelegenheid u mijn liefde te toonen, dan zal de uwe ook groeien en zult gij zeker zijn, zooals ik dat ben. Meer vraag ik niet; zoo maakt gij mij reeds gelukkig. De tuin is al van aanzien veranderd; zie de doempalmen wuiven ons toe en de bladeren der sycomoren fluisteren ons geheim aan de vogels, die in haar takken rusten. Maar geef mij nu nog eens van het levenbrengende water uit uw kruik. Is dit niet de eerste band tusschen ons geweest? Sierlijk zijt gij als de wuivende doempalm, wanneer gij u buigt om mij de kruik te geven.”

„Ik ben het niet gewoon, dat men dergelijke dingen zegt,” antwoordde Nefrit, wier gelaatskleur donker werd als het water bij zonsondergang.

„Gij zult daaraan moeten wennen, o schoone Nefrit; de liefde tot u is diep in mijn lichaam gedrongen, gelijk de harpoen in den oxyrhynchus, en ik voel mij met u vereend als het deeg met den zuurdeesem; hoe zou ik dan niet uw lof zingen en uw schoonheid prijzen?”

En Ptahmes herhaalde voor haar alles, wat hij in de

afgelopen weken aan zichzelf gezegd had, zoodat Nefrit tenslotte naar haar moeder vluchtte, gelijk de jonge vogel, die voor het eerst uitgevlogen is, het nest opzoekt en zich pas veilig voelt, wanneer hij tegen de zachte wanden leunt.

Elken morgen, wanneer Ptahmes op zijn rustbed bij den vijver lag en Nefrit hem water bracht, openbaarde hij haar zijn liefde, zoodat zij geleidelijk in zijn gloed werd gevangen en de betooverende woorden niet meer missen kon.

Aldus sprak Ptahmes:

„O Nefrit, voordat gij kwaamt, luisterde ik naar het geruisch der boomen en zie, mij werd hun taal geopenbaard; zij spraken over u en onze liefde. Zal ik u hun woorden herhalen? De doem-palm, wiegend in den morgenwind, zeide tot de sycomore: „Ik ben de beste onder alle boomen; in alle jaargetijden sta ik hier, en als Ptahmes onder mij rust, zit zijn zuster aan zijn zijde. De liefde maakt hen dronken als van wijn en van schedeh-bier; heur haren geuren door de olie.”

„De sycomore, die gij met uw eigen hand geplant hebt, bewoog zich toen tot spreken en het fluisteren van haar loover was mij zoet als zuiv're honig. Zie, Nefrit, schoon zijn haar twijgen; haar bladeren zijn groen gelijk smaragd; zwaar hangen haar takken, volgeladen met nekuvruchten, die nog rooder zijn dan jaspis. Haar loof is aan het malachiet gelijk; de kleur van hare schors doet aan 't lichtblauwe veldspaat denken. Zij lokt van verre allen, die naar koelte snakken; haar schaduw geeft ons rust. O Nefrit, mijne zuster, hebt gij niet gehoord, hoe ook u zij lokte: „Kom, verwijl

in dezen schoonen tuin; het is de dag der dagen, want alle planten staan in vollen bloei; een loofhut wacht u.

„Dra zal het liefdesfeest beginnen; ik wacht op slaven, die den wijn en 't schuimend bier u brengen; slavinnen naderen met spijzen, die ook na het stillen van den honger vreugd bereiden. De vruchten vallen uit de boomen in uw hand; met bloemen zult gij uwe haren sieren.”

„Gij blijft nog weg en na een pooze begon de vijgeboom: „Ik ben uit verre landen naar dit oord gebracht, zooals een slaaf, dien eens de Koning in het roode land gevangen nam. Maar trouw werd ik verzorgd; de teere hand der meesteres bracht water uit den vijver, zoodat mij nimmer dorstte: ja, wanneer drink ik niet? Hoezeer bemin ik haar, die mij naar 't vaderland niet doet verlangen. Maar ik ben droef, nu 'k zie, dat de slavinnen hare meesteres verlaten hebben. Hoe zal zij thans haar liefdesfeesten kunnen vieren? Maar ik zal haar tot slaaf zijn; ben ik niet als buit uit 't vreemde land hierheen gebracht?”

„Zoo fluisterden de boomen, o geliefde, en hun taal was mij nog zoeter dan schedeh-bier, dat de menschen dronken maakt en vroolijk. Geliefd zijt gij bij allen die u kennen. Hoe zou het anders kunnen zijn, daar gij een uitverkorene zijt, nog schooner dan de kleuren, die de zon in watervallen tooverd.”

Aldus sprak Ptahmes en Nefrit luisterde. Als de geur van myrrhe uit het land Poent waren haar de woorden en het hijgen van haar boezem verried haar aandoening. Zoo moest haar liefde groeien, zeide zij tot zichzelf. Welke maagd zou niet trotsch en dankbaar zijn, wanneer zij door een zoo geleerd en vriendelijk

jongeling werd bemind? Voorwaar, een voortreffelijk echtgenoot zou hij worden, iemand die het ver in de wereld kon brengen, wellicht tot den rang van werkelijk koninklijk schrijver.

Ptahmes las de bewondering op haar gelaat en het was hem alsof het teeken voor liefde er geschreven stond.... Gelijk de visschers het net in de rivier werpen en de vangst hen verheugt, zoo zond Ptahmes zijn teere gedachtenpinsels uit, die Nefrit gevangen namen.

Toen de vogels zongen, sloot Ptahmes de oogen, zeggende: „Telkens hebben zij, die naar de zon stijgen, hun morgenlied doen hooren; en mijn val heeft geene verlokt. Alle vogels van Poent zweven boven Egypte en brengen den geur van myrrhe mede, maar ik deed geen worm in den val. Verbazing zal bij de bekenden zijn, wanneer ik hedenmiddag niets medebreng. Doch ik zal weten, dat gij mijn gedachten vervuld hebt, zoodat ik de jacht vergat.

„Maar nu gij bij mij zijt, zal ik wormen in de vallen leggen. Zie, gindsche schoone vogel loert er op en zal weldra gevangen zijn; dan zal ik hem voorzichtig bevrijden en tot u brengen. Samen zullen wij de weeklacht hooren van hem, die uit Poent tot ons kwam; hars van den myrrheboom is tusschen zijn teenen; ons bedwelmt de geur, o geliefde; met u wordt de alledaagsche handeling tot een geschenk der goden; het is mij als aanschouw ik de wereld door een turkoois.”

„Ook ik houd van turkooizen,” sprak Nefrit. „Een snoer van deze steenen siert den hals eener vrouw zooals ringen de hand.”

„Zoudt gij sieraden noodig hebben? Zonder deze

zijn bloemen en vogels immers ook schoon! Speel eens voor mij op de luit en laat mij uw stem hooren.”

Nefrit deed gelijk hij wenschte en zong de liefde-woorden van Ptahmes op oude wijzen. Klankrijk was haar stem, zoodat Ptahmes in verrukking luisterde.

ALDUS vermeiden zich de jongeling en de maagd; ieder dacht aan de ander en vergat de dingen, die in het gewone leven hen zouden geboeid hebben. Maar Nefrit's moeder verbeidde in angstige spanning de uitwerking van den brief. Zou de geest van haar man hem reeds gelezen hebben? Zou hij Behesti bestrijden of zich afzijdig houden? De onzekerheid pijnigde haar en in de lange nachten gingen de jaren van haar huwelijk aan haar voorbij; telkens kwamen haar gebeurtenissen voor den geest, die vertwijfeling brachten. Had zij niet eens geweigerd het lievelingsgerecht van haar man gereed te maken, omdat zij te moe was geweest? Had zij hem niet onheusch behandeld, toen hij te lang in het bierhuis was gebleven? . . . En eens toen de opperpriester haar zijn liefde getoond had, hadden trots en vreugde haar vervuld. Waarlijk, voor den geest van Se-anch-en-ptah was er reden te over om vertoornd op haar te zijn. Hoe slecht was een leven wanneer men er op terugschouwde.

Maar de god was haar genadig; Antef, die der slaven rechtmatige eischen ingewilligd en daardoor de rust hersteld had, wilde weten, hoe het met Ptahmes ging.

Hij had het onderzoek van de sluizen beëindigd en keerde nu langs het huis aan het meer naar zijn stad terug. De god leidde zijn weg langs de tombe van Se-anch-en-ptah en richtte zijn oogen op de beschreven offerschaal; Antef droeg een dienaar op hem deze te brengen en verdiepte zich in de lezing van den brief. Geboeid werd hij door de weeklacht van de weduwe en haar dochter, doch nog meer door den vorm der teekens. Zeer geschoold moest de schrijver zijn; dat had hij in den aanvang reeds bemerkt, maar hoe verder hij kwam, hoe wonderlijker het hem te moede werd. Dergelijke teekens plaatste ook hij; soortgelijke zinswendingen werden eveneens door hem gebruikt, en ten slotte riep hij uit: „Waarlijk, de schrijver van dezen brief aan den geest van Se-anch-en-ptah moet Ptahmes geweest zijn. De weduwe is dan zeker zijn gastvrouw; heeft zij de waarheid gesproken, dan is haar lot inderdaad beklagenswaard. Ptahmes gaat de zaak blijkbaar ter harte; zou wellicht de dochter. . . . ? Ik zal de weduwe aan een zeer streng verhoor onderwerpen; komt haar geding mij rechtvaardig voor, dan zal ik voor haar in 't strijdperk treden. Wee Izezi en den onrechtvaardigen rechter.”

Deze dingen overwoog Antef, terwijl zijn dienaren hem langs den smallen weg tusschen de akkers droegen. Lang leek het hem geleden, dat hij met Ptahmes langs deze velden trok en de landbouwers bij het ploegen en het zaaien gadesloeg. Thans waren reeds de halmen hoog opgeschoten, en in Antef's hart was vreugde, toen hij in de aren vele dikke korrels zag. De oogst zou groot worden, zoodat zijn meester, de machtige gouvvrorst Sebekhotep, hem zou prijzen, zeggende: „Waarlijk gij

Musiceerende slavinnen.

(Muurbeschildering uit het graf van Necht bij Thebe, 18de dynastie).

zijt mij een voortreffelijke dienaar, die dag en nacht werkt, opdat de graanschuren volgetast worden en het volk geen gebrek lijde. Ik zal uwen naam grootmaken voor het aangezicht van den Koning en u bij den maaltijd op een eerste plaats doen zitten. In mijn graf zal ik uwer gedenken; uw naam en uw daden zullen ter eeuwige gedachtenisse in de wanden gegrift worden." De gouv-worst zou deze woorden spreken en Antef oprichten, wanneer hij zich in 't stof gebogen had; afgunst zou de gelaatstrekken der andere dienaren misvormen, der ellendige zonen van Aäpep, die hem steeds bij den gouv-worst belasterden. Trachtten zij niet nu weder zijn mild optreden tegen de slaven in een verkeerd licht te plaatsen, door hem van zwakheid te beschuldigen? Volgens zijn bestrijders had hij de muiten krachtig moeten onderdrukken. Nu was de ontevredenheid nieuw voedsel gegeven en dat zou zich wreken. Gelukkig was de rust in het slavenkamp teruggekeerd, vooral, naar Antef moest toegeven, dank zij het krachtige optreden van den onbekend gebleven leider, die na inwilliging der eischen op voorbeeldige wijze de orde hersteld en de muiters tot gehoorzaamheid gedwongen had. Een wonderlijke man! Zou hij vroeger Egyptenaar geweest zijn? Naar zijn spraak te oordeelen zeker, maar wellicht was hij als zoon van een krijgsgevangene jong naar het land van den Nijl gevoerd en later naar zijn geboorteland ontvlucht. Antef had hem nog eenige malen ontmoet, maar was nimmer iets meer van hem te weten gekomen. Wel had de onbekende zich verbaasd getoond, dat Ptahmes zijn meester niet meer vergezelde, en bij het vernemen van het hem overkomen ongeval met belangstelling naar zijn toestand gevraagd. Terecht

kon Antef trotsch op zijn leerling zijn, die blijkbaar ook op vreemden indruk maakte. Ach, ware zijn zoon Mentuhotep van gelijke beweging; helaas, diens geest trok hem telkens weer naar het leger. Zijn vader zou hem niet wederstreven, maar in zijn binnenste treuren, dat zijn eenige zoon de zoo eervolle loopbaan zijns vaders niet volgde. Hij zou Ptahmes ook als een zoon beschouwen.

Anchere was van Antef's komst verwittigd en had het eenvoudige huis zoo goed mogelijk voor het bezoek van den hoogen gast ingericht. Voor zich zelf en haar dochter had zij slaapgelegenheid in een der stallen gevonden, zoodat het aantal vertrekken voldoende was om alle gasten te herbergen.

Antef had opdracht gegeven zijn bezoek voor Ptahmes geheim te houden. Zooals een vrouw, wier echtgenoot na lange afwezigheid onverwachts terugkeert, zeer verheugd is, maar toch verlegenheid voelt, wijl hare gedachten bij de kinderen verwijlen en de man, die deze niet goed kent, haar vreemd geworden is, zoodat zij alleen heel gewone alledaagsche dingen tot hem kan zeggen, zoo verging het ook den jongeling, toen Antef zijn vertrek binnentrad. Ptahmes was trotsch en dankbaar, dat Antef hem kwam opzoeken. Goed was zijn meester voor hem en blijkbaar was van zijn gesprek met den leider der slaven niets uitgelekt. Na op Antef's vraag geantwoord te hebben, dat zijn toestand vooruitging, dank zij de uitmuntende behandeling door den medicijnmeester en de zorgzame verpleging door Anchere en haar dochter, ging hij snel op een ander onderwerp over. Hij mocht zijn gevoelen voor Nefrit

niet verraden en vroeg dus met groote belangstelling naar den afloop van den opstand der slaven. „Hebt gij hun eischen ingewilligd, of zijt gij streng tegen hen opgetreden?” zoo zeide hij.

„Slaven kunnen niets eischen. Is hun leven niet in de hand van den Koning? Maar ik heb het raadzaam geacht bezwaren, die gegrond bleken, weg te nemen. Rechtvaardigheid wordt door de goden geprezen en het aantal soldaten, dat te mijner beschikking stond, was gering.”

„Hebt gij nog iets van hun woordvoerder gemerkt?”

„Weinig, en dit spijt mij niet. Zijn doelwit is ondoordringelijk en zijn optreden heeft mij niet behaagd. Laat ons niet over dien man spreken. Vertel mij liever of gij u niet al te zeer hebt verveeld. Het is uw gewoonte niet maanden lang werkeloos te blijven. Wat deedt gij overdag?”

Ptahmes bloosde en aarzelde voor hij antwoordde: „Gij zult mij wellicht zeer lui vinden, zeer vereerde meester, maar ik heb mij in 't geheel niet verveeld, hoewel arbeid ver van mij bleef. Ben ik veranderd? Terecht zeidet gij, dat het mijn gewoonte niet was werkeloos neder te zitten. Mijn ouders gewenden mij reeds vroeg aan stagen arbeid en later waakte de stok van den meester tegen het luieren. Reeds zeer jong was ik ijverig, maar ik kon mijn gedachte aanvankelijk niet verhinderen te dwalen; zij grepen een letterteeken of een woord vast en vlogen daarmee het land door. En dan bleef mijn lichaam zielloos achter, zoodat het tot geen handeling in staat was. In later jaren kwam dit minder voor; mijn dagen waren druk bezet en onder uw voortreffelijke leiding boeide mij het werk meer dan ooit te voren. Doch in de afgelopen weken, toen ik

werkeloos op mijn bank moest liggen, namen mijn gedachten de haar geboden kans aan. Naar alle windstrecken zijn zij gevlogen, ja, waar hebben zij niet verwild? Natuurlijk vaak bij u, o beminde meester; hoe betreurde ik het ver van u te zijn en u niet te kunnen helpen bij den arbeid. De geheele reis legden mijne gedachten telkens af en vooral de dagen in de wordende stad kwamen iederen keer terug. Dan zag ik den woordvoerder der slaven weer voor u staan; — ach, daar breng ik het onderwerp weder op den door u verfoeiden man! — Het is thans donker, maar wanneer morgen Ré in zijn ochtendboot langs den hemel vaart, zal ik u wijzen, waarheen de dienaren mijn legerstede's morgens brachten; daar droomde ik onder schaduwrijke sycomoren en naast mij zwommen de oxyrhynchus en de meerval in den vijver. En zoo heeft mijn genezing onder zeer voorspoedige omstandigheden kunnen plaats vinden. Indien de medicijnmeester juist ziet, zal ik binnen een maand in staat zijn naar de stad terug te keeren en mijn werk te hervatten. Eensdeels verlang ik naar den regelmatigigen arbeid in uw huis. Waarlijk, uw bezielende leiding en uw van wijsheid getuigende raadgevingen heb ik te lang gederfd. Ik voel mij een nietswaardig wezen, dat anderen alleen tot last is. Maar aan den anderen kant. . . .”

„Welnu, spreek uit. . . .”

„Aan den anderen kant zal het niet gemakkelijk vallen mijn gedachten op den rechten weg te houden. Zal ik ze kunnen beheerschen, wanneer ze naar zijpaden willen afdwalen? En dan zult gij terecht vertoornnd zijn, mijn onoplettendheid bemerkend. Steeds zal de vijver mij voor den geest staan, de vijver met zijn schaduw-

rijke boomen en zijn lotusbloemen, vol gratie en teederheid.”

„Met belangstelling heb ik naar u geluisterd, o Ptahmes, geliefde leerling. Dergelijke woorden hoorde ik tot dusver nimmer uit uw mond. Sterk is de invloed van dezen rusttijd op uw gemoed geweest en ik ben dankbaar, dat de ziekte tijdelijk aan uw arbeid een einde heeft gemaakt. Kennis is uitnemend en voor hem, die naar hooge posten streeft, inderdaad onontbeerlijk. Maar de diepere levenswijsheid verkrijgt slechts hij, die in de nachtelijke uren waakt of, door ziekte op zijn legerstede neergeworpen, gedwongen is het werk zijner handen te laten varen. Slechts op deze wijze verwerft men de vastheid van wil, die ook in tegenspoed den rechten weg doet kiezen. De wijze Ani zegt immers: „Indien gij goed zijt in de dagen van voorspoed, zult gij tegenspoed zonder twijfel kunnen dragen. Denk er niet alleen aan, hoe gij uw maag zult vullen; dat is goed voor de redeloozen, maar gij zijt tot een hoogere bestemming geboren. Goede menschen zijn in aanzien; ook zonder vrienden zult gij helpers vinden, die naar uw bevelen handelen. Geen levenslot is standvastig; niemand kan dus steun ontberen. Maar indien uw wil zwak is, zal de wanhoop groeien in uw hart, zoodra de booze dagen komen. En zeggen wij niet voor den god: Ik ben niet zwak geweest?”

„Destilte en de eenzaamheid brengen goede eigenschappen voort; indien gij die ook hebt ontvangen, zult gij later kunnen verklaren: „Mijn mond is niet heet geweest; ik heb niet getwist; mijn stem klinkt niet luide.” Ptah-hotep zegt: „Uw hart moge overvloeien, maar uw mond worde geremd; overweeg hoe gij u bij de edelen

zult gedragen." En Ani roept uit: „Waarover zoudt gij iederen dag spreken? Laat de man over zaken en de vrouw over haar echtgenoot praten, maar zoek gij de stilte, zondig niet met woorden die een ander kunnen wonden. Ja waarlijk, wees koel, vrij van overhaasting, wetende wat de uitkomst zal zijn." Indien de tegenspoed der ziekte dit alles in u gewrocht heeft, zal ik dankbaar zijn, doch word niet een willoos werktuig uwer gedachten; laat u niet op haar zwerftochten medevoeren; dat moge den kinderen en den ouden van dagen voegen, u past rustige zekerheid. Maar misschien is in uw leven een nieuwe omstandigheid gekomen, die het zwerven der gedachten in de hand werkt. Daarop zal ik thans niet dieper ingaan. Na den langen tocht door de brandende vlakten ben ik moede; Mentuhotep is reeds ter ruste en ik ga zijn voorbeeld volgen. Morgenochtend zal ik mij met u bij den vijver nederzetten, wellicht zullen dan ook mijn gedachten of die van Mentuhotep zwerftochten ondernemen."

Antef nam afscheid en Ptahmes trachtte in te slapen, maar ook thans was hij niet meester zijner gedachten. Zou Antef iets van zijn liefde vermoeden? Was hij in die mate een geopend papyrus voor zijn meester? Met geen woord was van Nefrit gerept, slechts zeer terloops had hij de goede verzorging door Anchere en haar dochter geprezen; opvallend zou het geweest, zijn wanneer hij hiervan geen melding had gemaakt. Maar zelfs al wist Antef zijn geheim, kon dit hem dan deren? Zeide niet dezelfde Ani: „Zoek een vrouw, terwijl gij jong zijt; zij zal u een zoon schenken. Indien gij, nog jong zijnde, een nakomeling krijgt, zult gij hem tot een bruikbaar mensch kunnen opvoeden. Gelukkig is de man, wiens

afstammelingen talrijk zijn; deswege zal hij geprezen worden." Deze woorden zou Ptahmes tot zijn meester zeggen, wanneer hij zijne liefde afkeurde. Nimmer zou hij Nefrit kunnen loslaten.

Ook de anderen bleven lang wakker. Antef overwoog wat hem in verband met de beschreven offerschaal te doen stond en hoe hij moest optreden tegenover Ptahmes' liefde, waarvan hij nu vast overtuigd was. Nefrit zag het vertrek van haar geliefde naderbij komen, Mentuhotep had Nefrit aanschouwd en haar beeld hield hem uit den slaap, Anchere tobde over Jazet's booze raadslagen, die door Behesti's geest ingegeven waren.

Den volgenden dag vond Antef gelegenheid Anchere naar haar processen te vragen. Hij vertelde haar niet, dat hij de offerschaal gezien had, en aanvankelijk was zij dan ook zeer verbaasd, dat hij zoo goed op de hoogte was, maar later begreep zij dat de geest van Se-anch-entah hem dit alles ingegeven had. Haar echtgenoot kwam haar dus toch te hulp; hoe had zij er ooit aan kunnen twifelen.

Zoo goed mogelijk trachtte zij Antef de twistpunten uit te leggen, maar veel bleef hem duister: vrouwen kunnen niet zakelijk zijn en rechtsvragen zullen haar nimmer duidelijk worden. Voorwaar, het is de roeping der hooggeplaatsten weduwen, die onwetend zijn en gemakkelijk bedrogen worden, te helpen en voort te leiden.

Uit de verwarde inlichtingen en uit eenige papyri die Anchere in haar kleedkist bewaarde, werd het Antef tenslotte duidelijk, dat haar schoonvader bij testament het grootste deel zijner bezittingen aan haar man ver-

maakt had, maar dat na het overlijden van Se-anch-en-ptah Jazet met een valsche oorkonde was gekomen, waaruit zou moeten blijken dat haar man Behesti eigenlijk de wettige erfgenaam was geweest. Voor het gerechtshof had Anchere het proces verloren — Jazet bezat vele vrienden onder de rechters — en nu zag ze geen uitkomst meer. Kon Antef, die immers machtig was en veel invloed bij den gouvorst had, niets voor haar uitrichten? Haar dank zou zeer groot zijn.

Antef beloofde de zaak te zullen onderzoeken, maar waarschuwde uitdrukkelijk tegen te hooge verwachtingen. Het was heel moeilijk revisie van eens gevelde vonnissen te krijgen. Slechts wanneer een nieuw feit aangevoerd kon worden, mochten de rechters eene uitspraak herzien. Hij zou echter trachten te bereiken, dat de gouvorst voorshands de uitvoering van het vonnis opschortte. Werd de uitspraak niet veranderd, dan zou Anchere het huis natuurlijk moeten ontruimen — had zij niet voor de rechters verklaard dat zij honderd stokslagen verdiende, wanneer zij zich niet vrijwillig onderwierp? — maar tegen dien tijd hoopte Antef een werkring voor haar te vinden.

Voor het eerst na vele maanden vatte Anchere weder moed. Sebek was haar genadig geweest door haar den zieken jongeling te zenden, die een brief aan Se-anch-en-ptah schreef; thans zou de geest van haar man haar niet meer in den steek laten; ja, Behesti's booze raadslagen werden te schande gemaakt. De godin Maät zegevierde; op haar kon men toch altijd vertrouwen.

Ptahmes keek den geheelen ochtend tevergeefs naar Nefrit uit en toen zij in den middag na den rusttijd bij

hem kwam, was zij stil en afgetrokken. Hoe hij ook bij haar aandrang, een uitlegging wilde zij niet geven; later, zoo beloofde zij, zou ze hem alles vertellen; nu moest hij geduld oefenen en vertrouwen, dat het zoo beter was.

„Dreigt dan gevaar?” vroeg Ptahmes.

„Neen, anders zou ik 't heusch zeggen. Laat mij eenige oogenblikken stil zijn bij u; laat mijn hoofd tegen u aanleunen, zoodat het 't kloppen van uw hart voelt; mijn bloed jaagt met snelheid en mijn boezem hijgt; hoe smacht ik naar uw kalmte. Ik weet dat ik bij u altijd rust zal vinden.”

Lang bleef zij tegen Ptahmes aangeleund, zoodat zijn armen stijf werden, maar de pijn was hem zoet als schedeh-bier; bracht zij hem niet de bedwelming der zinnen?

In zijn oor sprak het meisje droomerig haar gedachten: „Toen ik u nog niet kende, was het mijn grootste vreugde de oogen met oogenzalf en verf te sieren; thans zijt gij het licht mijner oogen. Ik vlij mij tegen u aan, daar ik uw liefde zie, o jongeling, naar wien mijn verlangen uitgaat.

„Hoe lieflijk is deze stonde; mocht zij tot eeuwigheid worden, voordat de ure der scheiding naakt.”

„Maar waarom zouden wij gescheiden worden? Wellicht moeten wij voor een tijd uiteengaan, maar eens zal het oogenblik komen, waarop wij voor ons geheele leven vereend zijn. Nog luttele jaren moet ik bij Antef arbeiden, dan hoop ik op een schrijversplaats in dit district. Een fraai huis zullen wij doen bouwen; schoon zal de stonde zijn, waarop ik u als meesteres in het huis binnenleid. Dan zal ik tot u zeggen: mijn hand blijft

in uw hand en ik zal u nimmer verlaten. Op deze schoone plaats zal ik met u blijven, eeuwiglijk en altoos."

„Sebek geve het. Vergeef mij, maar sombere voor-gevoelens vervullen mijn gedachten."

„De dag van heden staat met het woord „slecht" in den kalender vermeld. Het is dus geen wonder dat gij droevig gestemd zijt. Wees in ieder geval voorzichtig bij alles wat gij onderneemt; licht kan een onheil u treffen; maar dat alles is toch geen reden om over onze liefde te tobben. Deze is evenzeer boven de wisselvalligheden van het lot verheven als de goden boven ons, menschen."

„Ptahmes, gij zijt sterk; uw zelfvertrouwen is groot, en bij u voel ik mij gerust. Alle zorgen zijn weggevaagd en ik koester weder hoop. Maar de nachten zijn lang en eenzaam."

Nefrit drukte zich nog dichter tegen Ptahmes aan, die heur haren streelde. Plotseling duwde hij haar van zich, uitroepend: „In de verte nadert mijn meester; zorg dat hij ons niet in deze houding ontdekke."

Het meisje rees snel overeind, zette de kruik op haar hoofd en schreed rustig naar den vijver. Geveinsdheid en list zijn eigenschappen der vrouw.

Antef, die het paar reeds te voren bespied had, deed alsof hij van niets wist en zette zich bedaard naast Ptahmes' rustbank.

„Gij hebt gisteren niet ten onrechte dezen tuin geprezen; ik begriip, dat hier uw gedachten het lichaam verlieten en over het aardrijk rondzwierven. Tot droomen lokt de omgeving en onder de schaduw der sycomoren moest de genezing tot u komen. De medicijnmeester deelde mij hedenochtend mede, dat hij over uw

gezondheidstoestand zeer tevreden was en u desnoods reeds thans met mij mee zou laten gaan."

„Reeds thans?"

„Verheugt of bedroeft u dit?"

„Natuurlijk ben ik blijde weder onder uw leiding en toezicht aan den arbeid te kunnen gaan; ik voel mij echter bijwijlen nog zóó zwak, dat twijfel rijst of de medicijnmeester 't wel bij het rechte eind heeft."

„Dan zult gij het met mijn beslissing eens zijn; gij zult tot het einde van den oogsttijd hier blijven en in mijn naam op de inzameling van het koren toezicht houden. Den schrijver van dit district vertrouw ik slechts ten deele; ik vrees, dat hier misbruiken heerschen; houd dus het oog op alles, wat de landlieden binnenbrengen. Doe het wegen en houd nauwkeurig aantekening van maat en gewicht. Het zal geen gemakkelijke taak zijn, maar ik heb vertrouwen in uw inzicht. Volvoert gij uw opdracht naar wensch, dan zal lof uw deel zijn. Voor het aangezicht van den gouvornorst zal ik uw naam prijzen. In uw toekomstige loopbaan zal u dat geen schade berokkenen! Waarlijk, ik bemin u als mijn zoon."

„Heb dank, o zeer geachte Antef, dien ik vereert en liefheb. Vurig hoop ik het mij opgedragen werk naar behooren te volbrengen; steeds zal ik uw raad indachtig zijn. Evenals de onvergankelijken en het schitterende Sothis-gesternte mij in den nacht tot leidsman zijn, zal uw voorbeeld mij den weg wijzen, wanneer ik in het duister der boosheid zal ronddwalen."

Antef en Ptahmes waren bij het afscheid nemen zeer ontroerd; groot was hun vriendschap, vastgeworteld als de planten in de donkere aarde. Mentuhotep was

stuursch en keek Ptahmes nauwelijks aan. De medicijnmeester begeleidde de vertrekkenden; vreugde was in zijn gemoed, nu zijn zieke vrijwel genezen was en hij, met eere gekroond, naar de stad terug kon keeren, waar zijn vrouw hem met ongeduld verbeidde. Antef had hem beloofd zijn verdiensten voor het aangezicht van den gouvvrorst te vermelden. De medicijnmeester droomde, dat hij in aanzien zou toenemen, even snel als de zon aan den hemel rijst.

Toen de stoet vertrokken was, deelde Ptahmes het heugelijke nieuws aan Nefrit mede: „Alle gedaanten der maan zullen wij nog samen zijn, voordat ik naar de stad vertrek. Vereerend is de taak, die Antef op mijn schouder legde, maar ongetwijfeld zeer moeilijk voor iemand, die zoo onervaren is.”

„Ptahmes, gij zijt tot alles in staat!”

„Ware het slechts zoo. Vertel mij: weet gij iets van den districtschrijver af?”

„Veel wordt over hem gesproken en zelden in gunstigen zin. Is er reden toe? Vermoedelijk wel. Ik herinner mij de gebeurtenissen van twee jaar geleden: de sprinkhanen streken op de velden neer en wilde dieren vertraptten, wat zij overgelaten hadden. Daarna kwamen de dienaren van den schrijver om den oogst in te zamelen, en zij riepen: „Draagt het aandeel van den landheer in de schepen.” Maar gering was de hoeveelheid koren, die de landbouwers brachten. Toen beval de districtschrijver den Nubiërs de twijgen der dadelpalmen op de ruggen der boeren te doen nederdalen.

„Geruimentijd konden de gestraften, wier huid rood gestreept was, niet arbeiden, zoodat de dijken en

kanalen niet gereed waren toen de Nijl wies en het land overstroomde.

„Zoo bracht ook het volgende jaar een slechten oogst en wederom deed de vertoornde districtschrijver de lieden geeselen. Hongersnood heeft geheerscht en velen zijn naar het land gegaan, vanwaar niemand terugkeert; weinig kinderen ziet men in deze streken. Thans is Sebek ons genadig geweest. Dank zij Antef's aanwezigheid is de verdeeling van het zaad naar billijkheid geschied; gerijpt is het koren en geen sprinkhanen hebben verwoesting aangericht. Wanneer gij straks bij het oogsten toezicht uitoefent, zal ongetwijfeld genoeg voor de landbouwers overblijven, nu zoovelen naar het westen zijn gegaan.

„Verheugd is mijn hart, nu gij den lieden, die deze velden bebouwen, tot steun zult zijn. Vergeef mij, zoo ik gisteren droevig was; thans zal ik u de aanleiding vertellen. Mentuhotep, de zoon van Antef, heeft al den tijd, dat hij hier was, mij lastig gevallen. Nu eens vleiend, dan weer dreigend, trachtte hij mij te winnen. Steeds belaagde hij mij en eens is het hem gelukt mij in zijn armen te sluiten, maar ik heb mij losgeworsteld en ben ontkomen. Ik heb dit alles voor u geheim gehouden, totdat hij vertrokken was. Anders waren wellicht onheilen niet te vermijden geweest.”

„Snood is Mentuhotep,” riep Ptahmes uit, „maar ik zal hem tuchtigen, zoodra ik in de stad teruggekeerd zal zijn. Langer zal de herinnering aan de straf dan aan u zijn.”

„Beloof mij niets van dit alles te doen. Gij zoudt uzelf en mij in 't ongeluk storten; in ongenade zoudt gij vallen bij uw meester, die u thans bemint, en Mentu-

hotep zou herwaarts komen om zich op mij te wreken. Indien gij mij liefhebt, zult gij mijn verzoek inwilligen,” en snikkend wierp zij zich aan Ptahmes’ borst. Natuurlijk gaf hij toe; wie wederstaat de weenende vrouw?

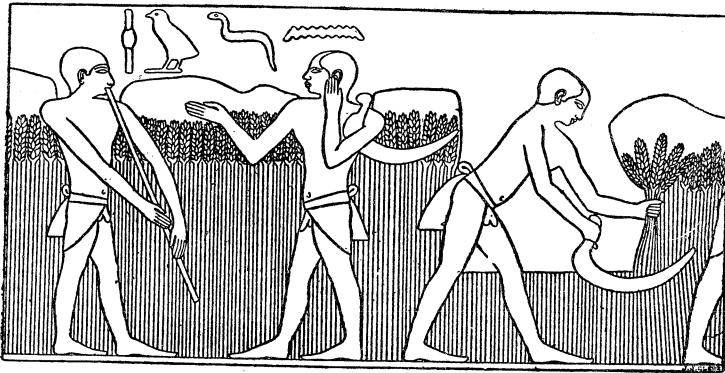
Eenige dagen later brachten dienaren het bericht dat de districtschrijver was aangekomen en de landlieden met het oogsten op de laaggelegen velden zouden beginnen.

Ptahmes haastte zich derwaarts en zag weldra de maaiers in lange rijen achter elkander aan den arbeid. Ter hoogte van de knie sneden zij met hun sikkels de aren door, welke zij in de linkerhand hielden, en legden die vervolgens op den grond. Op gelijke afstanden van elkander vingen zij aan, opdat niet de sikkel den voorman zou wonden, doch sommigen werkten vlugger en bereikten vóór de anderen de overzijde van den akker. Dan hoonden zij de tragen, uitroepend: „Kameraad, wie werkt terwijl hij praat? Ik ben het die arbeidt, hoewel hij spreekt. Wie is een vurige kerel, verlangend naar zijn dagtaak? Ik ben het! Wie is donker van vel, wie heeft vereelte handen? Gij weet, dat ik het ben!”

De begroeting tusschen Ptahmes en den districtschrijver was koel en vormelijk. Na de gebruikelijke plichtplegingen hadden zij elkander niets meer te zeggen, zoodat zij dankbaar waren in hun toezicht een reden tot zwijgen te vinden.

Niet ver van Ptahmes was een fluitspeler, die de maaiers door zijn liederen tot grooter ijver aanspoorde. Een zijner helpers gaf door handgeklap het rythme aan. Droevig waren de melodieën die het sterven van den graangod uitbeeldden. Tweemaal komt de dood, voordat

de menschen hun voedsel ontvangen. Eerst sterft de zaadkorrel in de donkere aarde en daarna de aar, die door het scherpe mes wordt afgesneden. Maar steeds komt ook weer het nieuwe leven uit den dood; Ptahmes beseft, dat zonder sterven geen opstanding tot een ander leven mogelijk was. Moest niet de zonnegod telkenmale in het westen sterven, opdat hij bij den berg des lichts tot een nieuw leven mocht verrijzen? Zouden

Maaiers ; links een fluitspeler

Nefrit en hij elkaar na den dood ontmoeten? Ptahmes' gedachten zwierven ver weg van de korenvelden, en de districtschrijver, dit bemerkende, gaf snel zijn dienaren opdracht een deel van het geogste naar een geheime bergplaats te brengen. Reeds waren veel ezels volgetast, toen Ptahmes uit zijn droom ontwaakte en den toeleg ontdekte. De uitvlucht van den schrijver, dat dit gedeelte van den oogst voor den landheer bestemd was, hoorde hij met een beminnelijken glimlach aan. Indachtig aan den raad der wijzen, dat men den op een misdrijf

betrapte niet openlijk aan de kaak moest stellen, wanneer hij een invloedrijk persoon is, hield Ptahmes zich alsof hij alles geloofde; hij gaf alleen opdracht het koren voorloopig op de akkers te laten. Zoo handelde hij naar de voorschriften van Ptah-hotep, die immers geschreven heeft: „De man, die zijn gedachten verbergt, staat goed aangeschreven. Hij wordt zijn eigen meester en beheerscht de zaken door zijn gedachten.”

Toen Ré in zijn avondboot de westelijke bergen naderde, waren de velden gemaaid. De in netten gebundelde aren laadden de landlieden op de ruggen der ezels, die onder luid geschreeuw door de drijvers werden voortgejaagd. Zooals in den krijg vaak de slagorde verbroken wordt, zoo rukten zich telkens ezels los, die den last niet wilden torsen, en galoppeerden langs den weg terug. Groot was dan de verwarring, daar vele dieren hen wilden volgen; de drijvers werden bijkans omvergeworpen en hadden groote moeite om de opstandigen tot kalmte te brengen. Ptahmes hoorde telkens uitroepen als: „Wat is dat voor een smerig beest, kameraad? Sla hem op z'n kop! 't is een lastig kreng, kameraad. Gebruik je stok. Prik hem van achteren!

„Wacht maar lastpak, een zwaren last zal ik op je rug pakken; zie, een berg ligt daar voor je klaar.”

Eindelijk waren alle bundels opgeladen en kon de stoet naar het dorp vertrekken. Maar een oogenblik moest men nog op den stat wachten. Met wijding wierpen de dienaren de eerstelingen en de laatste halmen in de op een slede geplaatste voorraadschuur. Vrouwen versierden den stat met bloemen en veeren en wonden er linnen banden om heen.

Een zestal sterke mannen trokken den stat op de

slede voort en alle aanwezigen bogen zich ter aarde, hulde aan den god betuigend, die bij den oogst gestorven was.

Met veel rumoer en verwarring volgden de ezels en hun drijvers. Soms zakte een bundel tot op den grond of struikelde een dier op het oneffen pad, maar ten langen leste bereikten allen toch het dorp, waar de vrouwen en kinderen reeds met ongeduld wachtten. Allen hielpen bij het ontladen der ezels; de netten werden geopend en de schoven op elkaar gelegd, totdat er gelegenheid zou zijn ze te dorschen.

Nauwkeurig telde en mat Ptahmes de stapels; de uitkomsten vergeleek hij met de door den schrijver verkregen cijfers. Zoo werd verduistering voorkomen.

Elken dag trok Ptahmes er op uit en zijn komst bracht vreugde onder de landlieden; hij was hun als de zon, die verwarming schenkt en als de nieuwe maan, naar wier verschijnen men smacht. Waarlijk, dit werd een goed jaar na de twee rampspoed brengende! Sebek loofden zij en den graangod prezen zij in hunne liederen; veel offers beloofden zij, indien der goden gunst zich ook verder over hen uitstreckte. De schrijver keek steeds norscher; zijn gelaatstrekken werden de rots gelijk, waarin de beken groeven hebben gekerfd, en hij zon op wraak, zoodra de vermaledijde spion weer naar zijn stad zou zijn teruggekeerd. Maar daarbij zou hij voorzichtig te werk moeten gaan. Zooals de vogels, zijn de geruchten; zij vliegen over het geheele land; gebaande wegen hebben zij niet noodig; neemt de wind hen mede?

Ptahmes voelde den haat, die als een demon hem belaagde. Somwijlen waande hij zich ziek en eerst in den avond, wanneer Nefrit aan zijn zijde zat en naar zijn

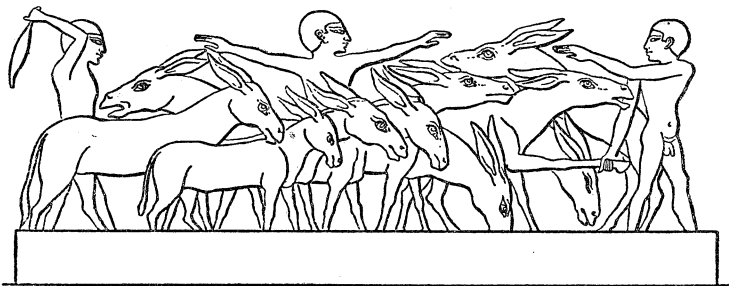
wedervaren luisterde, kwam hij tot rust. Dan zetten zij zich aan den oever van het meer en sloegen de oogen op tot de heuvels, waarachter Ré in zijn avondboot verdween. Donkerrood was de hemel boven de aardzwarte bergen; 't was alsof de zonnegod zich ten doode offerde en zijn bloed in den hemel wegvloeide. Donker van droefenis waren de bergen, die de zonneboot niet hadden kunnen tegenhouden en nu niet waardig gekeurd werden het godenbloed op te vangen.

Weemoed was als een waas tusschen de gelieven en de wereld; weldra zou de stonde van het afscheid aanbreken en daarmee het sterven van den eersten dag hunner liefde; hoe zou de tweede worden? Wonderlijk was het, dat de wereld in elk geval onveranderd doorging. Ptahmes wees Nefrit de tweelingbergen aan: „Zie, ons leven zal worden als dat der twee toppen aan de overzijde; uit één berg rijzen zij naast elkaar op en des daags zijn zij verheugd, elkander aanschouwend, maar als de nacht komt en de maan niet schijnt, vreezen zij met groote beving. Zij zien den ander niet en vragen zich af wat de nieuwe dag hun zal openbaren. Misschien is de andere top in het aardrijk verzwolgen of door de zon op zijn reis naar de onderwereld meegenomen. En elken ochtend is er nieuwe vreugde bij het aanschouwen van den broeder en de zuster. Hebt gij niet bespeurd, dat zij bij den zonsopgang rood worden van vreugde? — Wij wanen ons wijzer en twijfelen niet aan de onverzettelijkheid der bergtoppen, maar waarom zijn wij dan over eigen lot in zorg en angst? De goden zien ons en lachen.”

Nefrit zuchtte en zweeg; voor haar oogen grijsden demonen en geesten; het leven had haar tot dusver niet

geleerd, dat voorspoed en geluk bestendig zijn. En was haar eigen geest wel standvastig?

Toen alle velden geoogst en de stapels koren opgetast waren, tot blijdschap der dorpsbewoners, die zich een zoo rijken oogst niet meer konden herinneren, begon de vreugde van het dorschen. Van alle kanten naderden de landleieden met hun koeien en hun ezels; er was een drukte, als wanneer een feest in den tempel gevierd

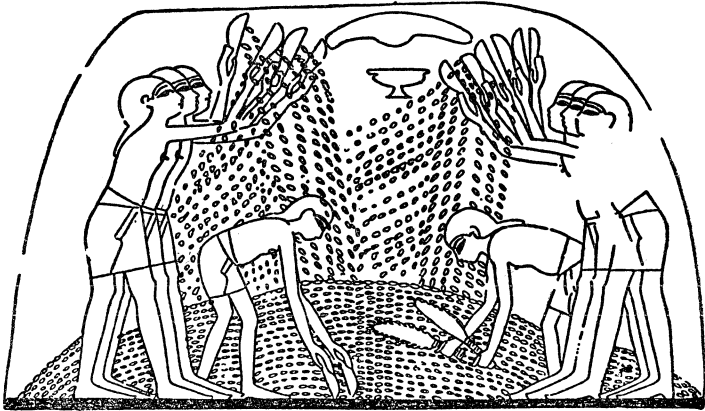

Ezels met hun drijvers

wordt. Veel handen droegen de aren van de stapels naar den dorschvloer, zoodat deze weldra met een dikke laag bedekt was. De ossendrijvers plaatsten hun beesten in een rij van het middelpunt tot aan den wand en dreven ze in de rondte. Moeizaam waadden de dieren tot kniehoogte door het koren, de korrels uit de halmen trappend. Telkens bukten zij om te eten, maar wie zou dat misgunnen? Hun, die arbeiden aan het voedsel der menschen, komt een deel er van toe. Op de ossen volgden de ezels, die met hun dunnere pooten de nog niet losgetrapte aren bewerkten. Zwaar was de taak der drijvers, die de buitenste dieren met groote snelheid deden

loopen en hen die in het midden stonden tegenhielden, maar zij waren zeer ervaren, zoodat Ptahmes hen prees.

Met de wan zuiverden later de vrouwen de korrels van het kaf en het vuil. De mannen stapelden onderwijl het stroo op; ditmaal moest het met groote zorgvuldigheid geschieden, immers tegen windvlagen bestand zijn. Zuiver was de vorm, gelijk gericht werden de kanten

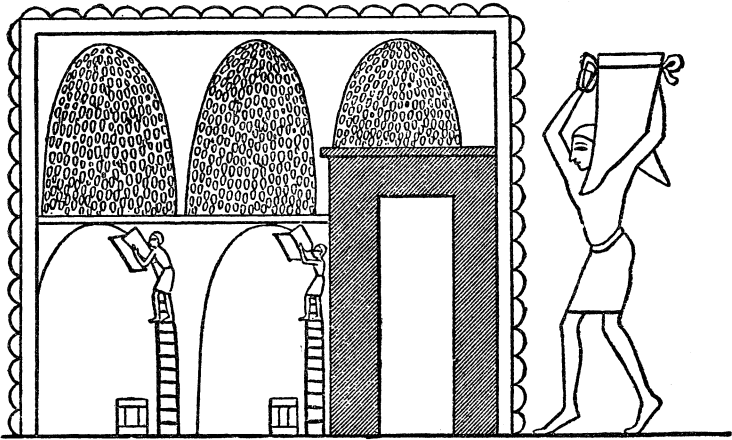
Het dorschen

en middenin plantten de landlieden stevige papyrus-halmen, wier pluimen feestelijk boven de bergen uitstaken.

Talrijke bergen stroo werden gebouwd en hoog waren de graanhoopen, zoodat allen met dankbaar gemoed op de haastig opgerichte altaren offerden. Gezegend was de arbeid geweest. De schrijver schonk schedeh-bier en palmwijn en ieder was blijde. Ptahmes en Nefrit, die het dorschen hadden gadeslagen, werden door de vroolijkheid meegesleept en deden zich eveneens aan de dranken tegoed, zoodat zij alles om zich

heen vergaten. De schrijver had op dit oogenblik gewacht; snel naderden zijn dienaren, die koren op de ruggen der ezels laadden en naar verborgen spelonken brachten.

Toen Ptahmes den volgenden dag de voorraden schatte, bemerkte hij dat niet alles meer aanwezig was. De landlieden murmureerden en waren toornig op den schrijver, die gestolen, en op Ptahmes, die geen toezicht

Het vullen der graanschuren

gehouden had. Maar bewijzen ontbraken, zoodat de diefstal ongestraft moest blijven. Ptahmes was beschaamd; zijn eerste opdracht had hij niet goed uitgevoerd; hoe zou hij voor het oog van zijn meester verschijnen?

Nefrit trachtte hem te troosten; zij had medelijden met hem, maar tegelijk voelde zij een lichte teleurstelling, omdat haar geliefde door een weinig bier en wijn van zijn werk was afgehouden. Als hij drank zoo slecht kon

verdragen, had hij nuchter moeten blijven; zoo kwam Ptahmes nooit ver in de wereld; de slechten toch waken iedere minuut.

Nefrit wenschte een man, die steeds meer in aanzien zou stijgen, zoodat zij de meest benijde vrouw in de gouw zou worden. Zou Ptahmes haar dat kunnen doen bereiken? . . . Antef die hem ongetwijfeld zeer goed gezind was, beschikte over grooten invloed; dit was nu reeds bij het proces gebleken: de gouvvorst had de ten uitvoerlegging van het vonnis opgeschort en Antef toegestaan van alle stukken kennis te nemen.

Anchere vereerde Ptahmes zeer, daar hij den eersten stoot tot de revisie gegeven had, en zou gaarne zien, dat Nefrit hem als echtgenoot kreeg. De dochter van een arme weduwe kon waarlijk niet te veel eischen. Zij prees den jongeling dan ook voortdurend, hetgeen natuurlijk op Nefrit een niet gewenschte uitwerking had.

Toen Ptahmes afscheid nam, was zij dan ook niet zoo bedroefd als hij. Maar in de volgende weken miste zij haar geliefde toch wel, wanneer zij door den eenzamen tuin liep en zich onder de sycomoren neervlijde. Bedwelmend waren zijn woorden geweest en zij verlangde er naar als de bezoeker van het bierhuis naar het schedehier of den wijn.

DE oogst was zoo groot geweest, dat de diefstal uit de opbrengstcijfers niet op te maken viel. Ptahmes zweeg er dan ook over en werd door Antef om zijn goede toezicht geprezen; dit maakte hem beschaamd, maar hij wilde vooruitkomen om spoedig te kunnen trouwen.

Boerinnen brengen voortbrengselen van den landbouw

Weldra liep hij weer in 't gewone leven mee; hij hielp nu vaak zijn meester bij het opstellen der rekeningen, die soms zeer ingewikkeld waren. De ingekomen zakken gerst en tarwe, de kruiken wijn en honig moesten nageteld en gewogen worden. Was men daarmee bezig, dan kwamen lieden met gevogelte en visschen. Hun loon moest Ptahmes berekenen en uitbetalen. Een

anderen dag kwamen personen met oliën en zalven, die de vrouwen in vervoering brachten. Dan moest Ptahmes ze tot kalmte brengen en langdurige onderhandelingen met de kooplieden aanknoopen. Hij vond dit vernederend, kon trouwens niet goed afdingen.

Meer belangstelling had hij voor landopmetingen en berekeningen van de oppervlakte. Hij vermenigvuldigde bij vierhoeken lengte met hoogte en nam bij driehoeken de helft daarvan. Het cirkeloppervlak vond hij aanvankelijk een niet te ontwarren raadsel, maar Antef leerde hem een zeer vernuftige wijze van berekenen: „Neem een negende van de middellijn weg en vermenigvuldig het overblijvende met zich zelf,”¹⁾ zoo onderwees hij hem.

De arbeid was den van Nefrit gescheiden Ptahmes, wat het weeklagen voor den rouwende is; 't geeft soelaas en houdt de gedachten bij de handelingen van het eigen lichaam.

Helaas kon hij zijn geliefde geen brieven schrijven; zij was nimmer in het huis der onderwijzing geweest en zou dus de hulp van den dorpschrijver moeten inroepen. Hoe zou Ptahmes ooit zijn diepste gedachten en wenschen kunnen neerschrijven, wetende, dat een derde ze zou moeten voorlezen! Toen hij voor een moeilijk werk een extra belooning ontvangen had, kocht hij echter een snoer van turkooizen en zond die door een vertrouwden boodschapper aan Nefrit. Zij was hiermede zeer verheugd; Ptahmes had haar nog niet vergeten en was blijkbaar niet in ongenade geraakt, daar hij

¹⁾ De op deze wijze verkregen uitkomst wijkt maar $\frac{1}{150}$ van de werkelijke waarde af: $(\frac{8}{9} \times 2r)^2 = \frac{256}{81} r^2 = 3,16 r^2$. —

in staat was zulk een schoon, kostbaar voorwerp te koopen.

Antef onderzocht de rechtzaak van Anchere zeer zorgvuldig en vond na naarstig speuren, dat een der getuigen, wier handteekeningen onder het door Jazet geproduceerde testament stonden, op den in de akte vermelden datum met een expeditie in het Sinaitisch schiereiland was. Het was een nieuw feit, dat tot herziening van het proces kon leiden. Onder overlegging der vereischte bewijsgronden diende Antef namens Anchere een daartoe strekkend verzoek bij den gouv-worst in. Hoewel het rekest hem niet aangenaam kon zijn — verloor de rechtspraak niet haar aanzien, wanneer vergissingen en fouten mogelijk bleken? — was de gouv-worst tegenover zijn opperschrijver en schatbewaarder wel verplicht het in te willigen.

In den voorhof van den tempel verzamelden zich op den aangewezen dag de priesters en ambtenaren met den gouv-worst, die als opperrechter de zitting zou leiden en tot teeken zijner waardigheid een beeld van de godin Maät aan een halsketting droeg. Alle aanwezigen rezen op, toen de rechters het plein betraden en achter de veertig wetsrollen plaats namen. Zooals ook de zeer moedigen vóór den slag angstig zijn en met beklemd hart aan het dreigend gevaar denken, maar in het strijdgewoel alle vrees vergeten, wijl hun gedachten de handelingen moeten leiden, zoo werd Anchere rustig, toen het proces begon en de opperrechter haar ondervroeg. Zij staarde op het beeldje van de godin der waarheid en voelde, dat deze haar ditmaal de overwinning zou schenken. Met kalme stem verdedigde zij haar stand-

punt; geen feit voegde zij aan de gebeurtenissen toe en niets liet zij onvermeld. Zeer uitvoerig was haar uiteenzetting, zoodat de rechters bijkans korzelig werden; waarlijk eene zoo breedvoerige bewijsvoering was tegenover hen, geleerde mannen, niet noodig; maar uit ervaring wisten zij, dat vrouwen meer woorden gebruiken dan mannen en zich niet bondig kunnen uitdrukken. Toch was Antef verstoord; zou Anchere de goede kansen bederven, die hij moeizaam uit den stapel akten vergaard had, zooals de mijnwerkers het goud en het malachiet uit de steenen halen? Maar tot zijn vreugde beging Jazet dezelfde fout; zooals de waterdruppels van de rivier bij de stroomversnellingen nu eens door de rotsen gestuit worden en dan weer met groote snelheid de andere druppels naajlen, zoo was de gang van Jazets woorden zeer onregelmatig. Soms wachtte zij geruimen tijd en dan weer kwamen de zinnen vlug achter elkaar, zoodat het aanhooren zeer vermoeiend was. Jazet verwarde zich telkens bij haar beoog; het is moeilijk onwaarheid te spreken, zonder met zichzelf in tegenspraak te komen, aangezien de wegen van den leugen vele zijn. Antef had zich vergist, zoo verklaarde zij, en zij begreep heel goed de oorzaak er van; immers toen ter tijde waren twee lieden van denzelfden naam in Schedet geweest; een was inderdaad op expeditie toen het testament gemaakt werd, maar de ander, een tempelwachter, was als getuige opgetreden.

Het was dan toch wel zonderling, zoo deed de opper-rechter opmerken, dat volgens het protocol van het eerste proces zij niet den tempelwachter, maar juist den afwezige als den getuige aangewezen had.

Dat was inderdaad het geval, moest Jazet toegeven,

maar zij had het toen zelf ook niet goed geweten.
„Leeft de tempelwachter nog?” vroeg de opper-
rechter.

„Neen, hij is eenige jaren geleden naar het land gegaan,
vanwaar niemand terugkomt.”

„Dat maakt de zaak niet gemakkelijker. Trad de
overledene vaak als getuige op?”

„Ik weet het niet; hoe zou ik het ook weten? Ik ben
maar een eenvoudige vrouw, die. . . .”

„Dan zal het gerechtshof zelf een onderzoek dien-
aangaande instellen.”

Antef boog zich ter aarde en vroeg verlof eenige
personen te doen hooren, die meer licht over den ge-
storven tempelwachter konden verspreiden. Het ge-
rechtshof gaf de vereischte toestemming en Ptahmes
leidde een zevental mannen binnen, die buiten elkaars
tegenwoordigheid werden gehoord. Zonder uitzonde-
ring getuigden zij, dat de bedoelde wachter geen hand-
teekening kon plaats en dan ook nooit als getuige was
opgetreden. Zij versterkten hun verklaring door er aan
toe te voegen, dat bij gebleken onjuistheid hun neus en
ooren afgesneden en zij naar Nubië verbannen mochten
worden.

De aanwezigen waren diep onder den indruk, toen
deze eensluidende verklaringen waren afgelegd. Waar-
lijk, de godin Maät deed de waarheid zegevieren!

Zooals het wild, in het dal opgejaagd, nu ter linker-
en dan ter rechterzijde vliedt, maar eindelijk zoo in het
nauw gedreven wordt, dat het geen uitweg meer vindt,
zoo verging het Jazet, die het schrikkelijk einde niet
meer kon ontwijken. Behesti's geest had haar geen
dienst bewezen door haar hebzucht te voeden en haar

tot strijd tegen Anchere op te zetten. Se-anch-en-ptah en zijn verwanten overwonnen Behesti en deden zijn booze raadslagen te niet.

Plechting was het oogenblik, waarop de opperrechter, sprekende in naam van Maät, de godin der waarheid, en van Thot, die de wetten aan Egypteland gegeven heeft, het vroeger uitgesproken vonnis herriep, Anchere den vrijen en ongestoorden eigendom van landerijen, huis en slaven teruggaf, en Jazet de hand en de ooren deed afkappen; met haar kind werd zij naar Nubië verbannen.

Dien avond was er een vreugdemaal ten huize van Antef; Anchere en Nefrit zaten mede aan en allen waren dankbaar aan den gastheer, die het proces tot een goed einde had weten te brengen. De boosheid zetelde alleen bij Mentuhotep, die wederom tevergeefs getracht had de wonderschoone maagd uit het landhuis aan het meer voor zich te winnen. Zij moest zich vereerd voelen, dat de eenige zoon van zulk een machtig heer naar haar dong. Beminde zij een ander? Hij zou er wel achter komen.

Na den maaltijd verspreidden de gasten zich; Mentuhotep dwaalde door den tuin en hoorde plots Ptahmes liefdeswoorden tot Nefrit fluisteren. Hij wist niet meer op welke plaats hij zich bevond; maar toen zijn gedachten tot het lichaam terugkeerden, werden zij door die der wraak vergezeld. Zooals de vogels vele dagen op de eieren broeden en zich niet laten verjagen, zoo broedden de wraakgedachten in Mentuhotep's hoofd en voor geen andere was meer plaats. Nefrit vertrok met hare moeder en nog was niets gebeurd. Maar de dreiging bleef als de zwerm sprinkhanen, die boven de akkers heen en weder vliegt.

Ptahmes was zich van niets bewust. Zoals de zon bij haren ondergang de geheele wereld te harer gedachtenis rood kleurt, zoo was voor den jongeling het huis van Antef, ja de geheele stad door Nefrit's bezoek in haar sfeer getrokken en door haar geest tot liefde gewijd. Wat deerde hem, dat Mentuhotep met norsch gelaat rondliep en hem meed? Hij wenschte evenmin zijn gezelschap en nam alleen om Antef's wil de uiterlijke beleefdheid in acht. Hun werk liep gelukkig steeds meer uit elkaar.

Nefrit voelde de dreiging des te sterker. Vrouwen zijn in vele opzichten de minderen van de mannen, maar bemerken soms dingen, die voor deze verborgen blijven. Toen echter dagen en maanden verliepen, zonder dat iets voorviel, nam haar gerustheid weder toe; de opgewektheid van haar moeder, die alle zorgen van zich weggenomen zag, werkte daartoe mede. Vele malen daags werd in het landhuis de lof van Ptahmes en Antef gezongen; die twee zouden het zeer ver brengen, verklaarde Anchere telkens, en Nefrit begon het van Ptahmes ook weer te gelooven. Zij prees zijn handigheid om de fout te verzwijgen; zonder list kwam men niet ver in de wereld.

Zooals het groene water soms dagen lang roerloos is en de schepen alle voor anker schijnen te liggen, maar plots een orkaan over de bergen van het roode land aanstormt en golven voortbrengt, aan heuvelen gelijk, zoodat de zeelieden de macht over hun schepen verliezen en zich reeds in het land van het westen wanen, zoo kwam een omkeer in het rustig voortgaande leven van Antef en hen, die hem na stonden.

De slaven, die de groote stad aan het meer bouwden, waren na Antef's vertrek aanvankelijk rustig gebleven, zoodat hij zich gelukkig prees toegeeflijkheid boven gestrengheid gesteld te hebben. Maar de ambtenaren, wier onwettige winsten ophielden, mokten en het leger, dat bij de beslechting van het geschil geen dienst had gedaan, voelde zich gekrenkt. En zoo geschiedde het dat geleidelijk de misbruiken weder binnenslopen en de tuchtigingen toenamen. De rantsoenen der slaven verminderden, maar de opzichters eischten steeds meer werk van hen. De woordvoerder der gevangenen was ver weg en woonde weder in zijn tenten aan den rand der woestijn. Hij waagde zich niet in Egypteland; niet ten tweede male zou een rechter hem met zooveel welwillendheid, ja met overdreven zachtheid behandelen.

De slaven bogen zich onder het zwaarder wordend juk; hoe zouden zij zich ook verweren? Gebogen liepen zij alsof zij begrepen, dat alleen in de onderwereld een beter leven hen wachtte. Wie zien uit naar den ochtendstond, wie heffen hun gelaat naar den oostelijken horizon, waar de roode gloed als een vreugdevuur de zon voorgaat? Zij die veel van den dag verwachten, wier geluk op deze aarde is.

Maar van de bergen daalden in den maanloozen nacht boodschappers naar het meer. Zij fluisterden enkele woorden tot een groep slaven, die zij even buiten het kamp aantroffen, en zooals in het nachtelijk duister de rimpels van het wateroppervlak de maanglansen naar de uiterste einden van het meer dragen, zoo brachten de luttele woorden der boodschappers het licht der hoop in alle slavenharten. Sindsdien richtten zij steeds hun blik omhoog; recht werden hun lichamen, alsof

ontbering en arbeid de ruggen niet konden buigen. Van de bergen zou de redding komen en hun toppen werden den slaven geliefd, immers symbool van weder-opstanding, van ontheven zijn aan aardse zorgen.

In de nachten zongen de slaven meer dan vroeger; hun liederen, barbaarsch van klank, vol van weemoed van verloren vrijheid, waren den Egyptischen soldaten en ambtenaren tot een kwelling, maar in het duister waagden zij zich niet te diep in het kampement. Trouwens, waar zij kwamen, zweeg de zang, maar verder werd hij overgenomen. 't Was als de vervolging van fladderende vogels, die nooit ver weg vliegen, maar wanneer men hen wil grijpen, reeds ontsnapt zijn. En al legden de ambtenaren den volgenden dag zwaarder dagtaak op, al ranselden de opzichters hun zweepen stuk, opgeheven bleven de gestalten der geknechten, want iederen dag voelden zij zich dichter bij de wraak, dichter bij de vrijheid. En 's nachts zongen zij weder, al moesten zij zich pijnigen om niet van vermoeidheid in slaap te vallen. Terwijl de lucht door hun liederen verscheurd werd, naderden vele smalle booten langs de met riet begroeide oevers; als zij bij het kamp kwamen, zwommen jonge slaven ze tegemoet, zooveel mogelijk onder water duikend. Terug kwamen zij, met wapenen beladen. Anderen hadden reeds geheime bergplaatsen gereed gemaakt; en zoo stapelden zich de wapenen op, terwijl het gezang de nijvere werkers als een beschuttende muur omringde.

Eindelijk kwam de leider zelf; hij bracht den slaven eenheid en zelfvertrouwen. Nu waren de barensweeën ten einde, nu openbaarde zich de glorie der onderdrukten. Overrompeld werden de overheerschers; het droeve

overschot trachtte tevergeefs naar Schedet te ontkomen; in hun overhaasting namen zij spijsz noch drank mede, zoodat allen omkwamen. Het duurde dan ook lang, voordat de mare tot het overig deel van Egypteland doordrong en de slaven hadden overvloed van tijd om zich in de bijkans voltooide stad te nestelen. De zwakke punten, die zij zelf natuurlijk goed kenden, versterkten zij; leeftocht roofden zij uit de dorpen in den omtrek, zoodat zij een beleg gerust konden afwachten.

Groot was de verslagenheid in Schedet, toen dorpeelingen uit het land der meren de droeve tijding boodschapten. Luid klaagden de vrouwen; somber waren de gelaatstrekken der mannen; velen vreesden een herhaling der omwenteling, waarvan Ipuwer een zoo aangrijpende schildering geeft. In het paleis van den gouvornst liepen ambtenaren af en aan; niemand was volkomen op de hoogte, allen verkondigden wijsheid, raad werd luidkeels aangeboden als visch op de markt, maar nuttig werk deed geen een; radeloosheid overheerschte het denken van velen; hun gedachten dwarrelden rond als door een havik nagezeten jonge vogels; geen plek vonden zij, waar zij veilig konden rusten en tot kalmte komen. Sommigen overwogen welke voordeelen zij uit deze gebeurtenis konden trekken. Wellicht vielen er in ongenade; daardoor kwamen dan plaatsen open; en zij drongen en vroegen en wrongen zich overal tusschen om de laatste tijdingen te vernemen en naar aanleiding daarvan hun plannen in te richten.

Anderen verheugden zich op den strijd en eischten wraak voor de beleedigende nederlaag. De gedachten sfeer van den strijdlustige is eenvoudig en recht van lijn;

geen aarzeling over den te volgen weg, daar oplossing van moeilijkheden alleen in den krijg gezocht wordt.

In de groote zaal van het paleis waren de hoogsten met den gouvorst bijeen; deze was zeer ontsteld, dat zulk een vreeselijke opstand in zijn gouw was uitgebroken; de schande was groot, en de een en veertig andere gouwen van Egypte zouden hoonlachen en hem bespotten. Lange jaren had hij al zijn krachten aan zijn provincie gegeven en de inwoners prezen zijn wijs beleid en zijn rechtvaardigheid. Met trots had hij in zijn graftombe doen schrijven: „Geen dochter van een burger werd door mij geweld aangedaan, geen weduwe viel ik lastig, geen landbouwer ontnam ik zijn akker, geen herder verdreef ik van voor mijn aangezicht, geen opzichter beroofde ik van zijn arbeiders. Armen noch hongerigen waren er tijdens mijn regeering. Toen de oogsten mislukten, deelde ik den behoefstigen uit; van het Noorden tot het Zuiden werd geen mensch gevonden, voor wien ik niet spijzen deed bereiden. Bij mijn uitdeelingen trok ik niet de grooten boven de kleinen voor, noch benadeelde ik de weduwe. Ik was dan ook zeer bemind en de liefde mijner onderdanen nam telken jare toe.”

Dit waren de woorden, die een kundig handwerksman in het voorportaal van de tombe had uitgebeiteld, en Sebek-hotep wist, dat later zijn Ka ze met blijdschap zou lezen. En dan zou de zoon zijner dochter offeranden brengen: bier, honig en graan, zoodat zijn geest verzadigd zou worden. Waarlijk, zijn kleinzoon zou reden tot dankbaarheid hebben, want de koning had de erfopvolging in de gouw bevestigd. Sebek-hotep kon dan ook met gerustheid het einde van zijn leven afwachten.

Wel werden de haren grijs en openbaarde zich iederen dag een nieuw gebrek van het lichaam, maar de rust des ouderdoms vertroostte. Het gezicht verminderde, de ooren raakten verstopt, de krachten namen af, het geheugen werd zwakker, reuk en smaak verdwenen, maar dankbaarheid zetelde in het hart; was Sebek-hotep niet een der aanzienlijksten in den lande? De Koning bewees hem eer; nimmer vond een zijner maatregelen afkeuring en na veel perioden van honderd-twintig jaren zou men zijn naam nog zegenen en hem prijzen als den gerechtvaardigde, die geliefd was bij goden en menschen.

Aldus waren zijn overpeinzingen de laatste jaren geweest; zou de opstand hem dit alles afnemen? Dat ware te vreeselijk. Waarom wilden de goden hem straffen? Welk kwaad had hij tegen hen bedreven? Of belaagde een booze demon hem? Steunend op zijn sterken staf, verhief hij zich met moeite van zijn zetel. Zijn blik ging langs de om hem geschaarde ambtenaren; hij kneep zijn oogen toe om ze te herkennen en bewoog zijn hoofd zacht op en neer. Eindelijk sprak hij: „Herwaarts heb ik u ontboden; in deze zaal heb ik u doen komen, waar wij vele malen reeds voor het welzijn van onze geliefde gouw vergaderd en beslissingen genomen hebben. Vele moeilijkheden van hongersnood en oorlogen zijn overwonnen, maar nimmer was de toestand ernstiger, nimmer de toekomst zwarter dan in dit oogenblik. Uwen raad kan ik ditmaal minder dan ooit ontberen. Het komt mij voor, dat wij in de eerste plaats de oorzaak van den opstand moeten trachten te doorgronden. Bij overstrooming zoeken wij naar een dijkbreuk, want wij weten dat het dichten de overstrooming

tot staan brengt. Bij een ziekte vragen wij den medicijnmeester, welke demon haar veroorzaakt heeft, opdat de goede spreuken ter verdrijving kunnen gezegd worden. Kennen wij de oorzaak van den opstand, dan vinden wij wellicht ook den weg om hem te bedwingen. Antef, gij zijt in de thans door rebellen bezette stad geweest en hebt toen het begin van een oproer onderdrukt. Naar hetgeen gij mij meedeeldet, hadden de slaven wel eenige aanleiding tot klachten, voorzoover men tenminste aanneemt dat onvrijen klagen mogen. Zouden zware arbeid en klein rantsoen ook thans tot een uitbarsting hebben geleid?"

„O machtige Sebek-hotep, bovenmate bedroeft mij de booze daad der slaven. Weinig had ik na mijn bezoek van eenige maanden geleden verwacht, dat zulks zou geschieden. Gewisselijk zullen de ambtenaren en de soldaten onrechtvaardig en wreed tegen hen opgetreden zijn, maar dit verontschuldigt de slaven niet. Waarom hebben zij mij niet op de hoogte gebracht? Ik ware op kondschap uitgegaan en had het ergste kunnen voorkomen: wellicht is het nog niet te laat.”

Met gefronste wenkbrauwen had de aanvoerder van het regiment „Sebek is onze hulp” naar de woorden van Antef geluisterd. Nauw zweeg deze, of hij sprong op en riep:

„Groot is uw moed, o Antef, dat gij na het droevige gevolg van uw verkeerde handelwijze deze niet alleen verdedigt, maar ook thans weder als oplossing aanbeveelt. Nogmaals: daar behoort moed toe! Is uw inbeelding zóó groot, dat gij eigen fouten niet kunt zien? Waarlijk, een ieder weet, dat zwakheid wel aanvankelijk kleine winst kan geven, maar de kiem der nederlaag

bergt. Verachtelijk is uw optreden geweest; met mij hebben duizenden zich geschaamd, dat landgenooten tegenover slaven vernederd zijn. Maar gij kwaamt terug, trotsch als de leeuw, die de woestijn beheerscht. Thans zien wij allen de gevolgen. O machtige Sebek-hotep, gij vraagt ons naar de oorzaak; zoek haar bij Antef; hem hebben wij dit alles te danken. Vraag den anderen aanwezigen hunne meening, en gij zult bevestiging van mijn woorden ontvangen."

De gouvvrst had met gebogen hoofd geluisterd; Antef was hem geliefd; maar meer nog beminde hij zichzelf, zijn kleinzoon en zijn ambt. Indien Antef onjuist gehandeld had. . . ., Sebek-hotep keek de rijen der aanzittenden langs. Op aller gezichten las hij instemming, en toen hij naar hun meening vroeg, riepen zij: „Bij Antef ligt de schuld."

Hoe verheugden zij zich op den aanstaanden val van den machtigen schatbewaarder. Vele malen hadden zij zich naar zijn wil moeten voegen, zich onder zijn juk gekromd, thans naderde de dag der vergelding. Schoon is het voor de kleinen den gevallene te verguizen; zoo verheugen zich de apen over den dood van den leeuw.

Vele schrijvers rekenden er al op in Antef's plaats te worden benoemd. Steeds zou de uitverkorene bij den gouvvrst in- en uitgaan, naar zijn raadgevingen zou Sebek-hotep luisteren en zijn kleinzoon het oor leenen. Vele schatten zouden hem toevloeien, macht en aanzien hem omringen; zijn graf zou in de onmiddellijke nabijheid van 's vorsten tombe gedolven worden. . . .

Maar zoo snel offerde de gouvvrst zijn trouwen dienaar niet op. Al was hij bevreesd voor 's Konings ongenade, zoo stond zijn rechtvaardigheidsgevoel hem

toch niet toe na een dergelijke uitspraak der vergadering Antef te ontslaan. Uit ervaring begreep hij, dat afgunst en haat vaak het oordeel bepalen en dat achteraf bezien het gemakkelijk is te weten, hoe men had moeten handelen. Hij vergenoegde zich er dus mee tot Antef te zeggen: „Gij hebt de uitspraak gehoord; in het midden latende of u schuld treft, mogen wij aannemen, dat wij naar aller meening thans gestreng moeten optreden. Persoonlijk ben ik ook tot deze slotsom gekomen, zoodat ik den leider van het regiment „Sebek is onze hulp” opdraag de strijdbare mannen te doen bijeen roepen. Voorts zal ik den vorsten der aangrenzende gouwen verzoeken een deel hunner troepen te mijner beschikking te stellen. Het kan hun niet onverschillig zijn, dat een opstand nabij hun landen woedt. Verder zal ik geen stap doen, zonder de beslissing des Konings — Hem zij leven, gezondheid en voorspoed — te vragen. Moge Sebek ons genadig zijn en zwaarder rampen van ons afwenden. Op mijn leeftijd is het moeilijker de slagen van het lot te dragen: jongeren hebben veerkracht en richten zich op gelijk het papyrus-riet, dat onder het gewicht van een voortsluipenden ichneumon tot den waterspiegel neergedrukt is.

„Gaat thans allen aan uwen arbeid, die tot heil van onze gouw en ter bescherming van de beide rijken moge strekken.”

Met de hand den buigenden ambtenaren en officieren ten afscheid wuivend, stond hij moeizaam uit zijn zwaren zetel op. „Ach,” zoo klaagde hij tegen den zoon zijner dochter, „het is droevig niet meer de krachten te bezitten, die voor den krijg onmisbaar zijn. Hoe schoon was het in vroeger jaren, toen ik met Koning Amen-em-

hat tegen de ellendige Nubiërs optrok; veel vijanden velde ik met eigen hand; tientallen handen van gevallen legde ik voor den Koning neer; mijn belooning was dan ook groot. De Majesteit van den Koning der beide Rijken schonk mij tweemaal den gouden keten, vele slavinnen, schoon van aangezicht en sierlijk van bouw, en honderden aroeren vruchtbaar land. Later bevestigde hij mij in het ambt, dat mijn vader en de vader van mijn vader met eere bekleed hebben. Steeds heb ik Amen-em-hat en later Sesostris trouw gediend. Dezen stoel, die mij zoeven droeg, deed ik vervaardigen, toen ik aan de zijde van Amen-em-hat tegen de Retennu gestreden had. Zie, tusschen de pooten zijn kunstiglijk beelden van gevangen vijanden uitgesneden. Zoo torsen zij mij reeds vele jaren. Moge ik weldra een rustbank kunnen doen vervaardigen ter herinnering aan onze overwinning op de ellendige slaven bij het meer. En zie eens dezen staf. . . .”

Reeds lang had de kleinzoon ongeduldig geluisterd; bij ondervinding wist hij dat de gedachten zijns grootvaders gaarne in het verre verleden verwijlden; dat boezemde hem juist bitter weinig belang in; de toekomst opende hem wijde vergezichten en boeide dus al zijn denken. De mensch wenscht niet te schouwen waar de grenzen van zijn geboorte of sterven nabij zijn.

„Vergun mij,” zoo sprak de kleinzoon, „u hier achter telaten. In het regiment „Sebekis onze hulp” heb ik dienst genomen. Men zal mij missen, nu de soldaten bezig zijn zich marschvaardig te maken. Ik zie dat Mentuhotep, de zoon van Antef, mij uit de verte wenkt. Ook hij zal tegen de slaven optrekken. Weldra zullen wij als overwinnaars terugkomen en dan zal de Koning ons gouden

ketenen om den hals hangen en slavinnen schenken. Waarlijk, gij zult trotsch op uwen afstammeling zijn, wanneer gij de menschen hoort zeggen: zie daar nadert de kleinzoon van den gouvvorst; treffelijk was zijn moed; hem ziende, denken wij aan de wijze waarop Sebek-hotep streed.”

„O, mijn geliefde kleinzoon, geenszins wil ik u weerhouden. Zooals eens ik, zult gij thans strijden; mogen mijn gedachten, die u op uwen tocht steeds zullen vergezellen, tot een pijlen afwerend schild zijn. Sebek zal ik dagelijks offeranden brengen, opdat hij u beware en veilig in deze zijne stad terugbrengt. Ga thans, zoek uw wapenen en stel u onder de leiding van den legeraanvoerder.”

Opgeruimd snelde de jongeling heen. Sebek-hotep zonk in zijn zetel neer; hij voelde zich zeer oud.

DE werving der soldaten geschiedde niet zonder gemor; was de zaaitijd niet nabij? Maar toen de lijfwacht des Konings — Hem zij leven, gezondheid en voorspoed — de gouw binnen gerukt was, week de tegenstand ras. Vol bewondering zagen de bewoners van stad en land tot de koninklijke soldaten op; krijgshaftig was hun houding, welverzorgd hun uitrusting. Nu deze lieden meestreden, zou de overwinning ongetwijfeld snel bevochten worden; eervol zou het zijn aan hun zijde te strijden. Verluidde niet ook, dat de Majesteit van den Koning zelve uit Hare residentie Itht-Taui naar het meer zou optrekken? De stralen van den goddelijken Horus zouden de harten zijner onderdanen sterk maken tot den strijd en de ellendige slaven verdelgen.

Antef regelde de voorziening van de levensmiddelen; gelukkig was de laatste oogst ruim geweest, zoodat de graanschuren volgetast waren; desgelijks was in jaren niet gezien. Honderden met koren beladen ezels zouden het leger op zijn moeizamen tocht vergezellen; uit alle deelen der gouw moest Antef ze dus verzamelen. Maar

nog nooit was het hem zoo zwaar gevallen zich te doen gehoorzamen; het was geen openlijke onwil maar stille tegenwerking; men had blijkbaar vernomen, wat in de vergadering ten paleize was voorgevallen, en wilde den ambtenaar, wiens val men zag aankomen, niet meer onderdanig zijn; de opvolger kon er den ongehoorzamen slechts dank voor weten!

De aanvoerder van het leger beklagde zich bij den gouvvrst over den tragen gang der werkzaamheden: Waarlijk, Antef werd oud, en de machtige gouvvrst zou wijs doen hem door een jongere te vervangen, wilde hij zich 's Konings ongenade niet op den hals halen.

Nog steeds weifelde Sebek-hotep; hij zag er tegen op een nieuwen schatbewaarder dagelijks om zich heen te zien; ouden van dagen en kinderen beminnen veranderingen in hun omgeving niet. Hij koos dus den middenweg, die den zwakken en weifelmoedigen immer 't meest behaagt, en onthief Antef van de levensmiddelenvoorziening onder het voorwendsel, dat zijn overige werkzaamheden hem al te zeer in beslag namen.

Antef verbergde de wonde van zijn hart onder zijn trots, maar zijn zoon uitte zijn toorn in heftige bewoordingen; hij bemerkte maar al te goed, hoe de soldaten hem nawezen en uitlachten en hoe de legeraanvoerder hem op den achtergrond hield; de zoon deelt met den vader eer en schande. Wanneer 's avonds de officieren zich om de vuren verzamelden, liep hij in het duister heen en weer, en in de nachten lag hij vele uren wakker; zijn afgetobde geest zocht een oplossing, maar tevergeefs.

Toen het leger bij het meer was gekomen, verscheen de Majesteit van Sesostris in zijn midden. Allen bogen zich ter aarde, toen de goddelijke Horus, de zoon van Ré, door twaalf stoere lieden gedragen, naderde; zij begrepen, dat thans de overwinning nabij was, en juichten ter eere van Hem, die de kronen der beide rijken draagt en alle vijanden verslagen heeft.

In den avond hield de Koning met zijn officieren krijgstraad; de kleinzoon van Sebek-hotep en de zoon van Antef, die zich op den achtergrond hielden — de Koning had zijn wenkbrauwen gefronst, toen hem hunne namen genoemd werden — bewonderden de wijsheid van Zijne Majesteit, die door Thot ingegeven woorden sprak. Waren de gouvvorst en zijn schrijver nog in de gunst van den Koning, dan zouden de kleinzoon en de zoon nu wellicht in het gevolg van Zijne Majesteit worden opgenomen. . . . ; zij begonnen den grootvader en den vader te haten.

Toen de krijgstraad was afgelopen, verlangde de Majesteit van Sesostris Egyptischen kolobi-wijn, maar de hovelingen zeiden: „O groote Heer, deze wijn is zeer koppig.”

De Koning antwoordde en sprak: „Belet niet datgene, wat ik u opdraag.”

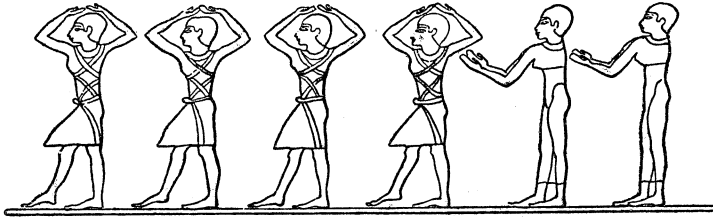
Zij zeiden: „O, groote Heer, indien het de wensch van Zijne Majesteit is, zoo geschiede aldus!”

De Koning at met de aanvoerders van het leger en geen wijn beroerde de lippen der aanzittenden behalve de Egyptische kolobi-wijn. De Majesteit van Sesostris dronk veel, aangezien zij den kolobi-wijn zeer beminde.

„Waarlijk,” zoo sprak de Koning, „hier zittende, zouden wij bijkans vergeten, dat een ernstige reden ons

bijeengebracht heeft. Het eenige, wat ons ontbreekt, zijn schoone vrouwen, die door zang en dans ons alle zorgen zouden doen vergeten. Maar in deze streek is een schoone maagd even zeldzaam als het water bij den Sinai. Wie mij zulk eene bracht, zou niet zonder de gunst des Konings blijven.”

Zooals ten dage der groote feesten het woord van den opperpriester de deuren doet opengaan en aan het beeld van den god het onvolprezen zonlicht schenkt, zoo brachten 's Konings woorden den glans der hoop in Mentuhotep's geest. Niet vele uren van de legerplaats

Dansende vrouwen

lag het huis, waar Nefrit en haar moeder woonden; hij zou de maagd ontvoeren en den Koning toonen; dan zou hij de genade van Zijne Majesteit deelachtig worden en snel in roem en aanzien stijgen; . . . en zoet zou de wraak op Ptahmes zijn.

Hij wenkte den kleinzoon van Sebek-hotep; ongemerkt verlieten beiden de tent aan de achterzijde; wonderlijk stil was het buiten; de soldaten, vermoeid door de lange marschen, sliepen naast hun schilden en bogen. Rimpelloos wachtte het meer op de stralen van de maan, die reeds de toppen der bergen bereikt hadden en snel als de zwervende geesten langs de hellingen daalden.

Het meer wachtte geduldig — het water is er van den beginne tot in eeuwigheid — en toen de stralen het bereikten, drongen ze in zijn diepten door; de maan is de minnaar van het kille meer en zijn koudbloedige visschen.

De koele nacht was den verhitte jongelieden tot vreugde; Mentuhotep bracht zijn vriend op de hoogte van zijn plannen en vond hem terstond tot medewerking bereid. Zij droegen een soldaat op een twintigtal dragers te wekken, opdat zij in draagstoelen den tocht konden volbrengen en Nefrit op dezelfde wijze meenemen.

Weldra vertrokken zij; de weg was breed, zoodat de dragers van twee stoelen naast elkaar gingen loopen en de jongelieden hun plannen verder konden uitwerken. De eerezucht scherpte hun geest, zoodat zij moeilijkheden met de helderheid zagen, die den dampspeler de overwinning doet behalen. Niet dan in het uiterste geval zouden zij geweld toepassen; het beste zou zijn de moeder voor het plan te winnen; dan volgde het andere van zelf. Overigens moest veel aan het toeval overgelaten worden.

Tegen zonsopgang bereikten zij het huis. Mentuhotep beval den dragers op eenigen afstand te blijven en sloop met den kleinzoon van den gouwvorst voorzichtig tot bij den vijver. Weldra verscheen Nefrit, de waterkruik bevallig op haar hoofd torsend. De jongelieden, haar ziende, wisten niet meer op welke plaats zij zich bevonden; toen zij weder tot bezinning kwamen, fluisterde de kleinzoon van Sebek-hotep tot zijn vriend: „Waarlijk, gij zeidet mij niet te veel; deze maagd overtreft alle vrouwen van de beide rijken in schoonheid;

gelukkig de man, die haar in zijn armen sluiten mag. Ongetwijfeld zal zij genade vinden in de oogen van Zijne Majesteit en wij zullen geëerd worden aan het hof van den Koning.”

Mentuhotep hoorde deze woorden met vreugde, maar evenals bij een klip twee stroomingen tegen elkaar botsen, zoo strede in zijn hart eerzucht en hartstocht, zoodat hij heen en weder geslingerd werd en zeer onrustig was.

Toen het meisje naar de stallen gegaan was om het vee te verzorgen, liepen de jongelieden snel naar het huis, waar zij de moeder een geheim onderhoud vroegen; zij hadden haar iets zeer belangrijks mee te deelen.

Mentuhotep, het woord voerende, sprak aldus: „O zeer geëerde Anchere, moge Sebek u genadig zijn en Thot u wijsheid schenken. Immers, dit is een beslissende ure voor u en uw dochter. Moge uw oordeel in overeenstemming zijn met de wil der goden.

„Het is u wellicht niet onbekend, dat de Majesteit van Sesostris — Hem zij leven, gezondheid en voorspoed — niet ver van deze plaats verwijlt. De goddelijke Horus voert zelf zijn legers ten strijde tegen de ellendige slaven, die de nieuwe stad ingenomen hebben. Moge Hij hen verdelgen, zooals de zonnegod de slang Aäpep verplettert. Talloos zijn de werkzaamheden van den Koning en drukkend zijne beslommeringen; waarlijk de uren der verpoozing zijn zeldzaam als het edele metaal in de mijnen. En welke ontspanning wacht Zijne Majesteit na den inspannenden arbeid? In deze streek zijn de geneugten verre te zoeken; de meegevoerde wijn lescht den dorst, maar de afgetobde geest zoekt andere aflei-

ding. Waren er slechts vrouwen, die bij vroolijke muziek en het rhytmisch klappen der handen sierlijk dansten of schoone liederen zongen!

„Geëerde Anchere, in aanzien bij allen, die u kennen! Mijn vriend, de kleinzoon van den machtigen Sebek-hotep, vorst van deze gouw, is met mij hierheen gekomen om u van het voorgaande op de hoogte te brengen en u voor te stellen Nefrit voor het aanzicht van den Koning te doen verschijnen. Waarlijk, uwe dochter is zoo schoon en bevallig, dat zij ongetwijfeld genade zal vinden in de oogen van Zijne Majesteit. Bedenk welk een schoone toekomst dan voor haar zal zijn weggelegd!”

De man, die na lange jaren de gevangenis verlaat, is aanvankelijk verblind; hij ziet alleen het licht; dat is hem genoeg, maar langzamerhand onderscheidt hij voorwerpen; de wereld herneemt weer haar gewone gedaante en toont ook de schaduwen.

Zoo ging het Anchere. De glans van den goddelijken Horus, den zoon van Ré, had haar geest gezien; al het andere was verdwenen en zij wist niet op welke plaats zij zich bevond. Lang zat zij onbeweeglijk met gesloten oogen op haar rustbank, totdat de gedaanten van Nefrit en Ptahmes zich openbaarden. Met een schok richtte zij zich op.

„O edele zonen van geprezenen; schoon is uw bedoeling en schitterend als de glans van den goddelijken Horus uw voorstel; mijn dankbaarheid zal met den dood niet ophouden, maar helaas, het is niet mogelijk. Ik heb Nefrit als huisvrouw aan Ptahmes beloofd; de liefde bindt deze twee reeds vele maanden.”

Mentuhotep hernam: „Vereerde moeder van Nefrit;

wij prijzen uw trouw aan het eens gegeven woord, al betreuren wij, dat een zoo schoone maagd niet de vrouw van een aanzienlijke wordt. Waarlijk, al te goedkoop zijt gij met uw dochter geweest en Ptahmes heeft misbruik van uwe zwakheid gemaakt. Is het gewoonte, dat een jongeling naar een vrouw dingt, vóórdat hij zeker is van zijne toekomst?"

„Wacht hem dan niet een schitterende loopbaan? Uw edele vader Antef heeft mij vele malen zijn lof gezongen. Met zijn hulp zal het Ptahmes toch niet zwaar vallen spoedig schrijver in een district te worden, en welke vergezichten openen zich dan niet voor hem! Zijn kunde en rechtschapenheid zullen den weg voor hem effenen.”

„Het doet mij leed, dat ik uwe hoop den bodem moet inslaan; veel is gebeurd, sedert gij in Schedet waart: mijn vader Antef is in ongenade bij Koning en gouvornst; Ptahmes is hem trouw gebleven maar behoeft dan ook niet meer op eene benoeming te rekenen. Hij mist trouwens naar veler meening de eigenschappen, die een schrijver kenmerken: kennis is nuttig, maar een sterk karakter onmisbaar. En dat ontbeert mijn vriend en medeleerling.”

„Na in het verblindende licht gestaard te hebben, word ik thans in maanloozen nacht uitgestooten. Droevig is het lot der weduwe, die nergens raadsliden vindt.”

„Gij moogt u van uwe belofte ontslagen achten; ik heb Ptahmes tot mijn vader hooren zeggen, dat hij wel begreep voorloopig geen vrouw de meesteres van zijn huis te kunnen noemen. Voor uw dochter is dus thans de poort, die naar roem en aanzien leidt, wijd geopend.

Binnen een luttel aantal maanden zullen alle vrouwen van Egypteland haar gelukkig prijzen.”

„Maar zal Nefrit bereid zijn Ptahmes op te geven?”

„Zal Nefrit hare moeder iets durven weigeren? En zal zij niet door den glans van Zijne Majesteit verblind worden? Wij laten het vol vertrouwen aan u over Nefrit tot haar eervolle taak voor te bereiden: Wanneer de zonnegod uit zijn ochtend- in zijn avondboot is overgestapt, zullen wij ons weder hier bevinden; buiten onze draagstoelen zullen nog twee aanwezig zijn, die u en uw dochter naar de legerplaats zullen voeren.”

Na aldus een inslag van leugens door zijn mededeelingen gegeven te hebben, verliet Mentuhotep, door zijn vriend vergezeld, welgemoed de woning der weduwe.

Anchere, de ijdelheid harer dochter kennende, legde tegenover haar den nadruk op de geringe toekomst-kansen van Ptahmes; hij zou al heel dankbaar moeten zijn, wanneer hij na vele jaren een ondergeschikte betrekking zou hebben gekregen. Wilde Nefrit de mooiste jaren harer jeugd op hem wachten en haar schoonheid in eenzaamheid zien vergaan? Het turkooizen halssnoer zou haar eenige sieraad blijven, ja wellicht later verkocht moeten worden om in dringende levensbehoeften te voorzien.

Zoo sprak de moeder en de dochter luisterde met neergeslagen oogen. Zij haatte armoede en sidderde bij de gedachte haar heele leven ontbering te moeten lijden; de afgeloopen jaren had zij er genoeg van gemerkt. Nefrit had medelijden met Ptahmes, maar gevoelde tevens minachting voor haar vriend, die uit goedheid zich op den achtergrond liet dringen. Zij wilde haar

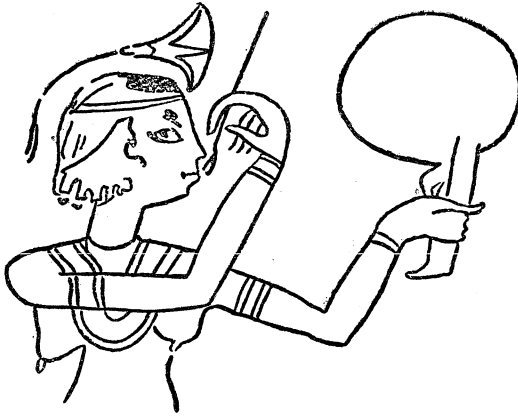
man vreezen, in angstig beven tot hem opzien. Maar wie zou haar tot vrouw nemen? De nieuwe manen volgden elkander op en zij was reeds zoo lang huwbaar.

„Staat mij dan een andere weg open?” riep zij eindelijk uit.

En toen ontvouwde haar moeder het plan van Mentu-hotep. De dochter was het of zij in Poent verplaatst werd, het goddelijke land, waar de geur van myrrhe bedwelmt, wierook wijding geeft, het gele goud geluk belooft en dwergen den dans der demonen dansen. Toen zij tot bezinning kwam, glansden haar oogen als de bedauwde bloem. Oprijzend juichte zij: „Het geluk wacht mij, moeder; ik voel, dat ik in de oogen van Zijne Majesteit genade zal vinden. Laat ons alles voor de reis gereed maken.”

Snel liep zij naar de kist, die haar toiletartikelen bevatte. Zorgvuldig zocht zij alles bij elkaar, wat haar tot nut kon zijn. Het eerst haalde zij de oogenzalf te voorschijn; die voor dagelijksch gebruik bewaarde ze in een fleschje van obsidiaan, dat den vroolijken god Bes voorstelde en tot opschrift had: „Goede zalf iederen dag: moge Bes eeuwig leven schenken.” Voor feesten behandelde Nefrit haar oogen met een zalf, die haar moeder volgens een zeer oud recept onder het opzeggen van geheime tooverspreuken bereidde. Liefde wekten oogen, wier glans door deze zalf verhoogd werd. Was niet reeds Ptahmes daardoor betooverd? Waarlijk, groot was de macht der tooverspreuken! Het kostbare mengsel werd in een tube van ivoor bewaard, die haar vader indertijd voor haar uit Memphis meegebracht had: een lange, teere lotusstengel, wiens bloem als afsluiting diende. Bij het inpakken streelde Nefrit het

ivoren fleschje met liefkoozend gebaar; aan dierbare dooden bewaart men zoo gaarne de herinnering in verband met een bepaalde daad, en Nefrit zag haar vader steeds voor zich op het oogenblik, dat hij haar in zijn draagstoel tilde en het teere ivoren voorwerp uit zijn reiskist haalde; hij had haar toen de hiëroglphenreeks voorgelezen en vol bewondering had zij naar hem ge-

Caricatuur van een vrouw, die haar lippen verft

luisterd; bestond er een liever, knapper vader in Egypteland?

Anchere moest haar dochter uit heur overpeinzingen wekken; Mentuhotep was teruggekomen en drong er op aan te vertrekken. Haastig werden haarspelden, kammen, spiegels, roode zalf en hinnah ingepakt. Juweelen bezat Nefrit vrijwel niet; toen Anchere het turkooizen hals-snoer opnam, dat Ptahmes haar geschonken had, bloosde het meisje, maar zij weerhield haar moeder niet.

Toen zij vertrokken, ritselde het loover der sycomore, doch Nefrit's ooren luisterden naar andere dingen; Mentuhotep beloofde den dragers kruiken bier, indien zij vlug liepen; met snellen tred brachten zij de reizigers langs smalle paden naar de legerplaats. Daar aangekomen, deed Mentuhotep de tent, die hij met den zoon van den gouwvorst deelde, voor de twee vrouwen inrichten; zij zouden zelf wel een onderdak bij andere officieren vinden.

Zeer zorgvuldig zalfde Ancherê haar dochter; met welriekende olie wreef zij de ledematen, wier glans den Koning zou betooveren. Het haar wiesch zij met kyphiolie, die uit myrrhe, wierook, brem, bokkehoorn en eenige uitheemsche planten was bereid; bedwelming gaven de fraai gevlochten haren der maagd. Hinnah bracht het avondrood op de nagels en een rood poeder kleurde de lippen karmozijn. Voorzichtig teekende Anchere de lijnen onder de oogen met tot poeder gewreven malachiet, de wenkbrauwen en oogleden met het zwarte mesdjemant, dat uit loodglans wordt bereid.

Terwijl de moeder ijverig arbeidde, bezag de dochter zich gestaag in den spiegel; onrustig klopte haar hart en heur boezem hijgde; hing haar toekomst niet van de komende ure af? Maar de spiegel troostte haar.

Toen het lichaam gereed gemaakt was, omhulde Nefrit het met een diaphaan gewaad. Een kam van malachiet hield een in de haren gevlochten lotusbloem vast en de ketting van turkooizen was het eenige sieraad.

Zuchtend zei Nefrit: „Een armoedigen indruk zal ik maken, nu ik geen andere juweelen draag dan dezen eenvoudigen ketting,” maar haar moeder lachte: „De oude vrouw wordt met sieraden getroost; het lichaam der

maagd is den man meer dan edelgesteenten en zuiver goud.”

Toen de zon was ondergegaan en de Majesteit van Sesostris zich temidden der hovelingen verveelde, deelde de Bewaker van het Diadeem, die door Mentuhotep ingelicht was, den Koning mede, dat een maagd hem wellicht met haar gezang verstrooiing zou kunnen brengen. Genadig gaf de goddelijke Horus toestemming de jonge vrouw in de groote tent te leiden en verheugd bracht Mentuhotep haar voor het aangezicht des Konings.

Nefrit wierp zich ter aarde en kuste het stof; zij wist niet waar zij zich bevond, maar kwam geleidelijk tot bezinning. Toen zij opkeek, las zij bewondering in de oogen van den Koning en de hem omringende hovelingen; zij werd kalm, nam de luit ter hand en zong het vroolijke lied van de sycomore, dat zij vroeger zoo vaak Ptahmes had doen hooren. Zij waande zich in haar tuin bij den vijver en ging ongemerkt op andere liederen over.

Vele zangeressen had de Koning gehoord, maar geene had hem zoo geboeid als deze, die stem en gestalte eener godin bezat. „Waarlijk,” zoo sprak hij tot den Bewaker van het Diadeem, „nimmer had ik durven hopen, dat in deze streek zich zulk een schoone zangeres bevond. Desgelijks heb ik nimmer aanschouwd. Waar hebt gij haar gevonden?”

„Goddelijke Zoon van Re, wat uwen mond uitgaat, is den woorden van Thot gelijk; Uwe tong is als die der weegschaal. Uw lof verheft den sterveling tot den hemel. Verheugd is mijn hart, nu Uwe Majesteit in den

zang dezer vrouw verstrooïng vindt. Zij werd mij zoo-even door den kleinzoon van Sebek-hotep en den zoon van Antef gebracht, die haar heden uit haar huis aan het meer herwaartsgevoerd hebben.”

„De euveldaad der vaders wordt door de zonen goed-gemaakt. Ik zal hen onder mijn hovelingen opnemen. Thans kome de zangeres herwaarts.”

De Bewaker van het Diadeem deed, gelijk hem bevolen was; bevende naderde Nefrit tot den troon van den goddelijken Horus.

„Schoon was uw zang en schoon is uwe gestalte; Chnum heeft uw lichaam gevormd. Voortaan zult gij mij 's avonds door uw zang verstrooien en 's morgens met het lied des vredes wekken. Gij hebt genade in mijn oogen gevonden.”

Aldus sprak Zijne Majesteit en de woorden werden Nefrit tot een snoer van edele steenen, die het oog verblinden en het hart vreugde schenken. Als een reis in de boot van Ré zou haar leven verder zijn; het licht van den goddelijken Horus zou haar bestralen en alle vrouwen van Egypteland zouden haar gelukkig prijzen. Had haar vader dit mogen beleven! Zoo peinsde zij, toen de Bewaker van het Diadeem haar naar de achterzijde van 's Konings tent voerde. Hier wachtte zij haar Heer zooals het rimpellooze water den eersten ademtocht van den wind.

De hovelingen bleven nog lang bijeen, schedeh-bier en kolobi-wijn drinkend. Mentuhotep en de zoon van den gouvorst ontvingen eereplaatsen en huldebetoon. De Bewaker van het Diadeem besprak met den legeraanvoerder de gebeurtenissen van den dag; beiden

waren verheugd, dat de Koning zich niet meer zou vervelen. „Indien deze Nefrit de kunst verstaat den Koning blijvend te boeien, zal haar invloed in het paleis zeer groot worden,” meende de Bewaker van het Diadeem. „Wij moeten zorg dragen op goeden voet met haar te komen. Wie weet of de Koning haar niet over eenige jaren aan een der aanzienlijksten zal uithuwelijken. Welk een macht geeft toch een schoon, welgevormd lichaam.”

Opgewekt trok de Koning den volgenden ochtend aan het hoofd van het leger verder. Nog klonk hem de stem van Nefrit in de ooren, die, begeleid door de luit, hem met het lied des vredes gewekt had:

Ontwaak in vrede, o Koning,

Ontwaak in vrede, o heer der beide rijken.

Ontwaak in vrede, o heer van het groote huis.

Ontwaak in vrede, o heer, machtig in den strijd.

Ontwaak in vrede, gij die de legers ter over-
winning voert.

Verheugd waren ook de soldaten; de Koning reed aan het hoofd en tegen den avond zouden zij de wallen der stad bereiken, waar de ellendige slaven zich hadden verschanst. Verdelen zouden zij hen, zooals de zonnegod de slang Aäpep vernietigt. En dan zou rijke buit hun ten deel vallen: slaven en slavinnen zou de Koning onder hen uitdeelen. Mopperend en klagend hadden zij aan den oproep van den gouvvrorst gehoor gegeven, maar thans waren zij met hun lot tevreden.

Op eenigen afstand van den stadsmuur sloegen de soldaten de legerplaats op, wier zijden zij met hun schilden versterkten. In het midden verrees de groote

tent des Konings en daaromheen werden de tenten der officieren opgericht. Hoog rezen zij op, den vijand tot een uitdaging. Boven de wallen verscheen nu en dan het gezicht van een slaaf; verschrikt staarden zijn oogen naar het sterke leger van Zijne Majesteit; hij begreep, dat redding voor hem niet mogelijk was.

De eerste dagen bereidden de soldaten den aanval voor; zij versterkten de stormladders en de schutdaken, slepen de strijdbijlen en vernieuwden de pezen der bogen.

Op een dag, dien de priesters voor zeer gunstig verklaarden, begon de aanval. Indrukwekkend was de opmarsch, zoodat de slaven beefden. Op een hoogen heuvel stond de Majesteit van Sesostris, omringd door zijn hovelingen. Verblindend was de glans van den goddelijken Horus en zooals de zonnegod bij zijn opgang aan den oostelijken horizon zijn vijand vernietigt en tegelijk de bewoners der aarde met zijn warmte en licht verheugt, zoodat zij in aanbidding de handen tot hem uitstrekken, zoo boezemde de goddelijke gestalte van den heer der beide rijken den ellendigen slaven angst en ontzetting in, zijn onderdanen daarentegen gewijden moed.

De toespraken van den aanvoerder der opstandelingen, kunstig geciseleerd en fonkelend gelijk de halsketting, die de borst der edele vrouw siert, verloren hun glans bij het licht, dat de Majesteit van Sesostris uitstraalde; de slaven luisterden niet meer naar hem, die hen tot hiertoe geleid had, en murmureerden: „Waarlijk, het was dwaasheid zich tegen de macht van den Koning der beide Rijken te verzetten en te meenen, dat het aan-

vankelijk behaalde voordeel kon bestendig worden. Wie vermag iets tegen de Majesteit van den goddelijken Horus? Ziet naar hem, hij is gelijk aan Baäl in zijn vreeselijke ure. Laat ons het hoofd buigen, het stof kussen en tot hem zeggen: „Vergeef ons, goede god, schenk ons den adem des levens, dien alleen gij kunt geven; zie, wij liggen onder uwe voetzolen.” Met deze woorden zullen wij wellicht den vreeselijken toorn des Konings van ons afwenden.”

Gering was de tegenstand, dien Sesostris' soldaten van de slaven ondervonden, doch de muren waren hoog en de deuren sterk, zoodat de stormladders niet lang genoeg bleken en de strijdbijlen op het harde hout botgeslagen werden. De slaven, die den leider trouw bleven, schoten vele pijlen op de aanvallers af en trachtten de ladders omver te stooten; vele Egyptenaren werden gewond en enkelen gingen naar het land, vanwaar niemand terugkomt. Rouw was in het hart des Konings, die zijne onderdanen meer beminde dan schedeh-bier en kolobi-wijn.

Toen de zonnegod achter de bergen was ondergegaan, trok het leger in het kamp terug. Medicijnmeesters verzorgden de gewonden; zij, die ongedeerd gebleven waren, verheugden zich, om de kampvuren zittend en bier drinkend. Nefrit zong liederen voor den Koning en vertroostte hem.

Vele dagen streden de moedige soldaten van Sesostris en steeds grooter werd de bres in den muur; spoedig zou het leger tot den beslissenden aanval kunnen overgaan. Maar toen het op een ochtend den aanval hernieuwde, gingen de poorten open en voor de voeten der officieren wierpen zich de slaven in het stof, om

genade smeekend en trouw belovend; zij verklaarden hun verzet op te geven.

De Koning, de goede tijding hoorende, beval den leider der opstandelingen tot hem te brengen; het bleek echter, dat deze met eenigen, die hem trouw gebleven waren, heimelijk in den nacht aan de zijde van het meer was ontsnapt. Een aanstonds ingezette vervolging bleef vergeefsch; de voorsprong der goed gewapende en van leeftocht voorziene vijanden was te groot.

Bitter stemde de ontkoming van dezen man, den aanstichter van den strijd; hoe had een iegelijk er naar verlangd zich op dien ellendigen bewoner van het roode land te wreken; doch zooals na het eten van bittere spijzen het zoete tweevoudigen smaak heeft, zoo verdreef de blijde intocht in de heroverde stad alle onaangename gedachten. Met trotsch gelaat trokken de soldaten door de poorten binnen; de weg naar het paleis werd geheel door hen afgezet en diep bogen zij zich ter aarde, toen de Majesteit van Sesostris, voorafgegaan en gevolgd door de aanzienlijken des lands, op haar draagstoel naderde.

„Welkom in de nieuwe stad, o goddelijke Horus,” zoo riepen allen. „Welkom in de groote stad, die Gij U hebt doen bouwen, in het paleis, dat Gij U zelf hebt toebereid. Wees gegroet in vrede, Gij die al Uw vijanden verdelgt.

„Wees gegroet in vrede, Gij die de beide rijken voorspoedig maakt.

„Wees gegroet in vrede, Gij, wien Sebek de overwinning bereidt.

„Wees gegroet in vrede, Gij, wien de goden wijsheid geven en kracht schenken.”

Genadig keek de Majesteit van Sesostris op zijn in het stof gebogen onderdanen neer; hij werd hun als een vader; recht en gerechtigheid beoefende hij en den vrede bracht hij hun.

Den soldaten schonk hij slaven en slavinnen tot buit; van de overblijvende opstandelingen deed hij eenige honderden dooden opdat de anderen van nieuwe pogingen tot vrijwording afgeschrikt werden. Waarlijk zij mochten den Koning zeer dankbaar zijn, dat hij niet allen vernietigd had.

ZIJNE Majesteit liet een sterk garnizoen in de stad achter en trok met de rest van het leger naar Schedet terug. Snelle boodschappers gingen voor den Koning uit en brachten overal de blijde tijding der overwinning.

Bij de aankomst in de stad van den Krokodilgod hadden alle inwoners zich dan ook reeds naar den weg begeven, waarlangs de Koning zou naderen. Aan de poort wachtten hem Sebek-hotep de gouvvrorst, Antef, zijn schrijver en schatbewaarder, de priesters van Sebek's tempel en alle hooge ambtenaren der gouw. Zij wuifden met palmtakken en gaven vele bloemruikers aan de Majesteit van Sesostris, den held en overwinnaar.

De opperpriester sprak de volgende woorden: „Wees welkom, o goddelijke Horus. Gij hebt de overwinning behaald, Gij hebt de zege bevochten, de vijanden zijn verslagen voor Uw aangezicht. Gij zult Koning zijn, zoolang de zonnegod langs den hemel en in de onderwereld vaart. Sebek heeft zijn armen onder U uitgebreid, Amen stelt de grenzen van Uw rijk vast. Uw strijdbijl verbrijzelt de vijanden; hun leiders vluchten voor de

scherpte Uws zwaards. Zie, de geheele stad verheugt zich, nu Gij als overwinnaar terugkomt en den vrede brengt; de bewoners hebben hun feestgewaden aangedaan, zoete olie is op hun haren, die nieuw opgemaakt zijn. O Koning, zij staan aan de deur hunner woning, hun armen heffen zij tot U op, zij bieden U bloemen aan en palmtakken uit de tuinen bij den tempel.”

De Koning luisterde genadig en begaf zich vervolgens naar Sebek's eeuwige woning, waar hij den god voor de overwinning offeranden bracht en een dankgebed uitsprak.

„In vrede, o Sebek, in vrede, god dezer stad. Ik heb uit de verte tot U geroepen, aan den oever van het meer Uwen naam geprezen, vóór de stad om Uwe hulp smeekt. Waar ik ging of stond, volgde ik Uw aanwijzingen; nooit ben ik van de bevelen afgeweken, die Gij hebt gegeven. Hoe groot zijt Gij, Heer van deze stad. Wat waren die slaven voor Uw aangezicht, de ellendigen, die niets van U weten? Ik heb U duizenden runderen geofferd, geen gemet wierook gespaard en een tempel van millioenen jaren doen bouwen. Gij hebt mijn gebeden verhoord en naar mijn smeekingen Uw oor geneigd. Den vijand hebt Gij in mijn hand gegeven en den tegenstanders de nederlaag toebereid. Waarlijk, genadig zijt Gij hun, die U eeren. Gij maakt ons groot voor Uw aangezicht en uit dankbaarheid brengen wij U brandofferen en welriekende planten.”

Aldus bad de Koning en het volk boog zich ter aarde voor Sebek, den grooten, machtigen, God.

De Koning begaf zich naar het paleis van den gouvornor en ontving de hooge ambtenaren en de priesters in de groote zaal. Met beving naderden zij tot de godde-

lijke Majesteit; zij kusten het stof en vreesden den toorn des Konings. Ook Antef was angstig te moede; zou de Koning niet den in ongenade gevallen doen uitdrijven? Doch zie, de goede Heer was genadig om der wille van zijn zoon, die Nefrit naar de tent des Konings geleid had.

Trots vervulde het hart van Mentuhotep, die bij de hovelingen aan den voet van den troon stond. Straks zou hij meegaan naar de residentie Ithtau en in het Groote Huis wonen. Gelukkig was de ingeving geweest, die hem Nefrit voor den Koning had doen leiden; deze vrouw mocht hem trouwens wel dankbaar zijn; uit de vergetelheid had hij haar verlost, uit haar grauwe bestaan in het licht van den goddelijken Horus gebracht. Wat zou Ptahmes er van zeggen? Hij had hem tot dusverre nog niet gezien.

Deze jongeling had den stoet van het dak af aanschouwd en zich in de overwinning des Konings verheugd. Nu zou Antef ongetwijfeld weder in genade worden aangenomen; na een zegepraal vergeeft men gemakkelijk. En dan kon zijn meester hem spoedig een schrijversplaats geven, zoodat hij Nefrit als meesteres in zijn huis zou voeren. Toekomstbeelden lokten hem als de valsche verschijningen in de woestijn, wanneer hitte en dorst kwellen.

Doch even snel als de luchtspiegelingen verdwenen ook de geluksdroomen. Gediensige geesten boodschapten hem het alom benijde lot van Nefrit, die bij den Koning genade had gevonden. Dit hoorende, wist Ptahmes niet waar hij zich bevond; toen zijn geest tot het lichaam terugkeerde, barstte de jongeling in weenen uit en wenschte, dat hij naar de overzijde ging. Den nacht bracht hij wakend door, daar schrikbeelden en

demonen hem uit den slaap hielden. Zooals bij het wegen van graan de schalen op en neder gaan, totdat het evenwicht gevonden is, zoo woog Ptahmes alle in hem opkomende plannen tegen elkaar af en telkens had een ander de voorkeur; maar tegen zonsopgang stond zijn besluit vast; hij zou naar Nefrit gaan en trachten haar te spreken te krijgen; haar liefde kon niet geheel gedoofd zijn; indien slechts één vonk overbleef, zouden zijn woorden die tot een laaiend en verterend vuur aanblazen.

Haastiglijk begaf hij zich naar het paleis van den gouvvrst, waar hij bij een hem bekend ambtenaar naar de ligging van Nefrit's vertrekken vroeg; doch de aangesprokene keek hem argwanend aan en veinsde het niet te weten. Bij een tweede en een derde bereikte hij even weinig; tenslotte wees een vriend hem den weg.

Bij den harem gekomen, vond hij echter den toegang door de volgelingen des Konings bewaakt. De dienstdoende officier weigerde hem toe te laten, ja zelfs een boodschap aan Nefrit te brengen, en onverrichterzake moest Ptahmes terugkeeren.

Zijn vergeefsche pogingen kwamen Mentuhotep ter oore, die gelegenheid vond het verhaal opgesierd en aangedikt door bemiddeling van den Bewaker van het Diadeem den Koning voor te dragen. Vreeselijk was de toorn van Zijne Majesteit, die aanstonds een bevel tot gevangenneming tegen Ptahmes uitvaardigde. Maar Antef, die hierbij tegenwoordig was, vond gelegenheid zijn geliefden leerling te waarschuwen, zoodat deze tijdig de stad kon verlaten.

Hoe snel was alles geschied; gisteren vermoedde Ptahmes nog geen kwaad en nu volgde hij als een ter

dood veroordeelde den weg naar het westen, dien hij ruim een jaar tevoren in vreugde met Antef had afgelegd; toen was er toekomst, thans alleen verleden.

Hij overnachtte bij landlieden, die hem kenden en eerden, omdat hij steeds een juiste weegschaal gebruikt had, als zij hun koren bij de schuren van den landheer inleverden.

Half versuft reisde hij verder, totdat hij het huis van Anchere en Nefrit bereikte. Verwaarloosd was de tuin, ledig de woning; zelfs den geur van Nefrit's haren had de wind meegenomen.

Ptahmes legde zich bij den vijver te rusten; lang duurde het voordat hij insliep; alles, wat hij in de afgelopen maanden beleefd had, trok aan zijn geest voorbij, ach, ware hij nooit geboren; ach, nam de dood hem mede; droeviger dan zijn tegenwoordig lot zou het in de onderwereld niet kunnen zijn. Trouweloos waren vrouwen, harteloos vrienden en bekenden. Waarlijk, in de dagen der ellende kon men op niemand vertrouwen. Eindelijk viel hij in slaap en in den droom sprak de sycomore hem troostend toe:

„O Ptahmes, bedroefd is uw hart en rood zijn uwe oogen, die lang geweend hebben.

„Uw sieraad is u ontnomen; Gij zijt van uw kostbaarste bezit beroofd.

„Weinig kondet gij het uwe noemen en zelfs dat hebt gij den Koning moeten afstaan.

„En nu vervult wanhoop uwen geest, nu is de toekomst zwart als het diepe water.

„Wees niet versaagd, o jongeling, het leven is een gestadige strijd en de goden geven niemand meer zorgen en moeilijkheden dan hij dragen kan.

„Zie mij aan; mannen zijn gekomen en hebben mij met vlijmscherpe messen gewond; het sap is uit mij weg gevloeid en verzameld; daarmee worden de doode lichamen gebalsemd, opdat zij in eeuwigheid voortbestaan.

„De godin Noet rijst uit mijn takken op en geeft den doode het levenbrengende water, maar ik lijd door mijn wonden. Toch is mijn loover nog groen als malachiet, toch zijn de vruchten rooder dan jaspis; ik draag een feestgewaad, want ik weet dat mijn sap den menschen de eeuwigheid schenkt.

„O Ptahmes, Nefrit zal bij den Koning gelukkig zijn; Gij, die haar liefhebt, moet dus tevreden en dankbaar wezen.”

Toen Ptahmes ontwaakte, was zijn geest gesterkt; de toekomst had weer lichtende plekken; en welgemoed aanvaardde hij de lange reis naar het roode land; ten oosten van het groote, groene water zou hij trachten den leider der opstandelingen te vinden; wellicht kon hij bij hem een nieuw leven beginnen.